

GERHART HAUPTMANN

VIENIŠI ŽMONĖS

Penkių veiksmų drama

Iš vokiečių kalbos vertė

STASYS SABONIS (I – II veiksmas)

EDUARDAS ASTRAMSKAS (III – IV – V veiksmas)

VEIKĖJAI

Fokeratas

Frau Fokerat

Johanas Fokeratas

Kètė Fokerat

Braunas

Ana Mar

Pastorius Kolinus

Frau Lėman

Žindyvė

Tarnaitė

Prekiautoja mažmožiais

Bagažo vežikas

Hansas Mayeris

Apie Hauptmano „Vienišus žmones“

Pjesė buvo sukurta 1890 m. rudenį Šarlotenburge ir Berlyno Teatro Draugijos „Freie Bühne“ pastangomis su dideliu pasisekimu pastatyta 1891 m. sausio mėn. 11 d. Berlyno Rezidenciniame teatre.

Johano Fokerato ir studentės Anos Mar santykiai dalinai primena Henriko Ibseno pjesę „Rosmersholmas“. Teodoras Fontane yra pasakęs apie socialinę dramą „Prieš saulėtekį“, kad Hauptmanas įveikė paskutiniųjų Ibseno dramų „pedantišką gudravimą“, „orakulus ir mįsles“, ir šie jo žodžiai anaip tol nepraranda reikšmės, mums lyginant „Vienišus žmones“ su „Rosmersholmu“. Johanas Fokeratas turi Johano Rozmerio bruožų: tai – išsilavinimas, filosofiniai interesai, dvasinis aristokratizmas. Bet visuomeninė kritika šio personažo adresu suskamba jau pirmose Hauptmano režisūriniuose pastabose, tuo tarpu Ibsenui visiškai rimtai rūpėjo Rozmerio „aristokratiškas žmogiškumas“. Hauptmanas, aprašydamas Johano Fokerato kabinete kabančius paveikslus ir portretus, išvardija Darviną, Hekelį, kelis kitus mokslininkus ir jų tarpe – teologus. Ši keista darvinizmo ir teologijos kaimynystė Johano kabinete rodo jo filosofinį neryžtingumą, norą sutaikyti priešingybes. Johanas Fokeratas yra pernelyg linkęs į kompromisus, todėl ir sudūžta tiek jo šeimos gyvenimas, tiek ir meilė studentei Anai Mar, vienai iš pirmųjų moterų studentčių. Tiesą sakant, Johanas neturi pagrindo galvoti, kad jis yra pranašesnis už savo šeimą, ypač už žmoną Frau Kėtę, stumiamą dvasinio luošinio keliu. Kėtė tik kartoja jai į galvą kalamas frazes. Ana Mar norėtų įsijungti į kovą prieš socialines negeroves, tuo tarpu senoji Frau Fokerat, pasyviai numojusi ranka, pasako, kad vargo niekados netrūksta. Kėtė mechaniškai pritaria, bet tuoj pajunta, kad ji bejėgė ir neturinti jokio savarankiško balso. Todėl ji ir šūkteli: „Ak, žmogus esi tiesiog atbukintas!“ O geriau reikėtų pasakyti „suluošintas“, nes ji nieko nesimokė ir negalėjo mokytis. Johanas Fokeratas taip pat mėgsta frazes, tik yra veidmainiškas. Tiesa, jis nežiūri į skurdą kaip į savaimingą, natūralų reiškinį, bet abejingai patraukia pečiais ir nori grįžti prie savo rašomojo stalo. Braunas jam atvirai pasako, kad visas jo tariamas mokslinis darbas yra beprasmiškas, nes nesusijęs su praktiniais uždaviniais ir atsakomybe. Johanas žino, kad jis išdavė savo ankstesnius idealus ir kovos tikslus. Todėl jis atsako karščiuodamasis ir beveik ciniškai atvirai: „Taip! Jūs, draugai, svaidotės radikaliomis frazėmis, o aš kartą visiems laikams esu pasakęs, kad man su jumis nepakeliui, todėl aš ir susitaikėlis“ Be abejo, Johanas žino, kad kiti yra teisūs, jį kritikuodami. Santykiai su Ana Mar Johaną paskatina svajoti apie naują žmonių tipą, apie naujus, laisvesnius ir produktyvius ryšius tarp vyro ir moters. Bet jis anaip tol neketina panašių ryšių siekti savo betarpiškoje aplinkoje. Jis išduoda savo meilę atkakliam ir fanatiškam tėvų prietaringumui ir miesčioniškam padorumui. Lygiai taip pat jis buvo išdavęs mokslą ir savo jaunystės svajones. Darvinas ir teologai, ateizmas ir bažnytiniai papročiai, svajonės apie vyro ir moters draugystę ir grįžimas į dusinančią, slegiančią aplinką! Ana Mar jį palieka, ir jis išplaukia į ežerą ieškoti mirties.

Gerhart Hauptmann „Ausgewählte Werke“

Aufbau-Verlag Berlin 1962, IV tomas.

Iš vokiečių kalbos vertė Eduardas Astramskas.

Skiriu šių dramų tiems, kurie ją pergyveno.

Gerhartas Hauptmanas

Dramos veiksmas vyksta vasarnamyje Fridrichshagene, prie Berlyno; vasarnamio sodai driekiasi iki Miugelio ežero. Visuose penkiuose veiksmuose dekoracijos tos pačios: į salę panašus kambarys – jis ir svetainė, ir valgomasis – gerai, miestietišškai apstatytas. Čia stovi pianinas, knygų spinta; šalia jos kabo madingų to meto mokslininkų (taip pat ir teologų), jų tarpe Darvino ir Hekelio portretai – nuotraukos ir medžio graviūros. Virš pianino aliejiniiais dažais tapytas paveikslas: pastorius bažnytiniais rūbais. Be to, dar ant sienos kabo keletas Šnoro von Karolsfeldo paveikslų bibliniais siužetais. Kairėje vienerios, dešinėje dvi durys. Durys kairėje į Johano Fokerato kabinetą. Durys dešinėje į miegamąjį ir į prieškambarį. Kambarys vidutinio didumo. Pro du skliautuotus langus ir stiklines duris kambario gilumoje matyti veranda ir sodas, ežeras ir anapus jo Miugelio kalnai.

Veiksmas vyksta mūsų dienomis.

PIRMAS VEIKSMAS

Kambarys tuščias. Pro praviras kabineto duris girdėti pamokslą sakančio pastoriaus balsas; kai jis po kelių minučių nutyla, pasigirsta fisharmonija grojamo choralo garsai. Nuskambėjus pirmiesiems taktams, durys plačiai atsidaro ir pasirodo: FRAU FOKERAT, FRAU KÉTĖ FOKERAT ir ŽINDYVĖ su suvystytu kūdikiu. Visi šventiškai pasipuošę.

FRAU FOKERAT. *(Solidi penkiasdešimties metų moteris, juoda šilkinė suknelė, garbanotais plaukais su sklasytu. Ima Kėtės ranką ir švelniai glosto).* Jis taip gražiai kalbėjo! Ar ne, Ketchen?

Frau Kėtė dvidešimt vienerių metų. Vidutinio ūgio, trapias sudėjimo, blyški, juodaplaukė, romi. Dar neatsigavusi po ligos. Ji priverstinai nusišypso, mechaniškai linkteli ir pasilenkia prie kūdikio.

ŽINDYVĖ. Ak tu, mano mažulėli! He, he! *(Supa jį ant rankų).* Jis tuoj užmigs – tss, tss, tss! – Jam jau niekas neberūpi. *(Ji nuima nepatogų kaspinę).* – Taip, taip! A-a-a-a, a! Mik, mažutėli, miegok. *(Ji niūniuoja melodiją „Miki, vaikelį, užmik“).* O pastoriui jis priešinosi – taip! *(Pamėgdžioja jį).* He, he! Kol užpylė vandens, he, he! Nepatiko? *(Dainuoja).* „Tėveli, nemušk manęs smarkiai vytele!“ He-he! Na ir šaukė jis, ai, ai! A, a-a! Miegok, vaikelį, miegok... *(Koja muša taktą. Frau Kėtė juokiasi nuoširdžiai, bet nervingai).*

FRAU FOKERAT. Ak, tik pažvelk, Ketchen! Koks meilutis! Kokios ilgos berniuko blakstienos!

ŽINDYVĖ. He-he! Tai mamos. Miegok, vaikelį... Tikri kutai.

FRAU FOKERAT. Iš tikrųjų, Ketchen: gyva motina! *(Frau Kėtė nesutikdama energingai purto galvą).* Iš tikrųjų.

FRAU KÉTĖ. *(Prisiversdama).* Ak, mamyte – aš to visai nenoriu. Man jis gali būti visai nepanašus. Man... *(Ji užsikerta).*

FRAU FOKERAT. *(Mėgina nukreipti kalbą).* Koks tvirtas vaikas.

ŽINDYVĖ. Tikras stipruolis.

FRAU FOKERAT. Tik pažiūrėk, Kėte, į šiuos kumščius.

ŽINDYVĖ. Kumščiai kaip Galijoto. *(Frau Kėtė bučiuoja kūdikį).*

FRAU FOKERAT. Ar ne tiesa? Ir krūtinėlė plati.

ŽINDYVĖ. Patikėkit, Frau Fokerat, kaip generolo. Š-š-š. Ranka jo bus tvirta.

FRAU FOKERAT. Na, žinote... *(Ji ir Kėtė juokiasi).*

ŽINDYVĖ. Jo kraujas sveikas. Š-š-š! Vaikams kraujas yra svarbiausia, š-š-š! *(Pusiau dainuodama).* A, a, a! Na, eime, mudu, eime. Taip, taip, eime mudu dabar miegučio. Š-š-š. Miegok, mažutėli... *(Išėina į miegamąjį).*

FRAU FOKERAT. *(Žindyvei išėjus, uždaro duris, atsisuka, linksmai purto galvą).* Š-š. Tai keistuolė. Bet labai darbšti. Aš džiaugiuosi, Ketchen, kad tau pasisekė ją gauti.

FRAU KÉTĖ. Generolas – dieve tu mano! *(Ji juokiasi. Jos juokas darosi mėšlungiškas, labiau panašus į verksmą, negu į juoką).*

FRAU FOKERAT. *(Išsigandusi).* Kas tau?

Frau Kètė susitvardo.

FRAU FOKERAT. *(Laiko Kètę apkabinus).* Ketchen!

FRAU KÈTÈ. Man tikrai nieko.

FRAU FOKERAT. Vis dėlto tau kažkas yra. Nieko nuostabaus, tu dar neatsigavusi, eik, pagulėk keletą minučių.

FRAU KÈTÈ. Man vėl gera, mama.

FRAU FOKERAT. Bet pagulėk valandėlę.

FRAU KÈTÈ. Ak, nereikia, nereikia! Tuoju eisime pietauti.

FRAU FOKERAT. *(Prie stalo, kur stovi vynas ir pyragaičiai, pildama į taurę vyną).* Išgerk gurkšnelį. Paragauk, labai skanu.

Frau Kètė geria.

Tai stiprina. Ar ne tiesa? Mielas mano vaikelis, ką tu čia prasimanai? Na, na! Tu privalai dar saugotis, visa kita nesvarbu. Viskas susitvarkys. Neapsikrauk bereikalingais rūpesčiais. Bus viskas gerai. Dabar jūs turite sūnų, viskas bus kitaip. Johanas aprims...

FRAU KÈTÈ. Ak, jeigu taip būtų, mama!

FRAU FOKERAT. Tik pagalvok, kaip jis džiaugėsi, kai gimė berniukas. Ir apskritai jis labai myli vaikus. Būk tuo tikra. Visuomet taip būna. Šeima be vaikų – ne šeima. Tai nei šis, nei tas. Kiek aš meldžiau viešpatį dievą, kad duotų jums kūdikį. Pažiūrėk, kaip mes su vyru gyvenome pirmuosius ketverius metus. Argi tai buvo gyvenimas! Išklusė viešpats dievas mūsų maldų ir dovanojo mums Johaną. Tada tik ir prasidėjo mūsų gyvenimas, Ketchen! Tik lukterėk, kol praeis pirmieji keli mėnesiai, pamatysi kiek tau džiaugsmo suteiks vaikas! Ne, ne! Tu gali būti visiškai patenkinta. Turi sūnų, turi vyrą, kuris tave myli. Jūs galite gyventi be rūpesčių. Ko tu dar nori?

FRAU KÈTÈ. Tai, galbūt, niekai. Aš pati matau. Iš tikrųjų kartais prasimanau bereikalingų rūpesčių.

FRAU FOKERAT. Nepyk ant manęs! – Tau būtų daug ramiau, Ketchen, daug ramiau – jeigu... – Kai mane užgriūva rūpesčiai, ir aš uoliai pasimeldžiu, viską pasisakau dangaus tėvui, man pasidaro taip lengva, taip džiugu širdyje... Ne, ne! Gali mokslininkai kalbėti ką tik nori – yra dievas, Ketchen! Yra teisingasis dangaus tėvas, patikėk manimi. Nedievoabaimingas vyras – ir tau jau blogai. Bet jeigu žmona nepamaldi... Nepyk ant manęs Ketchen! Na gerai, gerai. Nekalbėsiu daugiau apie tai. Aš tiek daug meldžiuosi. Kasdien meldžiu dievą. Jis dar išklusys mano maldų, aš žinau. Jūs geri žmonės. Dievas atvers jums akis. *(Ji bučiuoja dukterį. Choralas baigėsi).* Ak, užsiplepėjau.

FRAU KÈTÈ. Kad tik greičiau sustiprėčiau, mama. Aš negaliu žiūrėti, kaip tu plūkiesi.

FRAU FOKERAT. *(Prieškambario tarpduryje).* Ar verta apie tai kalbėti. Aš ilsiuosi čia pas jus. Kai tu būsi visai sveika, tada man patarnausi. *(Išeina).*

Frau Kètė nori eiti į miegamąjį. Tuo momentu iš kambario, kur vyko krikštas, išeina BRAUNAS.

Braunui dvidešimt šešeri. Blyškaus veido, išvargęs, įdubusios akys, papurę ūsai. Trumpai pasikirpęs. Apsivilkęs moderniškai, kiek nerūpestingai. Braunus flegmatiškas, visada nepatenkintas, todėl blogai nusiteikęs.

BRAUNAS. Taip! *(Stovėdamas ir imdamas iš portsigaro cigaretę).* Pasibaigė kančios!

FRAU KĖTĖ. Na, matot, ponas Braunai, jūs puikiausiai ištvėrėte!

BRAUNAS. *(Rūkydamas).* Aš mieliau būčiau ėjęs piešti. Nusikaltimas praleisti tokį orą.

FRAU KĖTĖ. Na, jūs dar atsigriebsite.

BRAUNAS. Mes visi nevykėliai! *(Atsisėda prie stalo).* Beje, tokios krikštynos irgi šio to vertos!

FRAU KĖTĖ. Ar pastebėjote kaip laikėsi Johanas?

BRAUNAS. *(Greitai).* Jis buvo aiškiai susijaudinęs?!.. Aš maniau, kad kas nors įvyks. Aš bijojau, kad jis nepertrauktų pastoriaus kalbos. Kokius niekus jis plepėjo, tiesiog neįtikėtina.

FRAU KĖTĖ. Na ką jūs, ponas Braunai!

BRAUNAS. Žinoma, frau Kėte! Aš, tarp kitko, visiškai patenkintas. Gal ką nors nutapysiu šia tema. Tai baisiai subtilus dalykas.

FRAU KĖTĖ. Ar jūs rimtai, ponas Braunai?

BRAUNAS. Jei aš nutapysiu tą paveikslą, tai jis turės kiekvienam sukelti pažįstamų atsiminimą aromata. Žinote, tokį baltojo vyno, pyragaičių, uostomojo tabako ir vaškinių žvakių mišinį... Tai, kas maloniai svaigina, kas primena beprotišką jaunystę, kas...

Iš kambario, kur vyko krikštas, išeina JOHANAS FOKERATAS.

Jam dvidešimt aštuoneri metai. Vidutinio ūgio, šviesiaplaukis, protingo, išraiškingo veido, neramių judesių. Drabužiai be priekaištų: frakas, baltas kaklaraištis ir pirštinės. Jis dūsaudamas nusimauna pirštines.

BRAUNAS. Tu atrodai kaip obuolių putėsiai.

JOHANAS. Nepasakyčiau. Kaip ten pietūs, Ketchen?

FRAU KĖTĖ. *(Neryžtingai).* Aš manau, pietausime verandoje.

JOHANAS. Kodėl? Ar ten jau padengtas stalas?

FRAU KĖTĖ. *(Nedrąsiai).* Ar tau nepatinka? Aš maniau...

JOHANAS. Kėte, nebūk tokia baikšti! Aš tavęs nesuėsiu. Tai iš tikrųjų nepakenčiama.

KĖTĖ. *(Dirbtinu ryžtingumu).* Aš liepiau padengti verandoje.

JOHANAS. Va taip! Žinoma. Labai gerai! O šiaip lyg aš būčiau žmogėdra!

BRAUNAS. *(Murma).* Liaukis! Nesiplūsk!

JOHANAS. *(Apkabindamas Kėtę, geraširdiškai).* Iš tiesų, Kėte. Tu visada elgiesi taip, lyg aš būčiau tikras namų tironas. Antrasis dėdė Oto, ar kas nors panašaus. Tu būtinai turi nuo to atprasti.

FRAU KĖTĖ. Bet tau kartais iš tikrųjų sunku įtikti, Johanai...

JOHANAS. *(Vėl karščiudamasis).* Jeigu ir taip, tai dar nedidelė nelaimė. O tu man atsikirsk! Ginkis! Toks aš jau esu. Nepasiduok. Nieko taip neapkenčiu, kaip to šventeiviško nuolankumo.

FRAU KĖTĖ. Nesijaudink be reikalo, Hansai! Neverta apie tai kalbėti.

JOHANAS. *(Atsikirdamas).* O-o-o! Tu labai klysti. Nieko panašaus. Aš visai nesijaudinu. Keista, kodėl aš turėčiau jaudintis. *(Braunas nori kalbėti).* Na puiku! Jūs geriau žinote. Baigta! Kalbėkime apie ką nors kita... Ak, taip, taip!

BRAUNAS. Tavo nuolatiniai dūsavimai kelia nuobodulį.

JOHANAS. (*Griebiasi už krūtinės, skausmo iškreiptu veidu*). ...oi!

BRAUNAS. Kas atsitiko?

JOHANAS. Nieko ypatingo. Sena istorija. Krūtinėje duria.

BRAUNAS. Ir vėl duria, Hansai.

JOHANAS. Čia menki juokai. Ai... oi!

FRAU KĖTĖ. Ak, Hansai, nesibaimink dėl to. Tai nieko blogo.

JOHANAS. Taigi, kai du kartus sirgau plaučių uždegimu.

BRAUNAS. Ir dar esi atsargos karininkas.

JOHANAS. Na tai kas?

BRAUNAS. Senas hipochondrikas. Neplepėk niekų. Užvalgyk ką nors. Pamokslas tau neduoda ramybės.

JOHANAS. Atvirai kalbant, Breo... tu šitaip kalbi apie krikštynas... Tu žinai, kaip aš žiūriu į tai. Kaip ten bebūtų, tik ne iš krikščioniškų pozicijų. Bet yra tokių dalykų, kurie šiaip ar taip daugeliui lieka šventi.

BRAUNAS. Bet ne man.

JOHANAS. Tą aš žinau. Mane pagaliau tas irgi mažai tejaudina. Bet tu turi parodyti nors truputį pagarbos toms išskilmėms, kurios ką tik...

BRAUNAS. Palik mane ramybėje su ta savo pagarba.

JOHANAS. Ir kas čia tokio?

BRAUNAS. Rodyti pagarbą tam, kas trukdo eiti į priekį. Bereikalingas jausmų švaistymas!

JOHANAS. Nesuprask manęs blogai, jeigu aš... Kitu atveju aš tai pakelčiau lengviau, negu šiandien. (*Eina į verandą, kur daro gydomosios gimnastikos pratimus. Braunus keliasi sutrikęs, be pagrindo juokiasi*).

FRAU KĖTĖ. (*Stovėdama prie siuvinėjimo staliuko*). Jūs užgavote jį, ponas Braunai.

BRAUNAS. (*Sutrikęs juokiasi, paskui susierzina*). Nieko nepadarysi, aš be reikalo neapkenčiu bet kokio neryžtingumo.

FRAU KĖTĖ. (*Po pauzės*). Jūs buvote neteisingas jam.

BRAUNAS. O kodėl?

FRAU KĖTĖ. Aš nežinau... Aš negaliu paaiškinti... Šiaip ar taip... Johanas nuoširdžiai pergyvena.

BRAUNAS. Norėčiau žinoti, nuo kada jis toks baisiai irzlus pasidarė?

FRAU KĖTĖ. Nuo tada, kai prasidėjo kalbos apie krikštynas... Aš taip džiaugiausi... bet visa tai vėl jį taip sudirgino. Juk čia tik forma. Argi galima dėl to taip be galo skaudinti tėvus. Ne, jokių būdu. Tik pagalvokite, jie tokie pamaldūs, dievobaimingi žmonės. Jūs turite su tuo sutikti, ponas Braunai!

JOHANAS. (*Atidaro stiklines duris ir šaukia*). Vaikai! Aš buvau nepakenčiamas! Būkime linksmi! Aš irgi jau linksmas. (*Išeina į sodą*).

BRAUNAS. Mulkis. *(Pauzė).*

FRAU KĖTĖ. Jis kartais būna toks graudingas. *(Pauzė).*

Iš kambario, kur vyko krikštas, triukšmingai išeina SENASIS FOKERATAS ir pastorius KOLINAS. Fokeratui apie šešiasdešimt metų. Žila galva, ruda barzda, strazdanotas veidas ir rankos. Stiprus, plačiapetis, linkęs į tukimą. Truputį kunktelėjęs, vaikšto mažais žingsniais. Jis atrodo linksmas, paprastas, gyvenimu patenkintas žmogus. Pastorius Kolinas septyniasdešimt trejų metų senis su kepuraite, uosto tabaką.

FOKERATAS. *(Vesdamas pastorių už parankės, švelniu prikimusiu balsu).* Labai, labai ačiū, ponas pastoriau! Labai ačiū už tokį dvasios pakilimą, taip taip. Mano sielai tai buvo tikra paguoda, taip taip. Tai tu čia, miela dukrele. *(Eina prie Kėtės, apkabina ir širdingai bučiuoja).* Na, mano mieloji Kėte! Iš visos širdies linkiu tau laimės! *(Bučiuoja).* Viešpats dievas vėl apsireiškė mums savo didžiulėmis malonėmis, taip... savo begalinėmis malonėmis. *(Bučiuoja).* Jo gerumas ir maloningumas neišpasakytas. Dabar jo tėviška ranka globos mažylį, taip, taip. *(Braunui).* Leiskite, ponas Braunai, ir jums paspausti ranką. *(Įeina Johanas, Fokeratas jį pasitinka).* Ir tu čia, mielasis Johanei. *(Stipriai apkabina, bučiuoja, susigraudinęs iš džiaugsmo).* Aš džiaugiuosi dėl tavęs. *(Bučiuoja).* Tikrai džiaugiuosi. Nebežinau, kaip ir atsidėkoti viešpačiui dievui, taip, taip!

PASTORIUS KOLINAS. *(Truputį dreba, tankiai alsuoja, iškilmingai spaudžia ranką Kėtei).* Dar kartą telaimina jus dievas! *(Spaudžia ranką Johanui).* Telaimina jus dievas!

FOKERATAS. O dabar, mielasis ponas pastoriau, taurelę vyno. Aš atnešiu naują butelį.

PASTORIUS KOLINAS. Be jokių ceremonijų, klausykit! Be jokių ceremonijų.

JOHANAS. Jums baltojo, ar...

PASTORIUS KOLINAS. Kaip jūs norite, kaip tik jūs norite. Klausykit! Be jokių ceremonijų, labai prašyčiau. *(Johanas išeina).* Beje, norėčiau... *(Jis ieško savo drabužių. Jo skrybėlė, apsiaustas, ilgas šalikas kabo kabykloje prie durų).*

FOKERATAS. Juk dar neišeisite, ponas pastoriau?

PASTORIUS KOLINAS. Taip, klausykit!.. Mano pamokslas. Kas gi rytoj sakys pamokslą? *(Braunas laiko paruošęs apsiaustą).*

PASTORIUS KOLINAS. *(Vilkdamasis apsiaustą).* Dėkui, jaunuoli!

FRAU KĖTĖ. Gal suteiksite mums garbę, ponas pastoriau, ir kukliai papietausite su mumis?..

PASTORIUS KOLINAS. *(Tebesivilkdamas).* Būtų labai puiku, labai puiku, miela frau Fokerat! Bet...

FOKERATAS. Mielas ponas pastoriau, būkite toks malonus.

PASTORIUS KOLINAS. *(Neryžtingai).* Bet klausykit!.. Klausykit...

FOKERATAS. Jeigu mes visi jus taip prašome?

PASTORIUS KOLINAS. O dievo žodis, kurį aš rytoj turiu skelbti? Taip, taip, klausykit... Rytoj turiu skelbti dievo žodį. *(Johanas sugrįžo, pila vyno).*

FOKERATAS. *(Ima taureę, paduoda pastoriui).* Na, visų pirma... Jūs, žinoma, neatsisakysite.

PASTORIUS KOLINAS. *(Ima stiklą).* Ne, ne, kaip galima, klausykit. Taigi... už naujagimio sveikatą! *(Susidaužia).* Kad jis būtų tikras ir ištikimas dievo tarnas!

FOKERATAS. *(Tyliai).* Tebūnie dievo valia.

JOHANAS. *(Siūlo pastoriai cigarą).* Jūs gi rūkote, ponas pastoriau?

PASTORIUS KOLINAS. Dėkui, taip. *(Ima cigarą, nupjauna galiuką).* Dėkui! *(Ima iš Johano degtuką).* Pf, pf! *(Stipriai traukia cigarą. Pagaliau cigaras įsidega. Apsižvalgo).* Jūs puikiai čia įsitaisę, pf, pf... Labai skoningai, klausykit! *(Apsižvalgo aplinkui, apžiūri paveikslus, iš pradžių paviršutiniškai, paskui įdėmiau. Sustoja prieš paveikslą, vaizduojantį Jokūbo kovą su angelu).* „Nepaleisiu, kol nepalaiminsi manęs“. *(Murma patenkintas).*

FRAU KĖTĖ. *(Truputį baimingai).* Tėveli, aš norėčiau tau pasiūlyti... Sode dabar kaip tik labai puiku. Daug šilčiau negu kambaryje. Gal išeitumėt su ponu pastorium... Aš galiu išnešti taures.

PASTORIUS KOLINAS. *(Ties mokslininkų portretais prie knygų spintos).* Marga draugija! Čia, tikriausiai... pf, pf... jūsų mokytojai, ponas daktare. Klausykit!

JOHANAS. *(Truputį sumišęs).* Taip... tai yra... žinoma, išskyrus Darviną.

PASTORIUS KOLINAS. *(Įdėmiai žiūrėdamas į paveikslus).* Darvinas? Darvinas?.. Taip, taip! Darvinas! Ak taip! Mh! Klausykit! *(Skaito paraidžiui).* Ernstas Hekelis. Netgi su autografu! Pf, pf... *(Ne be ironijos).* Vadinas, jis buvo jūsų mokytojas?

JOHANAS. *(Greitai, užsiplieskęs).* Taip, ir aš tuo didžiuojuos.

FOKERATAS. Mano duktė teisybę sakė, mielas pastoriau. Lauke daug šilčiau. Jeigu jūs neprieštarausite, aš paimsiu taures ir vyną.

PASTORIUS KOLINAS. Žinoma, pf... pf! Puiku! Pf, pf! Bet, klausykit, trumpai valandėlei! *(Eidamas su Fokeratu, kandžiai).* Žmogus, ponas valdytojai! Žmogus... pf... pf... tai yra... nebe dievo paveikslas, klausykit. Beždžionė... pf... pf... kaip išaiškino gamtos mokslas... *(Abu išeina į verandą, nuo kurios, gyvai gestikuluodami, leidžiasi į sodą. Braunas juokiasi sau vienas).*

JOHANAS. Ko tu juokies?

BRAUNAS. Aš? Kodėl? Aš džiaugiuos.

JOHANAS. Tu džiaugies?

BRAUNAS. Taip, argi negalima?

JOHANAS. Prašom, prašom! *(Vaikštinėja, dūsauja ir staiga kreipiasi į Kėtę, kuri nori išeiti).* Sakyk, ar aš buvau kiek nors kandus?

FRAU KĖTĖ. Taip, truputį!

JOHANAS. *(Gūžčiodamas).* Taip, vaikai! Nieko nepadarysi. To aš nepakeliu. Viskam yra ribos. Kai mane nori išprovokuoti...

FRAU KĖTĖ. Juk viskas buvo kaip reikiant.

JOHANAS. Taip.

FRAU KĖTĖ. Kas žino, gal jis nieko ir nepastebėjo.

JOHANAS. *(Vaikšto kasydamasis pakaušį).* Tačiau man tai nemalonu.

BRAUNAS. Tu vis randi dėl ko širsti, Hansai.

JOHANAS. (*Staiga jtūžęs*). Po velnių, jis turi palikti mane ramybėje. Tegu neerzina manęs, kitaip... jeigu truks kantrybė...

BRAUNAS. Būtų neblogai!

JOHANAS. (*Braunui*). Dogmatikai jūs, daugiau nieko. Kas iš to, jei tam seniui pasakysiu teisybę, kas iš to? Matai, kai tu su manimi šitaip kalbi, man pyktis iš karto praeina. Man tuojau darosi aišku, kad pykti ant tokių žmonių tiesiog vaikiška. Tai būtų lygiai tas pats, jeigu imčiau pykti, kodėl pušis su spygliais, o ne lapuota. Reikia būti objektyviam, mano sūnau.

BRAUNAS. Galbūt, moksle, o ne gyvenime.

JOHANAS. Ak, vaikai! Visa tai man taip nepakenčiama, taip nepakenčiama... Jūs neįsivaizduojate! (*Bėgioja pirmyn ir atgal*).

BRAUNAS. (*Eidamas nuo krosnies prie staliuko ir dėdamas nuorūką į peleninę*). O manai man malonu? Man irgi dažnai iki gyvo kaulo įgrįsta. Bet dėl to amžinai verkšlenti ir dejuoti, po šimts perkūnų!

JOHANAS. (*Keisdamas toną, juokdamasis*). Na, na, nesikarščiuok. Apie amžiną verkšlenimą ir dejavimą negali būti ir kalbos. Šiaip kartais truputį atsidusti. Gal kiek oro trūksta, štai ir viskas. Ne, ne, apamai man ne taip jau bloga. Šiaip ar taip, dar nesu taip subankrutavęs, kaip tu.

BRAUNAS. Gali būt.

JOHANAS. Apsimeti, kad esi tvirto charakterio?

BRAUNAS. Nė kiek.

JOHANAS. Ak, bankrutuoti, bankrutuoti, iš viso ką reikia bankrutuoti. Tu taip pat esi toli nuo bankroto, kaip ir aš. Geriau būčiau negadinęs seniui ir pastoriui nuotaikos.

FRAU KĖTĖ. (*Apkabindama Johaną*). Hanai, Hanai! Būk linksmesnis!

JOHANAS. Ir mano darbas neduoda man ramybės. Vėl porą savaičių nieko nedariau.

BRAUNAS. Tu esi bailys. Tu negali sau prisipažinti, kad tavo darbas yra niekam nereikalingas...

JOHANAS. (*Neišgirdęs*). Ką?

BRAUNAS. Kai lyja – šlapia, kai sninga – balta, kai šąla – ledas.

JOHANAS. Avinas.

FRAU KĖTĖ. Nesinervink, Hanai! Pagalvok apie Filipėlį! Mes čia susisuksime jaukią gūžtą žiemai. Pamatysi, ir darbas tada seksis.

JOHANAS. Ar žinai, Breo, ketvirtasis skyrius jau baigtas.

BRAUNAS. (*Abejingai*). Taip?

JOHANAS. Žiūrėk, koks rankraštis! Vien šaltinių rodyklės dvylika puslapių. Tai bent darbas! Ar ne? Aš tau sakau, patys mokslininkai už galvų susiims.

BRAUNAS. Galbūt.

JOHANAS. Pasižiūrėk čia. (*Varto rankraštį*). Čia aš puolu Diubua – Reimoną.

BRAUNAS. Tu... neskaityk dabar. Aš taip tingiai nusiteikęs... Kitą kartą.

JOHANAS. *(Nusivylęs).* Žinoma, ne, ne! Aš nė neketinau. Aš...

FRAU KĖTĖ. Tuoju pietausime.

JOHANAS. Žinoma, ne, ne! Aš apie tai ir negalvoju, aš tik norėjau... Ė. *(Dūsaudamas vėl padeda rankraštį į spintą).*

FRAU KĖTĖ. Linksmiau, Hanai, linksmiau.

JOHANAS. Bet aš gi linksmas, Kėte!

FRAU KĖTĖ. Ne, tai vėl kažkas ne taip.

JOHANAS. Jei šiame plačiame pasaulyje nors vienas žmogus mane suprastų. Man daug nereikia. Nors truputį gerų norų. Nors truputį dėmesio mano darbui.

FRAU KĖTĖ. Būk protingas. Neardyk sau sveikatos. Būk kantrus. Ateis laikas, tavo darbas bus įvertintas...

JOHANAS. O iki tol? Manai, kad taip lengva be jokios paramos... Manai, kad ilgai taip galima tverti?

FRAU KĖTĖ. Taip, manau. Matai, Hanai, kai tave apninka sunkios mintys, reikia stengtis jomis atsikratyti. Eime, pasižiūrėsi į mūsų mažylį. Koks jis mielas, kai miega. Jis visada šitaip guli. *(Pamėgdžiodama kūdikį, sudeda rankas).* Jo kumščiuokai visuomet tokie. Kaip juokinga. Eime!

JOHANAS. *(Braunui).* Eisi su mumis?

BRAUNAS. O ne, Hansai, aš nieko neišmanau apie mažus vaikus. Aš truputį išeisiu į sodą. *(Išėina į verandą).*

JOHANAS. Keistuolis.

FRAU KĖTĖ. *(Atsargiai atidaro miegamojo duris).* Aš tau sakau, jis toks mielas!.. Tss... labai labai tyliai...

Abu įeina ant pirštų galų, susiėmę už rankų. Tuo tarpu frau Fokerat su tarnaitė dengia stalą verandoje. Staiga pasigirsta kaip krenta ir dūžta indai. Šūktelėjimas ir iš verandos per kambarį bėga į prieškambarį išblyškusi tarnaitė. Frau Fokerat eina paskui ją bardamasi.

FRAU FOKERAT. Na, žinote, Mina! To tai jau per daug. Kiekvieną dieną jūs ką nors sudaužote. Toks puikus majonezas! *(Tarnaitė išėina į prieškambarį).* Pas mane taip nebūtų. Aš jas pamokyčiau!

JOHANAS. *(Išgirdęs triukšmą, išėina iš miegamojo).* Kas ten atsitiko, mamyte? *(Apkabina ją ramindamas).* Nurimk, nurimk, tik nepyk, mamyte.

FRAU KĖTĖ. *(Iškišusi galvą pro praviras duris).* Kas ten buvo?

JOHANAS. Nieko, smulkmenos. *(Frau Kėtė dingsta už durų).*

FRAU FOKERAT. Labai ačiū už tokias smulkmenos. Už dešimt markių sudaužyta indų. Smulkmenos! Ir visas puikus majonezas!.. Ne... *(Stumia Johaną).*

JOHANAS. Mamyte, mamyte! Na apsieisime be majonezo.

FRAU FOKERAT. Ne, ne! Jūs per daug lengvabūdiški. Ir nesate tokie turtingi, kad mėtytumėt pinigus. Jūs per daug nuolaidžiaujate tarnaitėms. Jos greit jums ant galvos užlips.

JOHANAS. Na, jeigu jos visą laiką su indais...

FRAU FOKERAT. Aš irgi nesu tironas. Mano tarnaitės išbūna po šešerius-septynerius metus. Bet jeigu jos ką nors sudaužo, turi apmokėti. Pas jus, žinoma, jos valgo tortus ir ikras! Tai vis naujos idėjos. Bet mes apsieisime be jų, girdi!

JOHANAS. *(Linksmi).* Būk gera, mamyte!

FRAU FOKERAT. Aš ir taip gera, mano berniuk! *(Bučiuoja jį).* Kvaišeli! Aš jau sakiau – tu visai netinki gyvenimui.

Verandoje tarnaitė šluosto grindis ir renka šukes.

JOHANAS. *(Krūptelėdamas).* Taip, mama! *(Linksmi).* Bet kodėl tu žiūri į mane tokiomis... tokiomis akimis? Tokiomis išgąstingomis, tokiomis neramiomis akimis?

FRAU FOKERAT. Aš? Kur! Kas?.. Aš nežinau!.. Kaip gi aš turiu žiūrėti!

JOHANAS. Pažiūrėk į mane dar!

FRAU FOKERAT. Paikas vaike! *(Įdėmiai žiūri į jį).*

JOHANAS. Va dabar gerai.

FRAU FOKERAT. Kvaišelis! Aš norėčiau, kad tu būtum patenkintas, kad būtum patenkintas žmogus, Hanai!

JOHANAS. Mama! To nesulauksi. Patenkinti žmonės – tai tranai avilyje. Menkystos.

FRAU FOKERAT. Na, kam visa tai...

JOHANAS. *(Rimčiau ir susijaudinęs).* Mano sūnus irgi turi būti toks pat nepatenkintas žmogus.

FRAU FOKERAT. Apsaugok viešpatie! Hanai!

JOHANAS. Aplamai jis turi tapti kitokiu žmogumi, negu aš. Tuo aš pasirūpinsiu.

FRAU FOKERAT. Žmogus daug galvoja, dievas vairuoja. Mes irgi darėme, ką galėjome.

JOHANAS. Na taip, mamyte! Pagaliau aš irgi nesu visiškai nevykęs.

FRAU FOKERAT. Ne, aš to nesakau! Aš to nenorėjau pasakyti... Bet tu pats sakai, kad Filipėlis turi būti kitoks. Ir... ir... matai: tu netiki... Tu netgi netiki į viešpatį dievą. Tu nepripažįsti jokios religijos. Tai skaudu.

JOHANAS. Religija, religija! Aš, žinoma, netikiu, kad dievas panašus į žmogų, kad jis taip pat veikia, turi sūnų ir taip toliau.

FRAU FOKERAT. Tačiau, Johana, tuo reikia tikėti!

JOHANAS. Ne, mama! Galima netikėti, ir vis dėlto religiją širdy turėti. *(Truputį su pakilimu).* Kas stengiasi pažinti gamtą, tas siekia pažinti dievą. Dievas yra gamta! „Ne dievas tas, kas nuošaly tik suka pasaulį visą lyg, pasukęs jį, skriet leistų amžių žaisliuką. Jis turi iš vidaus nulemt jo bėgį“, – sako Gėtė, mamyte! Ir jis žinojo tai geriau, negu visi pasaulio superintendentai.

FRAU FOKERAT. Ak, vaikeli. Kai aš girdžiu tave taip kalbant, man darosi labai gaila, kad tu nelikai teologu. Aš dar atsimenu, ką kalbėjo diakonas, kai tu sakei bandomąjį pamokslą...

JOHANAS. *(Linksmi).* Mama, mama! Visa tai praeitis! *(Pasigirsta skambutis).*

FRAU FOKERAT. Juk lauko durys neužrakintos. *(Žengia keletą žingsnių link prieškambario. Į prieškambario duris kažkas beldžia).*

SKALBĖJA LĖMAN. (*Panešiota mėlyna kartūnine suknele, eina neryžtingai*). Labą dieną.

FRAU FOKERAT ir JOHANAS. (*Ne visai kartu*). Labą dieną, frau Lėman.

FRAU LĖMAN. Aš norėjau tik pažiūrėti. Atleiskite už trukdymą, frau Fokerat. Aš ieškau savo nuomininko. Jau seniai ieškau.

JOHANAS. Taip, frau Lėman. Ponas Braunas čia.

FRAU LĖMAN. O! (*Apsižvalgydama*). Kaip čia pas jus gražu.

FRAU FOKERAT. Kaip jūs gyvenate, frau Lėman?

FRAU LĖMAN. Ak, frau Fokerat. Koks ten mano gyvenimas. Aš savo senį išvijau. Nebegalėjau ilgiau tverti. Dabar tik turiu žiūrėti, kaip suktis su penkiais vaikais.

FRAU FOKERAT. Ką jūs sakote! Betgi...

FRAU LĖMAN. (*Vis labiau jsišneka*). Matote, frau Fokerat, jeigu aš nebūčiau tokia ligota. Bet aš visai nebegaliu. Suprantate, pyktis visai pagrauzia žmogų. Bet manęs nieks už tai negali smerkti. Aš savo seniui pasakiau: Adolfai, sakau, keliauk tu su dievu, pas savo bičiulius, sakau. Pas savo girtuoklius, sakau, keliauk. Aš su penkiais vaikais viena išvargsiu. Matai, sakau, jei tu ką nors ir uždirbsi, tai viską per gerklę perleisi, sakau. Tu visai neturi proto, sakau. Jeigu tu būtum turėjęs protą, sakau, tai nebūtum įstūmęs savo žmonos ir vaikų į skurdą, sakau. Matote, frau Fokerat, viską aš jam pasakiau, ir patikėkit, nuo tų žodžių mane lyg kiaurai pervėrė, tartum geluonį kas įvarė. Bet ką jau padarysi. Atvirai šnekant, jeigu sakyti teisybę, šitaip geriau. Tačiau, aš manau, viešpats dievas neleis man pražūti su penkiais vaikais. (*Nusišnirpščia ir šluostosi akis*).

FRAU FOKERAT. Mes visada turime...

FRAU LĖMAN. Taip, taip, aš ir sakau. Keliauk nors pas indėnus, sakau. Jeigu esi teisingas, sakau, ir gali dirbti, sakau, ir sutaupyti keletą skatikų, sakau, tai gyventi dar galima. Aš esu teisinga moteris, frau Fokerat. Dėl manęs, gali čia visko gulėti aplinkui. Aš nė aguonų grūdo nepaimsiu.

JOHANAS. Norėjote su Braunu pasikalbėti, frau Lėman?

FRAU LĖMAN. O ne! Iš tikrųjų vos nepamiršau. Panelė atvažiavo, nori jį pamatyti. (*Pro priekambario duris iškiša galvą froilein Mar, bet tuojau vėl dingsta. Johanas ją pastebi*).

JOHANAS. Prašom, prašom... prašom į vidų. (*Moterims, kurios nieko nepastebėjo*). Tai froilein. Ta pati froilein. (*Į frau Lėman*). Reikėjo ją atvesti. (Atidaro priekambario duris). Prašom, gerbiamoji froilein! Jūs norėjote matyti mano draugą Brauną. Būkite maloni, užeikite.

Froilein ANA MAR dvidešimt keturių metų amžiaus, vidutinio ūgio. Jos galva maža, plaukai lygūs, tamsūs. Veido bruožai švelnūs, nervingi. Laisvuose jos judesiuose jaučiama gracija ir jėga. Jos pabrėžtas pasitikėjimas ir gyvumas derinasi su kuklumu ir taktu, ir tai daro ją gana moterišką.

Apsirengusi Ana juodai.

FROILEIN ANA MAR. (*Jeina*). Ak, aš labai atsiprašau. Man labai nemalonu, kad jus trukdau.

JOHANAS. Ką jūs! Labai prašom!

FROILEIN ANA. Frau Lėman ilgai negrįžo... ir aš norėjau jai tik pasakyti... kad aš... kad aš poną Brauną galėčiau kitą kartą pamatyti.

JOHANAS. Bet labai prašom! Aš tuojau pašauksiu Brauną. Prašom sėsti!

FROILEIN ANA. Labai ačiū! (*Tebestovi*). Iš tikrųjų, man labai nemalonu...

JOHANAS. Gerbiamoji froilein, aš labai prašau! Aš tučtuojau atvesiu Brauną.

FROILEIN ANA. Bet aš jus varginu, aš...

JOHANAS. Nei trupučio, froilein... Atleiskit, aš tučtuojau. (*Iššina į verandą. Nejauki tylą*).

FRAU LĖMAN. Na, man laikas namo. (*Į froilein Aną*). Atgal kelią gal surasite viena.

FROILEIN ANA. Ačiū jums labai, kad palydėjote. Leiskite jums... (*Duoda jai pinigų*).

FRAU LĖMAN. Labai dėkoju, labai dėkoju! (*Į frau Fokerat*). Tai mano pirmas uždarbis šiandien, frau Fokerat. Dieve, dieve! Nelengva vienai, bet geriau iš kailio nertis, negu su tokiu girtuokliu gyventi, sakau... Viešpačiui dievu reikia pasikliauti. Maloningasis dievas dar niekada neapleido nelaimėje. (*Laikydama durų rankeną*). O dabar aš tiesiai pas krautuvininką. Nupirksiu ką nors penkiems savo bedaliams. (*Iššina*).

FRAU FOKERAT. (*Šaukia jai iš paskos*). Užsukite į virtuvę! Jums duos likučių... (*Atneša kėdę ir stato ją šalia froilein Mar kėdės ir atsisėda*). Prašom, froilein! Gal tuo tarpu atsisėsite?

FROILEIN ANA. (*Sėda neryžtingai*). Aš visai nepavargusi, aš...

FRAU FOKERAT. Ar jums žinomos čionykštės vietovės?

FROILEIN ANA. Ne!.. Aš esu kilusi iš Rusijos Pabaltijo, aš... (*Nejauki tylą*).

FRAU FOKERAT. Čia labai smėlėtos vietovės. Man čia nepatinka. Aš pati nuo Breslau. Ir čia viskas taip brangu, jūs negalite įsivaizduoti. Mano vyras yra dvaro valdytojas. Einas neblogai, kartais galime ir vaikams šį tą pasiųsti. Ar jūs matėte ežerą? Jisai iš tikrųjų gražus, tas teisybė. Mums labai patogiu – vila prie pat kranto. Apačioje sode stovi pririštos dvi valtys. Bet man nepatinka, kai vaikai irstosi valtimis. Aš labai bijau... Leiskite paklausti – dabar gyvenate Berlyne?

FROILEIN ANA. Taip. Aš čia pirmą kartą. Norėčiau kaip reikiant apžiūrėti Berlyną...

FRAU FOKERAT. O taip! Berlyną verta apžiūrėti. Bet ten labai triukšminga.

FROILEIN ANA. O taip! Triukšminga. Ypač jeigu esi pratęs gyventi mažuose miestuose.

FRAU FOKERAT. Iš kur jūs atvažiavote, jeigu ne paslaptis?

FROILEIN ANA. Aš atvykau iš Revelio, o dabar grįžtu į Ciurichą. Paskutinius ketverius metus Ciuriche gyvenau.

FRAU FOKERAT. Ak taip! Gražioji Šveicarija!.. Jūsų, turbūt, tėvai Ciuriche.

FROILEIN ANA. Ne, aš studijuojau.

FRAU FOKERAT. Jūs... universitete?

FROILEIN ANA. Universitete.

FRAU FOKERAT. Negali būti! Tai jūs, vadinasi, studentė?! Ką jūs sakote! Tai labai įdomu!.. Jūs iš tikrųjų studentė?

FROILEIN ANA. Žinoma, gerbiamoji frau.

FRAU FOKERAT. O sakykite, ar jums patinka daug mokytis?

FROILEIN ANA. (*Linksmi*). O taip! Labai patinka, su tam tikru saiku.

FRAU FOKERAT. Sakyk tu man!

Verandoje pasirodo JOHANAS IR BRAUNAS. Damos pamato juos ir atsistoja.

FROILEIN ANA. Tikrai aš apgailėstauju, gerbiamoji Frau, kad jus sutrukdžiau.

FRAU FOKERAT. Prašom, brangioji froilein. Iš tikrųjų aš džiaugiuos, kad savo akimis pamačiau tikrą studentę. Mes kartais apie tai galvojame. Ponui Braunui jūs giminė?

FROILEIN ANA. Ne, mes susipažinome Paryžiuje, parodoje.

FRAU FOKERAT. *(Paduoda jai ranką).* Likit sveika! Man iš tikrųjų buvo džiugu...

FROILEIN ANA. Dar kartą labai labai atsiprašau.

Frau Fokerat linktelėjusi išeina į prieškambarį. Johanas su Braunu valandėlę tariasi verandoje. Po to Johanas atsisėda verandoje, o Braunas įeina į kambarį.

BRAUNAS. *(Nustemba).* Froilein Mar? Jūs?!

FROILEIN MAR. Taip... tikiuosi nepalaikysite manęs netaktiška... Jūsų šeimininkė, originalioji jūsų frau Lėman kalta, kad aš čia...

BRAUNAS. O jergutėliau!

FROILEIN ANA. Ar dar gyvas tas Jergutėlis?

BRAUNAS. To aš nė sapnuoti nesapnavau. Bet tai iš tikrųjų puiku.

FROILEIN ANA. Visada puiku. Jums visada viskas puiku. Jūs visiškai nepasikeitęs, iš tikrųjų!

BRAUNAS. Jūs manote? Bet nusirenkite, froilein.

FROILEIN ANA. Ne, ne, ką jūs? Aš tik norėjau pasižiūrėti, ką jūs beveikiate... *(Vylingai).* Svarbiausia, norėjau pasiteirauti, kaip jūsų didysis paveikslas. Gal jau galima juo žavėtis?

BRAUNAS. Nė nepradėjau, dar nežinau, ką piešti, netgi drobės dar neturiu, froilein Mar.

FROILEIN ANA. Tai blogai, iš tikrųjų labai blogai. Juk tai tvirtai man buvo pažadėję.

BRAUNAS. Žmogus galvoja, vežėjas vairuoja. Bet dar kartą prašau nusivilkti.

FROILEIN ANA. Aš jus pamačiau, ponas Braunai, ir manau...

BRAUNAS. Ne, ne, jūs turite čia pasilikti.

FROILEIN ANA. Čia?

BRAUNAS. Ak, tiesa? Jūs tikriausiai nežinote, kur mes esame? Pas Johaną Fokeratą. Na, jūs jį pakankamai pažįstate iš mano pasakojimų. Beje, šiandien čia krikštynos. Jūs laiku atėjote.

FROILEIN ANA. Ak, ne, ne! Apie tai negali būti ir kalbos. Aplamai šiandien turiu daug reikalų mieste.

BRAUNAS. Visos parduotuvės jau uždarytos.

FROILEIN ANA. Tai nieko, man reikia aplankyti pažįstamus. Tačiau nemanykite, kad manim atsikratėte. Mes dar turime gerai pasišnekėti. Aš jums išdrošiu pamokslą, apgavike. Man atrodo, jūs esate toks dailininkas, kurio visi paveikslai galvoje...

BRAUNAS. Pirmiausia reikia turėti galvoj, o paskui imtis teptuko.

FROILEIN ANA. Na, kas jus žino!

BRAUNAS. Bet dabar jūs neišeisite, girdite!

FROILEIN ANA. Ak, ponas Braunai, palikite mane ramybėje...

BRAUNAS. (*Šaukia*). Hansai!! Hansai!!

FROILEIN ANA. Aš jus prašau.

Jeina JOHANAS, sutrikęs.

BRAUNAS. Leiskite supažindinti! Mano bičiulis Johanas Fokeratas. Froilein Ana Mar.

FROILEIN MAR ir JOHANAS. (*Vienu metu*). Aš tiek daug apie jus girdėjau.

BRAUNAS. Tik pagalvok, Hansai, froilein jau nori eiti.

JOHANAS. Tai labai nuliūdins mano žmoną ir mus visus. Ar negalėtumėt praleisti popietės su mumis?

FROILEIN ANA. Aš tiesiog nežinau... Bet jeigu jūsų neapsunkinsiu, tai mielai pasiliksiu.

JOHANAS. Jokiu būdu. (*Jis padeda jai nusivilkti žaketą, paduoda jį Braunui*). Būk geras, pakabink! Aš tuoj pasakysiu žmonai... (*Pradaręs miegamojo duris, šaukia*). Kėte! (*Jeina į miegamąjį*).

FROILEIN ANA. (*Tvarkosi prieš veidrodį drabužius*). Jūsų draugas labai malonus.

BRAUNAS. Truputį gal net per daug.

FROILEIN ANA. Negi?

BRAUNAS. Aš tik juokauju. Jis labai geras vyras. Bet kai pradeda kalbėti apie savo darbą, darosi nepakenčiamas. Pamatysit, jeigu liksite čia popietei, jis būtinai paskaitys jums savo darbą.

FROILEIN ANA. Kas gi tai per darbas?

BRAUNAS. Man per daug mokslinės. Kitiškai filosofinis, psicho-fiziologinis – kas jį žino!

FROILEIN ANA. Tai mane domina. Aš pati linkusi filosofuoti, kaip sakoma.

BRAUNAS. Na, froilein, tokiu atveju jūs iš čia greit neištrūksite. Jis be galo nudžiugs, jeigu susidomėsite jo darbu.

JOHANAS. (*Eidamas iš miegamojo*). Braunai!

BRAUNAS. Na?

JOHANAS. Nueik pas Kėtę. Nuramink ją truputį. Jai atrodo, kad mažiui šonkauliukas per daug atsikišęs.

BRAUNAS. Pamanykit!

JOHANAS. Aišku, niekaip, bet nueik! Ji prasimano nereikalingų rūpesčių.

BRAUNAS. Gerai, gerai! Einu. (*Eina į miegamąjį*).

JOHANAS. Mano žmona jus atsiprašo, froilein! Ji netrukus ateis. Ji man pavedė tuo tarpu parodyti jums mūsų sodą. Jeigu jūs sutinkate, tai...

FROILEIN ANA. O, mielai.

JOHANAS. (*Šypsodamasis*). Mes turime tikrai gražų kampilį, bet tik nuomojame. Nuostabiausia jame – tai ežeras. Ar jūs matėte Miugelio ežerą? (*Paduoda jai skėtį. Kalbėdamiesi abu eina lik*

verandos). Aš nepakenčiu miesto. Mano idealas – didelis parkas, aptvertas aukšta tvora. Čia gali netrukdomas gyventi savo interesais.

FROILEIN ANA. Jūs epikurininkas.

JOHANAS. Visai teisingai! Bet patikėkit manim, aš neturiu kitos išeities... Ar jums nebus šalta?

FROILEIN ANA. O ne! Aš užsigrūdinusi.

Johanas praleidžia Aną į priekį ir eina paskui ją į verandą. Čia stabteli keletą sekundžių. Matyti, kaip Johanas rodo viešniai atsiveriantį vaizdą ir aiškina. Pagaliau abu dingsta sode. Iš miegamojo išeina Braunas, o paskui jį ir frau Kėtė.

BRAUNAS. *(Apsidairydamas)*. Jie išėjo.

FRAU KĖTĖ. Ak taip!

BRAUNAS. Ne, ne, šonkaulis visai normalus.

FRAU KĖTĖ. Man taip sunku!

BRAUNAS. Sunku? Kodėl?

FRAU KĖTĖ. *(Šypsodamasi)*. Taip gelia širdį.

BRAUNAS. Jums tiesiog nervai.

FRAU KĖTĖ. Ji labai išdidi?

BRAUNAS. Kas?

FRAU KĖTĖ. Aš turiu galvoj froilein.

BRAUNAS. Ana Mar? Išdidi? Nė trupučio.

FRAU KĖTĖ. Ne, aš nemanau. Aš nežinia kuo vaizduočiausi, jeigu...

BRAUNAS. Ne trupučio! Ne, ne! Jūs neįvertinate jos.

FRAU KĖTĖ. Priešingai! Aš ją nepaprastai gerbiu.

BRAUNAS. Taip!.. Ji kartais būna išdidoka. Bet tai galima išgyvendinti. *(Pauzė)*.

FRAU KĖTĖ. Hansas paliko savo rankraščio lapą. Ar ji ką nors nutuokia apie jo darbą?

BRAUNAS. Aš manau.

FRAU KĖTĖ. Taip? Ak! Mums tenka vaidinti labai apgailėtiną vaidmenį prieš tokius išsilavinusius žmones.

BRAUNAS. Ak, ką jūs? Aš taip pat nedaug žinau. Aš taip pat nesu studijavęs. Bet tai nereikia, kad turiu lenktis prieš žmones, kurie įsigijo universitete truputį žinių.

FRAU KĖTĖ. Ji, turbūt, labai gražiai kalba?

BRAUNAS. Gražiai? Ne. Ji kalba taip... kaip mesi visi. Ji, aišku, protinga, bet tai dar...

FRAU KĖTĖ. *(Šypsodamasi)*. Kai aš buvau dar netekėjusi, buvau tikra pleputė. Galėdavau visą dieną be atvangos kalbėti visokius niekus. Šiuo metu esu nuo to atpratusi. Dabar neišdrįščiau. Aš dabar tiesiog bijau žodį ištarti. *(Prie verandos durų, šaukia)*. Mamyte! Dar vienam asmeniui padenk!

FRAU FOKERAT. *(Iš verandos, kur ji tvarko stalą)*. Kas dar ateis?

FRAU KÉTĒ. Froilein.

FRAU FOKERAT. Kas? Ak, taip! Puiku! Gerai, Kète.

FRAU KÉTĒ. (*Vėl Braunui, dūsaudama*). Ak! Vis kažkas ne taip! Tu čia stengiesi. Bet kas iš to? Jau per vėlu! (*Sustoja prie rožių puokštės*). Pažiūrėkit, kokios jos puikios. Dar tebežydi rožės! (*Duoda pakvėpinti Braunui*). Ir kaip stipriai jos kvepia!

BRAUNAS. Nuostabiai!

FRAU KÉTĒ. (*Stato puokštę į vietą*). Ar ji jauna?

BRAUNAS. Kas?

FRAU KÉTĒ. Froilein Mar.

BRAUNAS. Aš nežinau, kiek jai metų.

FRAU KÉTĒ. Man jau dvidešimt dveji. Taip, taip! Laikas bėga.

BRAUNAS. Labai greit bėga. (*Juokiasi*).

FRAU KÉTĒ. Ak! Vis dėlto kokia aš ribota esu!

FRAU FOKERAT. (*Iškiša galvą pro duris*). Vaikai! Jau paruošta! (*Dingsta. Šaukia verandoje, žiūrėdama į sodą*). Tėti! Tėti!

Ponas FOKERATAS ir PASTORIUS, gerai nusiteikę, lipa verandos laiptais.

FOKERATAS. (*Prie atdarytų durų su pastoriaus apsiaustu*). Taip! Prašom, užeikite, nusivilkite. Ha-ha-ha! (*Nuoširdžiai juokiasi*).

PASTORIUS KOLINAS. (*Su skrybėle, šaliku ir lazda rankose, juokdamasis ir rūkydamas cigarą*). Ha-ha-ha! Iš tikrųjų. Baisiai juokinga, klausykit! Pf, pf, baisiai juokinga.

FOKERATAS. Ir tai tikras atsitikimas, ponas pastoriau! (*Jneša apsiaustą*).

PASTORIUS KOLINAS. „Ponas Noigebaueri“ ... (*Juokiasi*). Pf, pf! „Ponas Noigebaueri, ar jūs dar ko nors pageidaujate?“ (*Juokiasi. Pakabina šaliką ir skrybėlę, lieka su kepuraite*).

FOKERATAS. (*Juokdamasis*). Ponas Noigebaueri... (*Braunui*). Mūsų kaime buvo laidotuvės, ponas Braunai. Stovi visi aplink karstą, ir žinote, staiga... (*Vaizduoja išsigandusį*). Kažkas sujudėjo. Ar kėdę kas stumtelėjo, ar kas... kažkas sujudėjo. (*Baisėdamasis*). Visi krūptelėjo... Tik zakristijonas... cha-cha-cha! Jis vienas neišsigando, drąsus buvo. Atsargiai prieina prie karsto, ha-ha-ha, – ir beldžia. (*Pamėgdžiodamas zakristijono balsą, beldžia krumpliais į stalą*). „Ponas Noigebaueri!.. Ponas Noigebaueri! Ar jūs dar ko nors pageidaujate?! (*Vėl gyvai juokiasi*).

PASTORIUS KOLINAS. (*Juokdamasis*). Klausykit! Pf, pf! Tikra teisybė. Aš pažįstu tuos zakristijonus.

FRAU FOKERAT. (*Įeidama*). Na, tėti, prašom! Kol sriuba neatšalo.

FOKERATAS. Taigi, ponas pastoriau, labai prašom.

PASTORIUS KOLINAS. Jūs mane apmulkinote, klausykit! (*Jis meta cigaretės nuorūką ir pasiūlo frau Fokerat ranką*). Frau Fokerat!

FOKERATAS. (*Ketindamas pasiūlyti marčiai ranką*). O kurgi Johanas?

FRAU FOKERAT. Ir froilein! Ne, tai negražu iš Johano pusės. Visi pietūs atšals ir...

FOKERATAS. (*Linksmai*). Matote, ponas pastoriau: „per barzdą varvėjo“, cha-cha-cha!

PASTORIUS KOLINAS. „Burnoj neturėjau“, cha-cha-cha!

FOKERATAS. Tai tikriausiai toji pati dama. Mes matėme vieną porelę ežere. Ar ne, tiesa, ponas pastoriau?

PASTORIUS KOLINAS. Tikrai, tikrai! Jie nuplaukė valtimi.

FRAU FOKERAT. Ak, aš manau, pradėkime!

FOKERATAS. Spėjantys nespėjančio nelaukia...

BRAUNAS. (*Žiūrėjęs visą laiką pro verandos langą, eina vidun*). Jie pareina! Jie pareina!

FOKERATAS. Pats laikas.

JOHANAS ir FROILEIN ANA įeina per verandą į kambarį.

JOHANAS. Ar mes pavėlavome?

FOKERATAS. Kaip tik laiku.

JOHANAS. Aš atsiprašau, mes... Ant vandens taip puiku... Gal leisite supažindinti? (*Pristato*). Ponas pastorius Kolinas! Mano tėvas! Mano mama.

FRAU FOKERAT. Mes jau pažįstamos.

JOHANAS. Mano žmona – froilein Mar.

Visi eina į verandą: frau Fokerat už parankės su pastorium, frau Kėtė už parankės su senuoju Fokeratu, froilein Mar veda Johanas. Paskutinis vienas eina Braunus. Kambarys tuščias. Girdėti, kaip miegamajame tyliai dainuoja žindytė: „Čiūčia liūlia, mik vaikelį, ko ten čėža tos žąselės? Ak, neturi jos batelių...“ Verandoje skamba indai. Staiga į kambarį eina KĖTĖ kažko paimti iš stalčiaus. Paskui ją skubiai eina JOHANAS.

JOHANAS. Kėtė, tau negalima... tau negalima lakstyti. Leisk man...

FRAU KĖTĖ. Ak, ne tokia jau aš silpna.

JOHANAS. (*Užsidegęs*). Beje! Ji nuostabi būtybė! Šitiek turi žinių, taip savarankiškai mąsto! Ir kai pagalvoji, kad šitokia būtybė vos suduria galus! Juk tu žinai, Braunus visuomet mums pasakodavo apie ją. Tiesą sakant, mūsų pareiga prašyti, kad ji porą savaitių pasilikytų pas mus.

FRAU KĖTĖ. Jeigu tu nori.

JOHANAS. Ne, aš nenoriu! Jeigu ji pasiliks, tu bus žymiai daugiau naudos, negu man. Tu turi norėti! Tu iš jos galėtum labai daug pasimokyti.

FRAU KĖTĖ. Tu, Hansai, kartais esi bjaurus.

JOHANAS. Bet argi aš neteisis? Tu turi tiesiog griebti griebtis kiekvienos progos, kad galėtum nors kiek tobulėti. Tu turi siekti šito. Tu turi sulaukyti froilein. Aš nesuprantu, kaip galima būti tokiai abejingai.

FRAU KĖTĖ. Aš visada už tai, Hansai.

JOHANAS. Jūs neturite nė trupučio ugnies! Nė trupučio iniciatyvos! Baisu!

Pastorius skambina į taurę.

FRAU KĖTĖ. Ak, Hansai, eik, eik! Pastorius kelia tostą. Aš tuoj ateisiu! Aš sutinku! Nepatogu, kad mes abu išėjome, kai...

JOHANAS. Na, būk gera, Kėte! Būk gera, Kėte! *(Bučiuoja jos ašarotas akis ir skubiai eina į verandą).*

Girdėti pastoriaus balsas. Miegamajame vis tyliu skamba žindyvės lopšinė. Kėtei kažkas atsitiko. Kai tik Johanas išėjo, ji tartum nuvyto, ir eidama į verandą, ieško rankomis atramos. Keletą kartų ją apima lengvas galvos svaigulys. Pagaliau ji nebegali eiti toliau ir priversta atsisėsti. Ji žiūri sustingusiu žvilgsniu priešais save ir be garso judina lūpas. Akys pilnos ašarų. Pastorius baigė kalbą. Visi susidaužia. Kėtė sukaupia jėgas, atsistoja ir eina toliau.

Uždanga

ANTRAS VEIKSMAS

Gražus rudens rytas. FRAU FOKERAT, apsilvilkusi kasdienine suknele, su prijuoste ir raktų ryšuliu, dengia stalą pusryčiams. Girdėti vyriškais balsais dainuojama daina: „Ką dievas panorės pradžiugint“. Choras praeina pro namus. Verandoje pasirodo FROILEIN ANA MAR, nešina pintine vynuogių. Ji stovi ramiai, klausosi giesmės, paskui, prisidengusi ranka akis, žvelgia pro ežerą į tolį. Daina girdėti vis tyliau. Ana jeina. Ji apsilvilkusi ruda rytmetine suknele trumpomis rankovėmis, galvą ir kaklą apsigaubusi juoda nėrinių skarele. Prie krūtinės prisispaudusi margų rudens lapų puokštę.

FRAU FOKERAT. Labas rytas, froilein!

FROILEIN. *(Stato pintinę į šalį, pribėga prie frau Fokerat ir bučiuoja jai ranką).* Labas rytas, mama Fokerat!

FRAU FOKERAT. Taip anksti atsikėlei, mieloji froilein!?

FROILEIN ANA. Mes renkame vynuoges, ponas Johanas ir aš.

FRAU FOKERAT. Pats metas. *(Ji ragauja vynuogių iš pintinės).* Saldesnės jau nebebus... Ar jums nešalta, froilein? *(Pirštu paliečia pliką Anos ranką).* Taip lengvai apsirengus..? Man rodos, kad šiandien vėsoka!

FROILEIN ANA. *(Ima tuo tarpu vynuogių kekes ir deda ant medinio padėklo).* Tikrai vėsoka. Bet man nieko. Aš užsigrūdinusi. Nuostabus oras. Stulpeliai ežere, prie kurių pririštos valtyys, šjryt buvo visai balti nuo šerkšno. Jie atrodė tokie savotiški. Aplamai čia nepaprastai gražu. Ar galiu jums ką nors padėti, mamyte Fokerat?

FRAU FOKERAT. Gal galėtumėt paduoti man cukrinę!

FROILEIN ANA. *(Pastatė cukrinę ant stalo. Pasilenkusi prie stalo, žvelgdama iš šono).* Jūs nepykstate, kad vadinu jus mamyte Fokerat?

FRAU FOKERAT. *(Juokiasi).* Ak, kodėl gi!

FROILEIN ANA. Aš tokia laiminga, kad man tai leidžiate. *(Staigiai bučiuoja frau Fokerat).* Ak! Aš jums tokia dėkinga, kad leidžiate man čia būti.

FRAU FOKERAT. Ką jūs, froilein Enchen.

FROILEIN ANA. Aš jaučiuosi nepaprastai laiminga jūsų šeimoje. Jūs visi tokie nuoširdūs man. Apskritai visi jūs geri žmonės.

FRAU FOKERAT. Na, ką jūs! Prie jūsų suknelės prikibę voratinklių. *(Ji renka voratinklius nuo Anos suknelės).*

FROILEIN ANA. Ar yra tokių laimingų šeimų! Ligi šiol man tokių neteko sutikti.

FRAU FOKERAT. *(Vis dar renka voratinklius).* Nenugirkit begirdama, froilein!... Palaukit! – Čia... tikras raizginys.

FROILEIN ANA. Jūs prietaringa, mamyte Fokerat?

FRAU FOKERAT. Ak, ne, ne, mano širdele! Teisybė: maloningasis dievas mūsų neapleidžia. Bet dar ne viskas taip, kaip turėtų būti.

FROILEIN ANA. Tiesiog nežinau... Jūs visi tokie... Ak, ne, jūs taip nekalbėkite!

FRAU FOKERAT. Ne, ne! Jūs irgi teisybę sakote. Nereikia niurnėti. (*Keisdama kalbą*). Gerai, kad jūs čia pas mus. (*Paslaptingai*). Jūs esate gerasis Johano genijus.

FROILEIN ANA. (*Nustebusi. Veidas pasikeičia. Ūmai*). Ar jūs iš tiesų pakenčiate mane nors truputį?

FRAU FOKERAT. Aš jus netgi labai myliu, froilein.

FROILEIN ANA. Bet ne taip, kaip aš jus. Aš jus myliu kaip tikrą motiną. (*Imdama tuščią pintinę ir ruošdamasi eiti vėl į sodą*). Ponas Johanas turi per daug gerą širdį, per daug minkštą.

FRAU FOKERAT. Kodėl?

FROILEIN ANA. Taip, apskritai. Pavyzdžiui, vakar gatvėje mes sutikome girtąjį. Tuo metu kaip tik vaikaiėjo iš mokyklos. Ir suaugusieji nedavė jam ramybės. Prie Miugelio pilaitės susibūrė daug žmonių.

FRAU FOKERAT. Taip, taip! To jis negali pakęsti. Čia jo nesulaikysi. Dėl to jis turėjo daug nemalonumų.

FROILEIN ANA. Ar jūs manote, kad tai negerai, mamyte Fokerat?

FRAU FOKERAT. Gerai? Ak... Na taip, kodėl gi ne? Jis geras vaikas. Bet kai rimtai pagalvoji: kokias iš to nauda! Kas iš to gerumo! Koks jis bebūtų geras: savo dievą jis prarado... Tai ne taip lengva. Patikėkite, froilein! Motinai... tėvams, kurie įdėjo visą širdį, kad sūnus būtų geras krikščionis. (*Ji nusišnypščia, norėdama nuslėpti susijaudinimą*). Bjauri sloga! Jau kelinta diena... (*Šluostydama dulkes, po pauzės*). Žinoma, jis geras. Visa tai tikrai malonu ir puiku, bet nuo to tik dvigubai sunkiau. Ir matome, kaip jam tai atsiliepia: dievas nelaimina jo darbų. Jis amžinai neramus, amžinai skuba. Visą laiką tartum kažką vytųsi. Ir kad būtų iš to kokias nauda. Bet nematyti, kad kas iš to išeitų. O koks jis buvo anksčiau! Vaikystėje... Tikras vunderkindas. Prisimenu, dar pastorius Šmidelis... Visi tik stebėjosi. Trylikos metų jau buvo antroje gimnazijos klasėje. Septyniolikos baigė gimnaziją – o šiandien? Šiandien jau visi jį pralenkė. Žmonės, kurie toli gražu buvo ne tokie gabūs, kaip jis, jau seniai turi geras vietas.

FROILEIN ANA. Iš esmės tai visai natūralu. Tai kaip tik rodo, kad ponas Johanas nori pasiekti daugiau, negu kiti. Ne kiekvienas pasuka pramintais takais. Ponas Johanas kaip tik priklauso prie tokių, kurie ieško nepramintų takų.

FRAU FOKERAT. Niekas neduos už tai nė sudilusio skatiko, froilein Ana! Kas iš to, kad jis tuščiai švaisto jėgas? Šimtą kartų labiau norėčiau, kad jis būtų paprastas ūkininkas – ar sodininkas – arba kad ir valdininkas ar dar kas nors – ir mestų savo filosofiją... Et, froilein! Negadinkite dėl to sau geros nuotaikos. Man kartais taip pasitaiko. Kartais atrodo, kad viso to galėjo ir nebūti. Bet kai truputį pasisieloji, tada vėl tarsi sau: viešpats dievas padarys, kad būtų geriau. Taip, taip! Jūs šypsotės. Ką gi, aš senų pažiūrų. Tokia jau ir liksiu. Nuo to, kurs ten, aukštybėse, sakau, jokia galybė pasaulyje manęs neatplėš.

FROILEIN ANA. Aš irgi to nenoriu. Ir aš nesijuokiu, mamyte Fokerat. Bet žiūrėkit: jūs ir pati jau pralinks mėjote. Eime. Nenorite? Taip nuostabu verandoje.

FRAU FOKERAT. Ne, ne! Aš persišaldysiu. Aš turiu darbo. Eikite viena ir atsiveskite Johaną. Pusryčiai paruošti. (*Froilein Ana išeina*).

Frau Fokerat šluosto dulkes nuo baldų. Girdėti būgno ir fleitos garsai. Frau Fokerat skuba prie lango. Instrumentų triukšmas silpnėja ir visai nutyla. Iš miegamojo išeina chalatų apsivilkusi KÉTĖ.

FRAU KÉTĖ. *(Pavargusi).* Čia per daug triukšmo sekmadieniais.

FRAU FOKERAT. Atvyko sportininkai iš Berlyno, Ketel! Puikūs žmonės. Labas rytas, Ketchen. Na, kaip pailsėjai, vaikelį? Gerai? Atrodai ne per geriausiai.

FRAU KÉTĖ. Žindyvė du kartus buvo atėjusi. Ir aš nelabai miegojau. Palauk, mama! Aš turiu pasvarstyti... man reikia pagalvoti.

FRAU FOKERAT. Tu turi sutikti, vaikelį, ir leisti žindyvei miegoti su Filipėliu.

FRAU KÉTĖ. *(Švelniai priekaištaudama).* Ak, mama, juk tu žinai.

FRAU FOKERAT. Bet kodėl gi ne?

FRAU KÉTĖ. Tu žinai, kad aš nesutiksiu...

FRAU FOKERAT. Tu vis tiek pagaliau turėsi sutikti, Ketchen!

FRAU KÉTĖ. *(Irzliai).* Aš neleisiu, kad mus išskirtų! Filipėlis yra mano vaikas. Toks mažylis be motinos...

FRAU FOKERAT. Ką tu, vaikelį! Apsaugok viešpatie! Niekas ir negalvoja... Eikš! Aš tau atnešiu kavos. Gal užtepti riekelę... O gal...

FRAU KÉTĖ. *(Sėda prie stalo, išvargusi).* Na gerai, prašom! *(Frau Fokerat tepa duoną su sviestu. Kėtė, patylėjusi).* Kur gi Johanas?

FRAU FOKERAT. Jie renka vynuoges – jis ir froilein.

FRAU KÉTĖ. *(Parėmusi smakrą, tęsdama žodžius).* Ji labai miela? Ar ne?

FRAU FOKERAT. Turiu pasakyti, ji man taip pat patinka.

FRAU KÉTĖ. Na pasakyk pati, mamyte: tu visada blogai atsiliepdavai apie emancipuotas moteris.

FRAU FOKERAT. Kas gerai, tai gerai! Ir aš iš tikrųjų turiu pasakyti...

FRAU KÉTĖ. *(Vangiai).* Tokia paprasta ir moteriška. Nė kiek neįkyri. Tačiau labai daug žino ir labai protinga. Tai man labai patinka. Ar ne taip, mamyte? Ji visai nesipuikuoja savo žiniomis. Aš tikrai džiaugiuosi dėl Johano. Ar tu pastebėjai, mama, kad jis dabar visuomet toks linksmas?

FRAU FOKERAT. *(Nustebusi).* Taip, taip! Teisybė. Dabar kartais jis iš tikrųjų būna nerūpestingas.

FRAU KÉTĖ. Ar ne tiesa, mamyte?

FRAU FOKERAT. Todėl, kad dabar jis turi kam dėstyti savo moksliskus reikalus.

FRAU KÉTĖ. Tai jam labai svarbu.

FRAU FOKERAT. Taip, taip, gali būti. *(Pauzė).*

FRAU KÉTĖ. Daug kur aš turiu sutikti su froilein Ana. Neseniai ji pasakė: mes, moterys, esame pažemintos. Čia ji tikrą tiesą pasakė. Tą aš šimtus kartų esu pajutusi.

FRAU FOKERAT. Ak, man tas nerūpi. Žinai, su tokiais klausimais jai aplamai geriau nesikreipti į mane, seną, patyrusią moterį. Ji jau pastebėjo, kad aš tam per sena ir per daug mačiusi gyvenime.

FRAU KĖTĖ. Bet vis dėlto ji teisi, mama. Aišku kaip dieną, kad ji teisi... Mes, moterys, esame paniekintos... Tik pagalvok – mūsų įstatymuose yra paragrafas – ji vakar pasakojo – pagal kurį vyras dar šiandien turi teisę tam tikru mastu bausti žmoną fiziniemis bausmėmis.

FRAU FOKERAT. To aš nežinau. Apie tai nieko negaliu pasakyti. Kažin ar taip jau yra. Bet jei tu nenori manęs skaudinti, neprasadėk su tomis naujoviškomis istorijomis. Tai tik išmuša žmogų iš vėžių. Palauk, vaikelį, aš tau atnešiu kavos... Aš taip galvoju, Ketchen. *(Išėina).*

Frau Kėtė sėdi rymodama prie stalo. Staiga lauke pro langus praeina JOHANAS su FROILEIN ANA, garsiai kalbėdamiesi ir juokdamiesi. Frau Kėtė krūpteli, drebėdama atsikelia, palydėdama juos akimis. Jos žvilgsnis kupinas baimės, ji sunkiai alsuoja. Girdėti, kaip frau Fokerat barškina kavinuką. Ji tuoj pasirodo ir randa Kėtę vis dar teberymančių prie stalo, kaip ir buvo palikusi.

FRAU FOKERAT. *(Su kava).* Taip... Taip... Na, išgerk, pasistiprink!

Iš verandos įeina FROILEIN ANA ir JOHANAS.

FRAU FOKERAT. Gerai, kad pareinate.

JOHANAS. *(Palikdamas duris atviras).* Palikim duris atviras. Saulė jau gerokai šildo... Ar labai susižeidėte, froilein?

FROILEIN ANA. *(Tempdama kelis vynuogienojus).* Ak ne, visai ne. Špaleriai buvo šlapi, ir aš slystelėjau. *(Skuba prie Kėtės, suima jos abi rankas ir bučiuoja j kaktą).* Labas rytas, frau Kėte! O, kokios šaltos rankos... Kokios šaltos jūsų rankos. *(Trina jos rankas, norėdama sušildyti).*

JOHANAS. *(Iš šono bučiuoja Kėtei skruostą).* Labas rytas, Kėte! *(Komiškai nustebęs).* O dieve mano, kaip tu šiandien atrodai! Pasigailėtina! Visai, kaip serganti vištelė.

FRAU FOKERAT. Bet jūs čia šalčio įnešėt. Greitai reikės pradėti kūrenti. Na, sėskitės. *(Visiems įpila kavos).*

FROILEIN ANA. *(Puošdama stalą vynuogių šakelėmis).* Truputį papuošime.

FRAU KĖTĖ. Nuostabu!

JOHANAS. *(Sėsdamasis).* Na pasakykit: kaip atrodo froilein Ana šiandien, ir kaip ji atrodė prieš aštuonias dienas, kai tik atvažiavo?

FROILEIN ANA. Man čia per daug gera. Reikia važiuoti.

FRAU FOKERAT. Tai vis kaimo oras.

JOHANAS. O kas tada spyriojosi, šiaušėsi?

FRAU FOKERAT. Ką dabar tėtis veikia?

JOHANAS. Jis tavęs labai ilgisi.

FRAU FOKERAT. Na, jis turi darbo. Žiemkenčių sėja jau baigta. Jis rašo, kad aš likčiau tol, kol būsiu reikalinga.

JOHANAS. Jis atvažiuos tavęs paimti, mama?

FRAU FOKERAT. Taip, kai jam parašysiu, jis atvažiuos. *(Kreipiasi į froilein Aną).* Jis naudojasi kiekviena proga pamatyti vaikus. O dabar ir anūkėlį! Kas darėsi, kai atėjo jūsų telegrama, kad gimė sveikas berniukas. Būtumėt matę tą vyrą! Jis nežinojo, ką daryti iš džiaugsmo.

FRAU KÉTĒ. Gerasis tėvelis! Tu turi važiuoti pas jį. Būtų per daug egoistiška iš mūsų pusės...

FRAU FOKERAT. Aš tai važiuosiu! Bet pirma tegu parausta tavo skruostai!

FROILEIN ANA. O aš kol kas galėčiau pabūti čia. Kaip manote? Aš taip pat moku šeimininkauti. Ko aš jums neišvirčiau! Rusiškų valgių! Barščius arba plovą! (*Visi juokiasi*).

FRAU FOKERAT. (*Nejučiomis karščiuodamasi*). Ne, ne! Aš jokių būdu neišvažiuosiu.

FRAU KÉTĒ. Na, jeigu gali, mamyte... (*Pauzė*).

JOHANAS. Paduok man medaus, Ketchen.

FRAU KÉTĒ. A, štai ir Braunas ateina! (*Braunas su apsiaustu, skrybėle, kelionės krepšiu, skėčiu ir knyga po pažastimi. Daro nuobodžiaujančio žmogaus įspūdį. Jo eisena pavargusi ir nerūpestinga*).

BRAUNAS. Labas rytas!

JOHANAS. Iš kur taip anksti išdygai?

FRAU FOKERAT. (*Ginasi nuo kažko servetėle*).

JOHANAS. Tai bitė, mama! Nemušk, nemušk!

BRAUNAS. Norėjau nuvažiuoti į Berlyną, atsigabenti dažų. Deja, pavėlavau į traukinį.

JOHANAS. Ek, tu! Tau šitaip dažnai pasitaiko.

BRAUNAS. Na, rytoj dar bus diena!

FRAU KÉTĒ. (*Pakelia rankas, tartum apie jos lėkštę būtų dūzgusi bitė*). Ji jaučia medų.

FROILEIN ANA. Ar šiandien daugiau traukinių neina? (*Žiūri į savo krūtinę. Grasinančiu tonu*). Bitele! Bitele!

BRAUNAS. Tie man per brangūs. Aš važiuoju tik darbiniu traukiniu.

JOHANAS. Jie eina labai anksti. – Pasakyk, ar tu dar gali tapyti?

BRAUNAS. Be dažų? Ne.

JOHANAS. Breo! Breo! Tu pradėjai tinginiauti.

BRAUNAS. Koks skirtumas – ar anksčiau, ar vėliau išgarsėsi. – Ir apskritai ta visa tapyba...

JOHANAS. Geriau šachmatais žaisti, ar ne?

BRAUNAS. Jeigu tu apie juos daugiau nusimanytum. Bet tavo jūra neturi uostų, mielas drauge. Tu gyveni be pertraukų.

JOHANAS. Ak, tai neįmanoma!..

FRAU FOKERAT. (*Pašoka, šaukia*). Vapsva, vapsva! (*Visi mosuoja servetėlėmis apie frau Fokerat*).

JOHANAS. Jau nuskrido.

FRAU FOKERAT. (*Vėl sėsdama*). Bjaurūs vabzdžiai. (*Visi sėdasi*).

JOHANAS. Na, sėskis! Ką ten turi?

BRAUNAS. Ką, nori žinoti? Įdomus dalykas.

JOHANAS. Na, sėskis, užkąsk truputį.

BRAUNAS. (*Sėdasi ir duoda Johanui knyga. Šis ją sklaido*). Mielai. Aš šiaip, greitosiomis. Atsiversk Garšino „Dailininkus“.

JOHANAS. (*Vartydamas*). Ką tu ten vėl atkasei?

BRAUNAS. Kaip tik tau, Hansai.

FROILEIN ANA. Taip, tai puikus apsakymas. Jūs dar neskaitėte jo?

BRAUNAS. Ne. Šįryt anksti lovoje pradėjau skaityti. Todėl ir į traukinį pavėlavau.

FROILEIN ANA. Ar jums geriau patinka Riabininas, ar Dedovas?

JOHANAS. Šiaip ar taip, dabar tu labiau mėgsti skaityti, negu piešti.

BRAUNAS. Šiuo metu nemėgstu nei to, nei to. Siūlau tau paskaityti Garšiną. Yra dalykų, kurie šiuo momentu svarbesni už visas pasaulio tapybas ir rašinėjimus.

FROILEIN ANA. Vadinasi, jūs palaikote Riabininą?

BRAUNAS. Riabininą? Na... aš... taip griežtai negaliu pasakyti.

JOHANAS. Kas gi ten per apsakymas „Dailininkai“?

FROILEIN ANA. Jame pavaizduoti du dailininkai: vienas naivus, o kitas – taip sakant – mąstantis. Naivusis buvo inžinieriumi ir tampa tapytoju. Mąstantysis meta tapybą ir pradeda mokytojauti.

JOHANAS. Kas jį paskatino taip pasielgti?

FROILEIN ANA. Jam staiga pasirodė, kad jam svarbiau mokytojauti.

JOHANAS. Kodėl jis taip nusprendžia?

FROILEIN ANA. (*Ima knyga, varto ją*). Palaukite! Bus paprasčiau, jeigu aš jums paskaitysiu šitą vietą. Štai. (*Laiko pirštu surastą vietą ir aiškina, kreipdamasi į visus*). Buvęs inžinierius Dedovas atveda Riabininą į vieną garo katilų fabriką. Žmonės, dirbantieji katiluose, po kurio laiko nuo baisių kūjo dūžių paprastai apkursta. Todėl kiti darbininkai Rusijoje pravardžiuoja juos kurtiniais. Tokį dirbantį „kurtinį“ rodo jam Dedovas. (*Skaito*). „Štai sėdi jis trilinkas prieš mane tamsiame katilo kampe, skarmaluotas, dūstąs iš nuovargio... tos šviesos skritulėliai švyti melsvai raudoname veide, per kurį liejasi prakaitas... iškankintoje plačioje įdubusioje krūtinėje...“

FRAU FOKERAT. Kam iš viso reikia vaizduoti tokius baisius daiktus? Jie nieko negali džiuginti.

JOHANAS. (*Juokdamasis, švelniai glosto motinai galvą*). Mamyte, mamyte! Argi visuomet reikia juoktis?

FRAU FOKERAT. Aš to nesakau. Bet menas turi teikti džiaugsmo.

JOHANAS. Menas gali duoti daug daugiau, ne vien tik džiaugsmą.

FROILEIN ANA. Riabininas taip pat nelinksmas. Jis sukrėstas ir sunerimęs.

JOHANAS. Palygink tai su žemės ūkiu, mamyte! Jeigu nori, kad žemėje kas nors nauja augtų, turi ilgus metus ją rausti plūgu.

FROILEIN ANA. Riabinine taip pat auga kažkas nauja. Jis daro išvadą: kol egzistuoja toks skurdas – nusikaltimas dirbti ką nors kita, kad nepadeda panaikinti to skurdo.

FRAU FOKERAT. Skurdas visuomet buvo.

JOHANAS. Mintis tapti mokytoju gana nevykusi.

BRAUNAS. Kodėl? Argi tai ne naudingiau, negu tapyti paveikslus ir rašyti knygas?

JOHANAS. Nežinau, kaip tu vertini savo darbą. O aš, savo ruožtu, nemanau, kad mano veikla yra visai nereikšminga.

BRAUNAS. Tu nenori to prisipažinti, o aš prisipažįstu.

JOHANAS. Ką būtent? Ko aš nenoriu prisipažinti?

BRAUNAS. Kaip tik to.

JOHANAS. Ko?

BRAUNAS. Kad visas tavo rašinėjimas yra bereikalingas, kaip...

JOHANAS. Koks rašinėjimas?

BRAUNAS. Nagi tas psicho-psichofiziologinis.

JOHANAS. (*Šiurkščiai*). Tu nieko neišmanai apie tai.

BRAUNAS. O man to ir nereikia.

JOHANAS. Na, žinai! Tu esi apgailėtinas neišmanėlis ir tavo išsilavinimo lygis...

BRAUNAS. Taip, taip, didžiukis savo išeitais mokslais.

JOHANAS. Į savo išeitus mokslus aš nusipjaunu; ir tą tu gerai žinai. Tačiau matyti...

BRAUNAS. Jau sakei šimtus kartų, bet tu netveri savo kailyje iš puikybės. Na, apskritai baikime! Tai opūs dalykai, kuriuos pagaliau turi spręsti kiekvienas sau atskirai.

JOHANAS. Kodėl opūs?

BRAUNAS. Nėra prasmės kalbėti. Tu visada tuoj pradedi karščiuotis. Tu vėl susijaudinsi ir...

JOHANAS. Sakyk iki galo, mano mielas! Sakyk aiškiau!

BRAUNAS. Ak, niekai! Iš tikrųjų tai beprasmiška. Tegu kiekvienas daro, kaip išmano!

JOHANAS. Nori pasakyti, kad aš blogai darau!

BRAUNAS. Ne blogiau negu visi kiti. Tu esi toks pats susitaikėlis.

JOHANAS. Atleisk, jeigu aš tau į tai neatsakysiu. Man jau nusibodo. (*Susijaudinęs*). Taip! Jūs, draugai, svaidotės radikaliomis frazėmis, o aš kartą visiems laikams esu pasakęs, kad man su jumis ne pakeliui, todėl aš ir susitaikėlis.

BRAUNAS. Tu taip sakai, bet iš tikrųjų yra kitaip. Kai tik mes ginčydami ryžtingai gindavome savo pažiūras, tu visokiais būdais palaikydavai tai, kas sena ir atgyventa. Todėl tu atstūmei savo draugus ir likai vienas.

FRAU KĖTĖ. (*Švelnina padėtį*). Johanai!

JOHANAS. Draugai, kuriuos aš galėjau atstumti... į tokius draugus, atvirai kalbant, man nusispjauti.

BRAUNAS. (*Atsistoja*). Tau nusispjauti? (*Žvelgdamas į Aną*). Nuo kada, Hansai?

FRAU KĖTĖ. (*Po pauzės*). Jūs jau norite eiti, ponas Braunai?

BRAUNAS. (*Išįeidęs, abejingu tonu*). Taip. Aš dar turiu reikalų.

JOHANAS. *(Geraširdiškai).* Nedaryk kvailysčių.

BRAUNAS. Ne, iš tikrųjų.

JOHANAS. Na, tai daryk kaip žinai.

BRAUNAS. Viso geriausio! *(Išeina. Tyla).*

FRAU FOKERAT. *(Pradedama rinkti indus).* Aš nežinau! Jūs visada žavitės Braunu. Man, tiesą sakant, jis nelabai patinka.

JOHANAS. *(Susierzinęs).* Mama! Būk tokia gera..!

FRAU KĖTĖ. Braunas iš tikrųjų nebuvo per daug mandagus su tavim, Hansai.

JOHANAS. Vaikai! Prašau nesikišti į mano asmeninius reikalus. *(Vėl tylia. Frau Fokerat krausto stalą. Frau Kėtė atsistoja).*

JOHANAS. *(Kėtei).* Kur tu dabar?

FRAU KĖTĖ. Mažylio maudyti. *(Linkteli froilein Anai, priverstinai nusišypso ir išeina į miegamąjį. Frau Fokerat ruošiasi išnešti su padėklų dalį indų. Tuo momentu prasiveria prieškambario durys ir pasirodo daržovių PREKIAUTOJOS galva; ji šaukia „Daržovės!“).*

FRAU FOKERAT. *(Atsako).* Tuoj ateinu. *(Išeina į prieškambarį).*

Po pauzės

FROILEIN ANA. *(Atsistoja, nusistato laikrodį).* Kiek dabar laiko... Tiksliai? *(Kreipiasi į paniurusį Johaną).* Na, ponas daktare! *(Ji tyliai dainuoja „Mielas broleli“ melodiją, šelmiškai žvilgčioja į Johaną. Abu juokiasi).*

JOHANAS. *(Vėl rimtai dūsauja).* Ak, froilein Ana! Deja, bet neprarastai rimtas dalykas.

FROILEIN ANA. *(Šelmiškai grasina jam pirštu).* Tada nesijuokite.

JOHANAS. *(Vėl juokiasi, paskui rimtai).* Ne, iš tikrųjų. Jūs tiesiog nežinote, kas slypi visame tame, tuose Brauno žodžiuose.

FROILEIN ANA. Jūs dar negirdėjote, kaip aš skambinu fortepionu?

JOHANAS. Ne, froilein! Aš maniau, kad jūs visai nemokat skambinti.

FROILEIN ANA. Ne, ne! Aš tik juokauju. Vadinasi, šiandien irstomės valtele?

JOHANAS. Man praėjo noras bet ką daryti.

FROILEIN ANA. *(Draugiškai grasindama).* Ponas daktare! Ponas daktare! Kas gi taip greit nusimena!

JOHANAS. Aš nesuprantu, kad toks žmogus, kaip Braunas...

FROILEIN ANA. Vis dar apie Brauną! Negi jo žodžiai padarė jums tokį didelį įspūdį?

JOHANAS. Froilein! Tai senos istorijos, kurios dabar vėl aitrinamos ir...

FROILEIN ANA. Palikite ramybėje, ponas daktare, tas senas istorijas. Kol žiūrima atgal, neinama į priekį.

JOHANAS. Jūs, žinoma, teisybę sakote. Palikime visa tai. Beje, įdomu, kaip gali šiaip protingi žmonės metai po metų kartoti tas pačias klaidas. Ir visa tai jis kalba rimtai. Mano filosofinį darbą jis laiko niekam nereikalingu. Ar jūs galite tai įsivaizduoti?

FROILEIN ANA. Yra tokių žmonių.

JOHANAS. Jų nuomone, turi veikti visuomenėje, triukšmauti, kraštutiniškai elgtis. Turi atsisakyti tuoktis bažnyčioje, nors nuotaka būtų ir religingai išauklėta. Apskritai turi su niekuo nesiskaityti, ir jeigu tu gyveni, kaip, pavyzdžiui, aš vien savo mokslinio darbo pasauliu, tai draugų akyse tu esi žmogus, išdavęs savo idealus. Ar tai nekeista, froilein?

FROILEIN ANA. Ak, ponas daktare, neteikite tiek daug reikšmės tam, ką sako jūsų draugai. Jeigu jūs pats savo pažiūromis esate patenkintas, nesikrimskite dėl to, kad jomis nepatenkinti kiti. Tokie konfliktai tikrai pakerta žmogaus jėgas.

JOHANAS. Ak ne, ne! Aišku ne! Aš, žinoma, daugiau į tai nesileisiu. Kad nepatinka, tegu sau žinosi! Bet ne visada gali būti abejingas. Juk esi su savo draugais išaugęs. Esi pratęs, kad jie tave nors truputį vertintų... Ir kai to vertinimo nebejauti, atrodo, kad staiga patekai į beorę erdvę.

FROILEIN ANA. Bet jūs gi turite šeimą, ponas daktare.

JOHANAS. Žinoma. Taip. Tai yra... Ne, froilein Ana! Nesupraskite manęs klaidingai. Aš iki šiol dar niekam apie tai nesu kalbėjęs. Jūs žinote, kaip aš prisirišęs prie savo šeimos. Bet mano darbas šeimai mažiausiai rūpi. Kėtė turi bent gerų norų... Tai jaudina! Jai visuomet atrodo viskas puiku. Bet aš žinau, kad ji apie tai nieko negali spręsti. Man iš to nedaug naudos. Todėl nuo to laiko, kai jūs čia, froilein Ana, aš jaučiuosi tiesiog kaip danguje. Pirmą kartą gyvenime kažkas rimtai domisi mano darbu, tuo, ką aš sugebu padaryti. Tai mane atgaivina. Tai kaip lietus išdžiūvusiai žemei. Tai...

FROILEIN ANA. Jūs kone poetas, ponas daktare!

JOHANAS. Yra dėl ko tapti poetu. Bet jūs labai klystate. Mano mama tiesiog neapkenčia vargšo mano rankraščio. Mielai įkištų jį į krosnį. Mano gerasis tėvas irgi ne daugiau vertina jį. Vadinasi, iš jų aš neturiu ko tikėtis. Mano šeima tesugeba trukdyti mano darbui. Beje, manęs tai ir nestebina. Bet kai tavo draugai nejaučia nė krislelio pagarbos tavo darbui, kai toks žmogus, kaip Braunas...

FROILEIN ANA. Aš stebiuosi, kad būtent Braunas kelia jums tiek rūpesčių...

JOHANAS. Taip, Braunas... tai yra... Mes pažįstami nuo vaikystės.

FROILEIN ANA. Vadinasi, jūs pažįstate jį nuo vaikystės?

JOHANAS. Taip, ir jis mane...

FROILEIN ANA. Jis jus? Iš tikrųjų?

JOHANAS. Na taip... tai yra tam tikru mastu.

FROILEIN ANA. Man atrodo, kad jūs visiškai skirtingi.

JOHANAS. Jūs manote?

FROILEIN ANA. *(Po pauzės).* Ponas Braunas visais atžvilgiais dar toks nesubrendęs... toks... aš nenoriu sakyti, kad jis pavydi jums, bet jį pykina... Jam nemalonu, kad jūs taip tvirtai laikotės savo pažiūrų... Jam tas net kelia baimę... Tiesa, jis prisigraibstęs kai kurių žinių: tam tikrų socialinių idėjų, arba kaip ten jos vadinamos; jomis apsišarvavo, jų laikosi įsikibęs, kadangi vienas negali galvoti. Jis nėra stipri asmenybė, kaip ir daugelis dailininkų. Jis nedrįsta vienas stovėti. Jis turi jausti už pečių minią.

JOHANAS. O, jeigu man kas nors tai būtų pasakęs prieš keletą metų, kada aš buvau beveik patekęs draugų įtakon! O, jei bent vienas žmogus tai būtų pasakęs man tada, kada jaučiausi baisiai menkas,

kada priekaištavau sau, jog gyvenu gražiuose namuose, jog gerai valgau ir geriu, kada aš baimingai traukdavausi iš kelio kiekvienam darbininkui ir smarkiai plakančia širdimi eidavau pro pastatus, kur jie dirbo! Prisikentėjo tada nuo manęs žmona; norėjau viską išdalinti ir gyventi skurde. Iš tikrųjų, jeigu tektų iš naujo tuos laikus pergyventi, geriau... Taip, tikrai sakau, geriau į Miugelio ežerą... Todėl aš noriu (griebia savo skrybėlę) tą kvaišą berną... Brauną į protą atvesti.

Froilein Ana žiūri į jį gudriai šypsodamasi.

JOHANAS. Jūs manote, kad nereikia?

FROILEIN ANA. Darykite, ką tik norite, didelis vaike!

JOHANAS. Froilein Ana!

FROILEIN ANA. Jūsų širdis, ponas daktare, yra jūsų priešas.

JOHANAS. Matote, kai aš pagalvoju, kad jis dabar blaškosi ir jaudinasi, man darosi neramu.

FROILEIN ANA. Ar gerai, kad šitaip priklausai nuo kito žmogaus?

JOHANAS. *(Ryžtingai).* Ne, tas negerai. Jis gali čia visai neateiti. Jis dar niekada pirmas pas mane neatėjo. Pagaliau nesvarbu! Jūs teisybę sakote. Todėl ir aš neisiu... šį kartą... pas Brauną. Eisimeirstytis?

FROILEIN ANA. Jūs gi norėjote paskaityti man trečiąjį skyrių.

JOHANAS. Galime rankraštį paimiti su savim.

FROILEIN ANA. Puiku! Tada aš einu rengtis, aš greit. *(Išėina).*

Johanas eina prie knygų spintos, paima rankraštį ir pradeda skaityti įsigilinęs. Iš priekambario išėina FRAU FOKERAT, rankose laiko dvi knygeles auksiniais kraštais.

FRAU FOKERAT. Dabar paimsiu iš jūsų vieną patogią kėdę, užsidėsiu akinius ir paskaitysiu rytmetinę maldą. Ar man nebus šalta verandoje?

JOHANAS. Nebus, mama. *(Pakelia akis nuo rankraščio).* Ką ten turi?

FRAU FOKERAT. Žodžiai iš širdies. Juk tu žinai – tai mano mylimas Lafateris. Ir čia turiu Geroką... „Palmės lapai“... Tai bent buvo vyras!.. Jis kartais ir mokslininkams duodavo garo. O varge tu mano! *(Viena ranka apkabina Johaną ir deda galvą jam ant krūtinės. Švelniai).* Na, mano senas vaike! Vėl jnikai į savo mąstymus!?! *(Ne be humoro).* Ak tu, jaunasis tėve!

JOHANAS. *(Išsiblaškęs pakelia galvą nuo rankraščio).* Ką, mano mamyte?

FRAU FOKERAT. Kaip tu jautiesi naujoje jauno tėvo padėtyje?

JOHANAS. Ak, mama, nieko ypatinga. Kaip visuomet.

FRAU FOKERAT. Na, šitaip nekalbėk! Pirma šokinėjai iš džiaugsmo ir staiga... Ar tu kuo nors nepatenkintas?

JOHANAS. *(Išsiblaškęs).* Ak, aš labai patenkintas, mamyte!

FRAU FOKERAT. Sakyk, kodėl tu dabar visą laiką vaikštai su geruoju kostiumu? Froilein Ana, aišku, neįsižeis. Vilkėk senaisiais drabužiais, ypač čia, užmiestyje.

JOHANAS. Aš jau nebe mažas vaikas, mama!

FRAU FOKERAT. Tu jau ir šiaušiesi! (*Stipriau jį apkabina, primygtinai ir švelniai*). Būk truputį dievobaimingesnis, mano senas vaike. Padaryk tai dėl savo senos motinos. Tasai senis Hekelis ir kvaišas Darvinas daro tave stačiai nelaimingą. Paklausk! Būk toks geras savo senai motinai.

JOHANAS. (*Žiūrėdamas aukštyn*). O, gerieji žmoneliai! Apie jus iš tikrųjų galima pasakyti: „atleisk jiems, viešpatie, nes jie nežino...“ Negi tu manai, kad tai lengvai galima tapti dievobaimingu?

FRAU FOKERAT. (*Išeidama*). Galima, galima! Tau reikia tik panorėti, Hansai. Pamėgink vieną kartą, Hansai. (*Eina į verandą, sėda į kėdę ir skaito*).

Johanas įsigilinęs skaito rankraštį. Įeina KÉTĖ su laiškais.

FRAU KÉTĖ. (*Skaito, o paskui pakelia galvą*). Hansai! Čia yra bankininko laiškas.

JOHANAS. Ketchen! Man dabar visai ne tas galvoj.

FRAU KÉTĖ. Jis klausia, ar parduoti.

JOHANAS. Dėl dievo, neįkyrėk man dabar!

FRAU KÉTĖ. Bet tai skubu, Hansai.

JOHANAS. (*Užsiplieskęs*). O čia! Štai čia! (*Karštligiškai trenkia ranka į stalą*). Mano reikalai dabar skubesni!

FRAU KÉTĖ. Dėl manęs gali ir taip viskas likti. Bet mes rytoj neturėsime pinigų.

JOHANAS. (*Dar labiau užsiplieskęs*). Ne, Kète!.. Mes iš tikrųjų netinkam vienas kitam! Ir dar visą laiką stebitės, kodėl nesusitvarko mūsų santykiai. Kai tik man pasidaro kiek ramiau, tu ateini ir pradedi grubiai viską versti aukštyn kojom.

FRAU KÉTĖ. Visai ne. Ką tik buvo atėjęs laiškinkas ir aš tau paprasčiausiai pasakiau.

JOHANAS. Kaip tik tas ir yra. Tai kaip tik ir rodo jūsų visišką nesupratimą. Tartum aš batus siūčiau. Ateina laiškinkas ir tu paprasčiausiai man sakai. Žinoma! Kodėl ne! O kad suardai taip sunkiai sustatytą visą grandinę samprotavimų, tau neateina į galvą.

FRAU KÉTĖ. Bet juk reikia galvoti ir apie praktinius dalykus.

JOHANAS. O aš tau sakau: visų pirma mano darbas! Jis visų pirma, visų antra, visų trečia, ir tik po to praktiniai dalykai. Pasistenk pagaliau tai suprasti, Kète! Palaikyk mane nors truputį, Kète! Arba nekalbėk man apie praktinius dalykus! Spręsk juos savo nuožiūra. Palik mane...

FRAU KÉTĖ. Aš negaliu imtis atsakomybės viena, Hansai!

JOHANAS. Na, matai, tu vėl. Kad tik nereikėtų atsakyti! Kad tik nereikėtų savarankiškai spręsti! Jūs patys visokiais būdais darote save priklausomais! Patys bet kuria kaina stengiatės būti nesubrendę!

FRAU KÉTĖ. (*Nori jam paduoti laišką*). Ak, Hansai! Sakyk, ką daryti.

JOHANAS. Aš dabar negaliu, Kète.

FRAU KÉTĖ. Tai kada man ateiti, Hansai? Aš gi negaliu, kai čia froilein...

JOHANAS. Tai labai smulku, filisteriška. Yra tam tikrų dalykų... Kodėl piniginius reikalus reikia aiškintis taip paslaptingai. Tai labai ribota. Aš nežinau... Tai dvelkia tokiu smulkumu... Ak!

FRAU KÉTĖ. Jeigu pradėčiau apie tai kalbėti prie froilein, norėčiau pažiūrėti, kaip tu atrodytum.

JOHANAS. Vis froilein ir froilein. Palik froilein Aną ramybėje! Ji mums visiškai nekliudo.

FRAU KÉTĒ. Aš ir nesakau, kad ji kliudo. Bet nemanau, kad jai bus labai įdomu...

JOHANAS. Ah Kète, Kète! Tai tikra kančia! Amžinai piniginiai reikalai, amžina baimė, tarytum rytoj jau mirsime iš bado. Tai baisu. Iš tikrųjų susidaro įspūdis, kad tavo galva ir tavo širdis vien pinigais tegyvena. Ir dar moterys idealizuojamos... Už ką pagaliau galima jas mylėti?

FRAU KÉTĒ. Dėl savęs aš nesirūpinu. Bet kas bus su Filipėliu, jeigu... Juk tu pats sakei, kad uždarbiu negalima pasikliauti. Mes turime pataupyti.

JOHANAS. Na taip! Tu tik ir tesirūpini šeima, o mano interesai platesni. Beje, aš blogas šeimos tėvas. Man svarbiausias dalykas, išreikšti tai, kas manyje yra. Aš kaip Pegasas junge. Kada nors visiškai žūsiu nuo tokio gyvenimo.

FRAU KÉTĒ. Johanai! Man baisu klausytis tavo žodžių.

JOHANAS. Froilein Ana tikrą teisybę sakė. Virtuvė ir vaikų kambarys, toks yra, geriausiu atveju, jūsų akiratis. Vokietei niekas daugiau neegzistuoja.

FRAU KÉTĒ. Juk turi kas nors virti ir vaikus prižiūrėti. Froilein Anai gera kalbėti. Aš irgi mieliau skaityčiau knygas.

JOHANAS. Kète! Tu neturi tyčia savęs menkinti! Tu taip kalbi apie froilein Aną – būtybę, kuri taip aukštai stovi...

FRAU KÉTĒ. O kam ji tokius dalykus šneka!

JOHANAS. Kokius dalykus?

FRAU KÉTĒ. Apie mus – vokietes moteris, tokias kvailybes.

JOHANAS. Ji jokių kvailybių nepasakė. Priešingai. Šiuo momentu aš nenoriu tau sakyti, kaip gražiai ji apie tave kalbėjo. Man nesinorėtų per daug gėdinti tavęs.

FRAU KÉTĒ. Juk ji kalbėjo apie siaurą mūsų akiratį.

JOHANAS. Įrodyk, kad ji klysta.

FRAU KÉTĒ. *(Su ašaromis akyse, karštai).* Ne, Hansai... Koks tu geras bebūtum, bet kartais... kartais esi toks šaltas, toks žiaurus... toks beširdis!

JOHANAS. *(Kiek apimęs).* Vėl aš beširdis! Kodėl, Kète?

FRAU KÉTĒ. *(Kukčiodama).* Todėl, kad tu mane kankini... tu pats gerai žinai...

JOHANAS. Ką aš žinau, Ketchen?

FRAU KÉTĒ. Tu žinai, kad aš nepatenkinta savimi... Tu žinai... bet neturi nė lašelio gailingumo man. Tu visą laiką man prikaišioji tai.

JOHANAS. Bet kodėl, Ketchen?

FRAU KÉTĒ. Užuot buvęs man nors kartą geras, užuot truputį sustiprinęs mano pasitikėjimą savimi... tu nuolat menkini mane... aš jaučiuosi prislėgta. Dievas mato, aš nelaikau savęs plataus akiračio moterimi. Bet aš nesu bejausmė... Ne, iš tikrųjų, aš nesu idealas. Apskritai aš seniai pastebėjau, kad esu visai nereikalinga.

JOHANAS. *(Nori paimti jos ranką, bet Kète atitraukia).* Tu nesi nereikalinga, to aš niekada nesakiau.

FRAU KÉTĒ. Tu esi anksčiau tai pasakęs. Bet jeigu ir nebūtum pasakęs, aš vis tiek jaučiuosi tokia. Tau aš galėčiau ir neegzistuoti, kadangi nieko nesuprantu apie tavo darbą. Ir mažylis... na taip! Jam duoda pieno, švariai laiko... bet tą galėtų padaryti ir tarnaitė, ir paskui... paskui aš jam nieko daugiau negalėsiu duoti. (*Vėl smarkiau verkia*). O... iš froilein Anos jis galėtų daug daugiau gauti.

JOHANAS. Mieloji Ketchen, tu esi...

FRAU KÉTĒ. Aš tik šiaip pasakiau. Bet tai tiesa. Juk ji šio to mokėsi. Ji šį tą išmano. O mes tikros luošės. Kaip galima būti ramsčiu kažkam kitam, jeigu pats...

JOHANAS. (*Kupinas meilės ir įkarščio, nori Kėtę apkabinti*). Ketchen! Tu mano aukse, aukse tu mano! Tavo širdis kaip... Tu esi labai labai jautrios širdies, kaip pasakoje. O tu mano žavingoji būtybe! (*Ji atstumia jį, jis murma*). Būtų negarbinga, jeigu aš... Aš kartais būnu grubus ir blogas! Aš nesu vertas tavęs, Kète!

FRAU KÉTĒ. Ak, ne, ne, Hansai! Tu taip sakai tik dabar, tai...

JOHANAS. Iš tikrųjų, Ketchen!.. Aš būčiau niekšas, jeigu...

FRAU KÉTĒ. Palik mane, Hansai! Aš turiu pagalvoti. Ir tas laiškas, laiškas!

JOHANAS. Ach, kvailute Ketchen, ko gi tau galvoti?

FRAU KÉTĒ. Ant mano galvos tiek daug visko užgriuvo. Palik! Palik mane!

JOHANAS. (*Karštai*). Ak, mesk tą laišką! Tu mano žavingoji žmonele!

FRAU KÉTĒ. Ne, mano Hansai! Ne. (*Atstumia jį*).

JOHANAS. Bet kas gi tau!

FRAU KÉTĒ. Klausyk, Hansai! Pažiūrėk čia. (*Paduoda jam laišką*). Jis klausia, ar jam parduoti.

JOHANAS. Ką parduoti?

FRAU KÉTĒ. Verpimo fabriko akcijas.

JOHANAS. O procentų nepakanka?

FRAU KÉTĒ. Ką tu sau galvoji! Šį mėnesį mes išleidome daugiau kaip keturis tūkstančius markių.

JOHANAS. Kète! Tai visiškai neįmanoma! Vaikai, vaikai, gal jūs nepakankamai taupūs?

FRAU KÉTĒ. Viskas užrašyta, Hansai.

JOHANAS. Tai stačiai neįmanoma.

FRAU KÉTĒ. Tu turi daug pašalinių išlaidų, Hansai. Todėl ir mažėja kapitalas. Na tai kaip, ar parduoti?

JOHANAS. Taip, taip... žinoma... Tiktai palauk! Apskritai... nieko baisaus čia nėra... Kur tu eini?

FRAU KÉTĒ. Atsakymo rašyti.

JOHANAS. Kète!

FRAU KÉTĒ. (*Atsigręždama, tarpdury*). Ko, Hansai?

JOHANAS. Tu nori taip ir išeiti?

FRAU KÉTĒ. O kas?

JOHANAS. Aš pats nežinau, kas.

FRAU KÉTĒ. Ko tu nori?

JOHANAS. Ketchen, aš nežinau, kas tau yra?

FRAU KÉTĒ. Visiškai nieko, Hansai. Tikrai nieko.

JOHANAS. Tu manęs nebemyli?

FRAU KÉTĒ. *(Nuleidžia galvą ir purto).*

JOHANAS. *(Apkabina).* Atsimeni, Ketchen, ką mes dar seniai esam sutarę: jokių paslapčių vienas nuo kito? Nė mažiausių. *(Stipriau apkabina).* Na, pasakyk ką nors!.. Tu mane tebemyli, Ketchen?

FRAU KÉTĒ. Ak, Hansai! Juk tu žinai.

JOHANAS. Tai kas tau yra?

FRAU KÉTĒ. Tu žinai.

JOHANAS. Bet kas gi? Aš nieko nežinau. Jokio supratimo neturiu.

FRAU KÉTĒ. Nenorėčiau tau būti bereikšme būtybe.

JOHANAS. Juk tu ir nesi tokia.

FRAU KÉTĒ. Ne, ne!

JOHANAS. Na, tai sakyk, kas tau yra...

FRAU KÉTĒ. Tu čia nieko dėtas, Hansai, bet aš tau netinku.

JOHANAS. Tu man tinki. Tu man visiškai tinki.

FRAU KÉTĒ. Tu dabar tą sakai.

JOHANAS. Aš tuo šventai įsitikinęs.

FRAU KÉTĒ. Dabar, šiuo momentu.

JOHANAS. Bet kodėl tu priėjai išvadą, kad...

FRAU KÉTĒ. Aš matau.

JOHANAS. Ketchen, argi aš tau daviau progos...

FRAU KÉTĒ. Ne, niekada.

JOHANAS. Na, matai! *(Stipriai apkabina ją).* Tai prasimanymas. Piktas prasimanymas, Ketchen, jį reikia nuvyti. Bus viskas gerai! *(Švelniai bučiuoja ją).*

FRAU KÉTĒ. Ak, jeigu tai būtų tik prasimanymas!

JOHANAS. Patikėk tu.

FRAU KÉTĒ. Ir aš tave taip... beprotiškai myliu, Hansai!.. Neapsakomai myliu. Aš manau, kad greičiau atiduočiau Filipėlij, negu tave.

JOHANAS. Ką tu, Ketchen!

FRAU KÉTĒ. Teatleidžia man dievas!.. Ak tas mano mažytis, mielas, juokingas berniūkštis. *(Apkabina jo kaklą).* Mylimas! Geras!

Tylėdami apsikabina. Verandos duris atidaro ANA, apsilvilkusi irstymuisi.

FROILEIN ANA. *(Šaukia įkišusi galvą į kambarį).* Ponas daktare! Ak, atleiskite! *(Vėl dingsta).*

JOHANAS. Tuoju, tuoju, froilein! *(Ima savo rankraštį).* Mes einam irstyti, Ketchen! Ir jokių prasimanymų, pažadėk man! *(Jis pabučiuoja atsisveikindamas, ima skrybėlę, išeidamas atsigrįžta).* Gal ir tu eisi su mumis, Ketchen?

FRAU KÉTĖ. Aš negaliu išeiti, Hansai!

JOHANAS. Iki pasimatymo! *(Išeina).*

Frau Kète žiūri jam įkandin sustingusiu žvilgsniu, tarsi matytų, kaip dingsta gražus reginys. Jos akys pasrūva ašaromis.

Uždanga

TREČIAS VEIKSMAS

Maždaug dešimta valanda ryto. Ant rašomojo stalo dar dega lempa. FRAU KĖTĖ įsigilinusį į sąskaitas. Verandoje kažkas valosi kojas. Kėtė pusiau atsistoja ir įtemptai laukia. Įeina BRAUNAS.

FRAU KĖTĖ. *(Jį pasitikdama).* O! Tikrai malonu iš jūsų pusės.

BRAUNAS. Labas rytas. Baisi dargana.

FRAU KĖTĖ. Niekaip neįdienoja ir gana. Eikit čia. Krosnis pakūrenta... Ar frau Lėman jus painformavo?

BRAUNAS. Taip, ji buvo pas mane.

FRAU KĖTĖ. *(Jos pirmų ramumas dingsta, nuo šis akimirkos ji atrodo susinervinusi ir labai nerami. Akys protarpiais sužvilga, blyškus, liesas veidas parausta).* Palaukite, atnešiu cigarų.

BRAUNAS. Ką jūs! Nereikia, ne! *(Šoka prie Kėtės ir, aplenkęs ją, nukelia nuo spintos dėžę cigarų, kurią ji norėjo pasiimti).*

FRAU KĖTĖ. Prašau, nesivaržykite...

BRAUNAS. *(Dirstelėjęs į Kėtę).* Bet rūkyti nenorėčiau.

FRAU KĖTĖ. Padarykite man tą malonumą. Man labai patinka cigarų kvapas.

BRAUNAS. Na, jei taip... *(Užsidega cigarą).*

FRAU KĖTĖ. Jauskitės visai laisvai, kaip ir anksčiau... Bet jūs tikras užsispyrėlis! Kodėl nesirodėte visą savaitę?

BRAUNAS. Maniau, kad aš Hansui nebereikalingas.

FRAU KĖTĖ. Ir kaip jūs galėjote...

BRAUNAS. Taip, bet jį dabar domina tik froilein Ana Mar.

FRAU KĖTĖ. Ir kaip jūs galite taip sakyti!

BRAUNAS. Jam juk nuspjaut į savo draugus.

FRAU KĖTĖ. Juk žinote, koks jis ūmus. Jis rimtai nė negalvojo.

BRAUNAS. O vis dėlto. Be to, labai gerai žinau, kas jį taip nuteikia. Apskritai, Ana gal ir nekvailas žmogus. Tik man aišku, kad, siekdama užsibrėžto tikslo, ji esti atkakli, egoistiška ir beatodairiška. Ji manęs bijosi. Nujaučia, kad man akių neapdums.

FRAU KĖTĖ. Na ir koks jos tikslas?

BRAUNAS. Kas ten supaisys. Gal jis jai reikalingas. Ir bala žino kam. Su manimi jai nepakeliui. Jai nepatinka mano įtaka.

FRAU KĖTĖ. Bet aš tikrai niekad nepastebėjau...

BRAUNAS. *(Atsistoja).* Aš niekur nesibraunu prievarta. Atvykau, Hansui prašant. O jei būsiu nereikalingas, vėl išvažiuosiu.

FRAU KĖTĖ. *(Skubiai ir pabrėždama).* Ana šiandien išvažiuoja.

BRAUNAS. Vadinasi, išvažiuoja?!

FRAU KĖTĖ. Taip. Ir kaip tik todėl, ponas Braunai, norėčiau jus paprašyti... Juk Hansui būtų tiesiog baisu staiga pasilikti visai vienam. Viešėkite vėl pas mus, ponas Braunai. Nepykite ant jo, – turiu galvoj jo paskutinį ūmų išpuolį. Mes jį puikiai suprantame, ir mums aišku, kad vis dėlto jis labai geras.

BRAUNAS. Aš, be abejo, neskrupulingas, tačiau...

FRAU KĖTĖ. Na gerai. Tad pasilikite pas mus. Tuoj pat šiandien! Visą dieną.

BRAUNAS. Galėčiau bent dar kartą užėiti.

FRAU KĖTĖ. Bet nepavėluokite atsisveikinti su froilein Ana. Pamatysite, pas mus dabar bus visai gerai. Aš taip pat išmokau šį tą suvokti. Turėsime tikrai ramią gražią žiemą. – Ir ko dar norėjau paklausti (*lyg juokais*): turėsiu užsidirbti pinigų. Taip, taip! Rimtai! Juk ar mes, moterys, negalime taip pat dirbti?

BRAUNAS. Iš kur jūs nutvėrėte tokią idėją?

FRAU KĖTĖ. Tai man tiesiog pramoga, ponas Braunai!

BRAUNAS. Lengva pasakyti – uždirbti pinigų.

FRAU KĖTĖ. Na, sakysime, galėčiau dažyti porcelianą. Štai šis servizas – mano darbas. O jei ne – siuvinėti. Žinote, papuošti baltinius puikiomis monogramomis.

BRAUNAS. Bet jūs tikriausiai juokaujate.

FRAU KĖTĖ. Na, kažin.

BRAUNAS. Jei man nepaaiškinsite, tai tikrai nežinau...

FRAU KĖTĖ. (*Užsimiršdama*). Ar jūs mokėsite tylėti? – Bet ne! Trumpai ir drūtai: žmogus susiduri su reikalavimais... O mes ne visi mėgstame skaičiuoti.

BRAUNAS. Visų mažiausiai Hansas.

FRAU KĖTĖ. Ak ne... tai yra: ir čia nereikia būti pedantu. Reikia žiūrėti tik, kad užtektų.

BRAUNAS. Jei tiktės tiek uždirbti... galima iš anksto pasakyti, kad jūsų pastangos beviltiškos.

FRAU KĖTĖ. Bet vis gal keturis šimtus talerių per metus.

BRAUNAS. Keturis šimtus talerių? Vargu. – Kodėl kaip tik keturis šimtus?

FRAU KĖTĖ. Tiek man reikėtų.

BRAUNAS. Gal vėl kas išnaudojo bekraštį Hanso gerumą?

FRAU KĖTĖ. Ne, anaiptol.

BRAUNAS. Gal reikia paramos froilein Anai?

FRAU KĖTĖ. Ne, ne, ne! Ką jūs galvojate! Iš kur tai ištraukėte! – Aš nieko daugiau nesakysiu. Nė žodelio, ponas Braunai!

BRAUNAS. (*Paima savo skrybėlę*). Na, vis tiek čia jokia būdu negaliu nieko patarti. Tai tikrai būtų...

FRAU KĖTĖ. Na gerai, gerai! Užmirškit šitą reikalą! Bet ateisite?

BRAUNAS. (*Prieš išeidamas*). Būtinai, be abejo. – Ar tikrai taip labai svarbu, frau Kėte?

FRAU KĖTĖ. (*Mėgina juoktis, bet akyse sublizga ašaros*). Et! Aš tik juokauju! (*Pamoja jam ūmai ir lyg juokais*). Eikit sau! Eikit! (*Ilgiau nesusivaldydama, puola į miegamąjį. Braunas susimąstęs nueina. Frau Fokerat sėdasi su dubeniu pupų prie stalo, pjausto jas. Frau Kėtė sugrįžta ir eina prie rašomojo stalo*).

FRAU FOKERAT. (*Supurto pupas dubenyje*). Labai gerai, kad vėl bus ramu. Ar ne, dukrele?

FRAU KĖTĖ. (*Pasilenkusi prie sąskaitų*). Tiek to! Aš turiu galvoti, mamyte!

FRAU FOKERAT. Ak taip! Ne gerai, nekliudysiu. Įdomu, kur ji važiuos?

FRAU KĖTĖ. Rodos, į Ciurichą.

FRAU FOKERAT. Taip, ten ji tiks geriau.

FRAU KĖTĖ. Kaip tai, mamyt? Manau, kad ji tau patiko.

FRAU FOKERAT. Ne, ne, ji man nepatinka; pernelyg moderniška.

FRAU KĖTĖ. Ką jūs, mamyte!

FRAU FOKERAT. Ir apskritai tai nepadoru. Jauna mergina neturėtų tris dienas lakstyti su tokia didele skyle rankovėje. (*Johanas, su skrybėle ant galvos iš verandos. Jis skuba į savo kabinetą*).

FRAU KĖTĖ. Hansai!

JOHANAS. Taip.

FRAU KĖTĖ. Ar man eiti drauge su jumis į stotį?

JOHANAS. (*Trukteli pečiais*). Pati turi žinoti. (*Išeina į kabinetą. Trumpa pauzė*).

FRAU FOKERAT. Kas ten vėl su juo? (*Sutvarkiusi pupas, atsistoja*). Ne, ne. Tikrai laikas vėl bent kartą sulaukti ramybės. Jau ir žmonės kalba.

FRAU KĖTĖ. Apie ką?

FRAU FOKERAT. Smulkmenų nežinau. Tik taip sakau... Be to, bereikalingos išlaidos.

FRAU KĖTĖ. Ak, mamyte, koks skirtumas virti trims ar keturiems!

FRAU FOKERAT. Iš lašelių ir jūra susirado, Ketchen! (*Jeina Johanas, atsisėda, užkelia koją ant kojos ir sklaido knygą*).

JOHANAS. Tikri begėdžiai tie valdininkai. Štai stoties inspektorius: geria, geria, visą dieną tik geria. Ir koks grubus... Oho!

FRAU KĖTĖ. Kada išeina tinkamiausias traukinys? Nepyk, Hansai!

JOHANAS. Apskritai bjaurus užkampis. (*Užtrenkia knygą, pašoka*). Aš čia taip pat nepasiliksiu.

FRAU FOKERAT. Bet, sūneli, nuoma sumokėta už ketverius metus.

JOHANAS. Tai gal man čia ramiausiai dūlėti, jei jau padariau tokią nelemtą klaidą ir sumokėjau nuomą už ketverius metus?

FRAU FOKERAT. Tu visados verždavaisi į kaimą. O dabar, vos pabuvai čia pusmetį, ir jau sakai, kad sudūlėsi.

JOHANAS. Šveicarijoje taip pat galima gyventi kaime.

FRAU FOKERAT. O vaikas? Kas bus su juo? Ar jūs tampysit jį visur po pasaulį?

JOHANAS. Šveicarijoje gyventi yra sveikiau, kaip čia, taip pat ir Filipėliui.

FRAU FOKERAT. Et, vaike, gal netrukus sumanysi išsikraustyti ir į mėnulį. Dėl manęs, darykite, ką tik norite. Kam čia paisyti seno žmogaus. *(Išeina į priėangį. Trumpa pauzė).*

JOHANAS. *(Atsidūsta).* Na, vaikai, saugokitės, sakau jums.

FRAU KĖTĖ. Kaip tau atėjo į galvą Šveicarija?

JOHANAS. Taip, taip, žiūrėk tu man, koks nekaltas veidelis! *(Pamėgdžioja ją).* „Kaip tau atėjo į galvą Šveicarija?“ Patikėk, man aišku: tu suki aplinkui, bet nesakai tiesiai ir atvirai. Aš jau žinau, ką tu manai. Ir tu neklysti. Aš mielai būčiau ten, kur yra froilein Ana. Juk tai visai natūralu. Ir tai galima pasakyti stačiai į akis.

FRAU KĖTĖ. Hansai, tu toks keistas šiandien. Toks keistas... Geriau aš išeisiu.

JOHANAS. *(Skubiai).* Juk ir aš galiu išeiti. *(Išeina per verandą).*

FRAU KĖTĖ. *(Dūsaudama ir kraipydama galvą).* O dieve, dieve... *(Ateina froilein Ana, padeda skrybėlaite, rankinuką ir paltą ant kėdės).*

FROILEIN ANA. Aš pasiruošusi. *(Pasisukusi į Kėtę).* Ar dar daug turime laiko?

FRAU KĖTĖ. Mažiausiai tris ketvirčius valandos.

FROILEIN ANA. Ak! Man buvo taip malonu pas jus. *(Paima Kėtės ranką).*

FRAU KĖTĖ. Laikas bėga.

FROILEIN ANA. Dabar gerokai įsikinkysiu Ciuriche. Dirbsiu ir dirbsiu, niekas nerūpės.

FRAU KĖTĖ. Gal paimsi sumuštinį?

FROILEIN ANA. Ne, ačiū. Nenoriu! *(Trumpa pauzė).* Kad tik greičiau pasibaigtų tie susitikimai. Tiesiog baisu. Daugybė draugų, kamantinėjimas, klausimai! Brrr! *(Pasipurto lyg nuo šalčio).* Ar parašysi man kartais?

FRAU KĖTĖ. O taip! Bet mūsų gyvenimas vienodas ir pilkas.

FROILEIN ANA. Ar man dovanosi savo nuotrauką?

FRAU KĖTĖ. Mielai. *(Ji rausiasi rašomojo stalo stalčiuje).* Bet ji sena.

FROILEIN ANA. *(Lengvai plekšnoja jai per sprandą. Beveik su užuojauta).* Tu plonas kakleli!

FRAU KĖTĖ. *(Dar ieškodama, atsigrįžta. Su liūdnu sąmoju).* Tik ant to kaklelio menka galva, Ana! Na štai. *(Paduoda Anai fotografiją).*

FROILEIN ANA. Puiki nuotrauka, labai puiki! Gal turi ir savo vyro? – Aš jus visus taip labai pamilau.

FRAU KĖTĖ. Nė nežinau.

FROILEIN ANA. Tik paieškok, mieloji Ketchen, paieškok! – Gal surasi? Ar taip?

FRAU KĖTĖ. Štai dar yra viena.

FROILEIN ANA. Ar galėsiu ją paimti?

FRAU KĖTĖ. Gerai, Ana, imk.

FROILEIN ANA. *(Paima ir įsikiša nuotrauką staigiu rankos judesiu).* O dabar – netrukus mane užmiršite. – Ak, Ketchen, Ketchen! *(Ašarodama puola jai ant kaklo).*

FRAU KĖTĖ. Ne, Ana, aš... tikrai, Ana, tave visados prisiminsiu ir...

FROILEIN ANA. Mane mylėsi?

FRAU KĖTĖ. Taip, Ana! Taip!

FROILEIN ANA. Ar tu mane tik myli?

FRAU KĖTĖ. Kaip tai? Tik?

FROILEIN ANA. Gal tu, Kėte, truputį ir džiaugiesi, kad aš išvažiuoju?

FRAU KĖTĖ. Ką tu nori pasakyti?

FROILEIN ANA. *(Vėl visai paleidusi Kėtę).* Taip, taip! Gerai, kad išvažiuoju. Kaip ten ir bebūtų. Jau ir mamytė Fokerat pradeda manęs nemėgti.

FRAU KĖTĖ. Netikiu...

FROILEIN ANA. Gali patikėti. *(Atsisėda prie stalo).* Kam reikia viso to! *(Ji užsimiršta, išsitraukia fotografiją ir įsižiūri į ją).* Jo lūpų kertelėse toks gilus bruožas.

FRAU KĖTĖ. Kieno?

FROILEIN ANA. Hanso. Tikra širdgėlos raukšlėlė. Tai nuo vienumos. Kas yra vienišas, tas turi daug kentėti nuo kitų. Kaip judu susipažinote?

FRAU KĖTĖ. Ak, tai buvo...

FROILEIN ANA. Jis buvo dar studentas?

FRAU KĖTĖ. Taip, Ana.

FROILEIN ANA. Tu buvai dar labai jauna. Ir, žinoma, sutikai?

FRAU KĖTĖ. *(Paraudus ir susidrovėjus).* Matai, aš...

FROILEIN ANA. *(Taip pat pasijusdama nemaloniai).* Ak, Ketchen, Ketchen! *(Įsikiša fotografiją ir atsistoja).* Ar dar yra laiko?

FRAU KĖTĖ. Dar daug.

FROILEIN ANA. Daug? Dieve, daug! *(Atsisėda prie pianino).* Ar tu nemoki skambinti? *(Kėtė papurto galvą).* Ir nedainuoji? *(Kėtė vėl papurto galvą).* O Hansas mėgsta muziką? Ne? Aš grodavau ir dainuodavau – anksčiau. Dabar jau seniai viską užmetusi. *(Pašoka).* Vis tiek! Kas pergyventa, tas pergyventa. Reikia pasitenkinti. Iš visų tų daiktų sklinda kvapas, dvelksmas: tai geriausia. Ar ne, Kėte?

FRAU KĖTĖ. Nežinau.

FROILEIN ANA. Nes viskas jau taip saldu, kas saldžiai kvepia.

FRAU KĖTĖ. Galbūt.

FROILEIN ANA. Tai tiesa. O! Laisvė! Laisvė! Reikia būti visapusiškai laisvam. Neturėti tėvynės, šeimos, draugų. – Gal dabar jau laikas.

FRAU KĖTĖ. Dar ne, Ana. *(Pauzė).*

FROILEIN ANA. Per anksti atvažiuosiu į Ciurichą. Net aštuoniom dienom per anksti.

FRAU KĖTĖ. Taip?

FROILEIN ANA. Kad tik greičiau vėl prasidėtų darbas. (*Staiga apkabinusi Kėtę, kūkčioja*). Ak dieve! Man taip baugu, net širdis plyšta.

FRAU KĖTĖ. Vargšele, vargšele!

FROILEIN ANA. (*Skubiai ištrūkdama iš glėbio*). Bet turiu išvažiuoti, turiu. (*Trumpa pauzė*).

FRAU KĖTĖ. Ana, gal man patarsi, jei jau dabar išvažiuoji?

FROILEIN ANA. (*Liūdnai, beveik užjaučiamai šypsodama*). Mieloji Ketchen...

FRAU KĖTĖ. Tu mokėjai... ji taip paveikti.

FROILEIN ANA. Mokėjau? Tikrai?

FRAU KĖTĖ. Taip, Ana. Ir patikėk – net ir mane. Aš tau už daug ką dėkinga. Dabar esu taip pat tvirtai pasiryžusi... Patark man, Ana.

FROILEIN ANA. Aš negaliu tau patarti. Bijau.

FRAU KĖTĖ. Bijai?

FROILEIN ANA. Aš tave taip myliu, taip myliu, Ketchen!

FRAU KĖTĖ. Ak, kad galėčiau tau padaryti ką nors gero, Ana!

FROILEIN ANA. Tu neprivalai... ir negali.

FRAU KĖTĖ. O gal. Gal aš žinau, kas tave kamuoja.

FROILEIN ANA. O kas, kvailele?

FRAU KĖTĖ. Galėčiau pasakyti, bet...

FROILEIN ANA. Vieni niekai! Ir kas gi mane kamuoja! Eik jau, eik! Aš atvažiavau ir vėl išvažiuosiu. Juk visai nieko neatsitiko. Matai, net saulutė vėl nušvito. Geriau pasivaikščiokime dar trupučiuką. Šiaip ar taip, šimtams ir tūkstančiams ne geriau sekasi... Bet dabar man toptelėjo – dar turiu paskubomis parašyti kelis žodžius.

FRAU KĖTĖ. Rašyk čia pat. (*Palaisvina rašomąjį stalą*). Bet ne. Rašalas ir plunksna ten, Hanso kambary. Jo nėra. Gali laisvai įeiti, Ana! (*Ji išleidžia Aną pro duris ir pati pasilieka. Trumpa pauzė*).

JOHANAS. (*Įeina iš lauko, dar labiau sunerimęs, kaip anksčiau*). Vėl pradeda lyti. Geriau reikėjo pasamdyti vežiką.

FRAU KĖTĖ. O ar dabar jau vėlu?

JOHANAS. Deja, taip.

FRAU KĖTĖ. Čia buvo Braunas.

JOHANAS. Tai man mažai rūpi. O ko jis norėjo?

FRAU KĖTĖ. Jis vėl ateis pas mus, ir tarp judviejų vėl bus viskas kaip anksčiau.

JOHANAS. (*Trumpai susijuokia*). Keista! Ir tai turėtų mane suvilioti?.. Bet gal dar galėtume pasiųsti? Gal suspėtume?.. Ak, apskritai...

FRAU KÉTĒ. Ar vežiko, Hansai? Juk iki stoties netoli.

JOHANAS. Bet pabjūra. Vos galima išbristi. Kelionei toks oras pats neįdomiausias.

FRAU KÉTĒ. Ak, kad tik ji pagaliau patektų į kupė.

JOHANAS. O gal lindės kur perpildytame trečios klasės vagono šlapiomis kojomis.

FRAU KÉTĒ. Bet tikriausiai įsės į damų kupė.

JOHANAS. Duok jai bent savo didįjį apklotą kojoms.

FRAU KÉTĒ. Taip, taip! Gerai sakai. Ir aš apie tai pagalvoju.

JOHANAS. Apskritai – viskas nei šiaip, nei taip.

FRAU KÉTĒ. (*Neatsako*).

JOHANAS. Ji dar mielai čia pabuvotų kelias dienas.

FRAU KÉTĒ. (*Po trumpos pauzės*). Bet tu jai jau siūlei.

JOHANAS. (*Grubiau*). Aš taip, bet jūs ne. Tu ir motina! Jūs tylėjote, ir ji tai puikiai pastebėjo.

FRAU KÉTĒ. Et, ką ten!.. Ne... Aš vis tiek netikiu, Hansai...

JOHANAS. O kai du smakso ir tyli, lyg liežuvius prariję, aišku, žmogui praeina ir noras, ir jis geriau numoja ranka. Pagaliau man nepatogu, kad mes ją taip galvotrūkčiais išsiunčiame.

FRAU KÉTĒ. (*Prieidama prie jo, baikščiai, bet švelniai*). Ne, Hansai! Nežiūrėk į viską taip neteisingai. Ir negalvok apie mane visados taip blogai! Juk apie išsiuntimą nėra nė kalbos, Hansai!

JOHANAS. Jums kaip tik trūksta jautrumo. Jūs tiesiog aklos. Man atrodo, lyg mes prieš ją užtrenkiame duris. „Pakankamai paviešėjai, na ir trauk sau! Trauk, kur tik nori. Ir žiūrėk, ar išsikapanosi! Ar nesuklups!“ Taip man atrodo, Kète. Nebent dar šaltai apgailestausi, tai ir viskas!

FRAU KÉTĒ. Ne, Hansai! Juk mes jai padėjome.

JOHANAS. Bet iš kur tu žinai, kaip ji į tai žiūri? Ir to pašėliškai mažai. Už atšiaurumą neatlygina nė pinigai.

FRAU KÉTĒ. Bet pagalvok, Hansai! Kada nors ji vis tiek turi išvažiuoti.

JOHANAS. Tai filisteriška kalba, Kète. Ji čia pabuvojo, susidraugavo su mumis, na ir pasakysite – užtenka, reikia vėl išsiskirti. Tokio filisteriškumo aš nesuprantu. Tai nelemta nesąmonė, kuri visur painiojasi skersai kelio ir būtinai užnuodija žmogui gyvenimą.

FRAU KÉTĒ. Argi tu nori, kad ji dar pasilikytų?

JOHANAS. Aš visai nieko nenoriu. Sakau tik tai, kad... mūsų galvosena pernelyg skurdi ir siaura – filisteriška ir tiek. Jei tai priklausytų nuo manęs, ir ypač jei manęs taip baisiai nepančiotų pastangos atsižvelgti net į visokias menkas smulkmenas, aš mokėčiau kitaip išeiti iš padėties, kitaip išlikčiau ir siela tyras, ir kitaip žiūrėčiau į save patį. Tuo galit neabejoti!

FRAU KÉTĒ. Bet žinai, Hansai! – Bijau, kad gal jau netrukus būsiu visai nereikalinga.

JOHANAS. To aš nesuprantu.

FRAU KÉTĒ. Jei tu... manimi viena nesi patenkintas.

JOHANAS. Mielas dieve! O viešpatie! Ne, tikrai, kaip mane gyvą matai, to tik ir betrūko! Juk ir mano nervai ne laivo lynai. To aš niekaip negaliu pakešti. (Vėl išeina į sodą).

FRAU FOKERAT. *(Atneša puodelį buljono ir pastato ant stalo).* Tai froilein Anai.

FRAU KĖTĖ. *(Nevilties apimta ir kūkčiodama puola prie frau Fokerat, apglebia jai kaklą ir aimanuoja).* Mamyt, mamyt! Turiu bėgt iš čia, bėgt... bėgt iš šito namo, nuo jūsų visų. Tai jau per daug, mamyte, per daug!

FRAU FOKERAT. Bet dėl dievo meilės! Dukrele, ką tu?.. Kaip?.. Kas gi tau ką..?

FRAU KĖTĖ. *(Pakitusi, užsirūstinusi).* Ne, aš pernelyg gera. Pernelyg gera, kad mane išmestų. Nesiduosiu išmetama! To aš tikrai neužsitarnavau. Mamyte, aš tuoj pat išvykstu. Išplauksiu kur nors į Ameriką... ar kitur, kad tik... toliau nuo čia... gal į Angliją, kur manęs niekas nepažįsta, kur...

FRAU FOKERAT. Bet, dukrele! – Į Ameriką... viešpatie dieve! Kas gi tave apsėdo? Nejau tu nori mesti vyrą ir savo vaiką? Kaip gi augs Filipėlis be motinos? Tai nejmanoma!

FRAU KĖTĖ. Ką ten „motina“! Jo motina – bukaprotiška menkysta. Ką jam duos tokia kvaila žąsis, kaip aš! Juk dabar žinau, kokia aš visai kvaila ir ribota. Jie man tai kalė į galvą diena po dienos. Na ir padarė mane tokią mažytę, pasigailėjimo vertą, kad net pačiai šlykštu. Ne, ne! Kad tik toliau nuo čia!

FRAU FOKERAT. Bet, Ketchen, tik pagalvok... Mesti vyrą ir vaiką... Maldauju tave dėl dievo meilės.

FRAU KĖTĖ. Ar aš apskritai kada jį turėjau? Pirmiau jį turėjo draugai, o dabar jį turi Ana. Manimi viena jis dar niekados nepasitenkino. Prakeikiu savo gyvenimą. Iki gyvo kaulo įkyrėjo ta nelemta dalia.

FRAU FOKERAT. *(Dabar taip pat praranda savitvardą, lyg kokios ūmios ekstazės apimta. Jos išplėstos akys žvilga, skruostai tai bąla, tai vėl rausta).* Na matot, matot! *(Ji rodo pirštu į tuštumą).* Dabar jau matot! Matot! O ką aš sakiau! Tai va! Aš sakiau, namai, iš kurių išvysite dievą, bematant sugrius. Susipraskite! Meskit savo klaidą! Ar matote dabar? Ką aš sakiau? Tik atsižadėk dievo, tuoj ir santuoka nebus šventa, o paskui... Ketchen!

FRAU KĖTĖ. *(Kone alpdama).* Ne, mamyt! Ne, ne, mamyt! Aš... aš...

FRAU FOKERAT. Ketchen! Nurimk, eik! kažkas ateina. Eikš! *(Su Kėte išeina į miegamąjį).*

JOHANAS įeina iš verandos. Frau Fokerat atidaro miegamojo duris.

FRAU FOKERAT. Ak, tai tu, Hansai! *(Įeina, mėgindama žūtbūt užgniaužti savo nepaprastą susijaudinimą. Apsimeta kažko kambaryje ieškanti).* Na, sūneli?

JOHANAS. Kas yra, motin?

FRAU FOKERAT. Nieko. *(Johanui klausiamai pažiūrėjus).* Ką tu nori pasakyti?

JOHANAS. Man tik pasirodė, kad tu... Aš turiu pasakyti, kad nemėgstu, kai jūs žmogų taip be paliovos varstote akimis.

FRAU FOKERAT. Sūneli, sūneli, gerai, kad ateina žiema. Tau kažkas yra... Anksčiau tu man niekados nebūdavai toks atšiaurus. Tau būtinai reikia ramybės.

JOHANAS. Taip, taip! Juk jūs visados žinote geriau, kaip aš, ko man reikia.

FRAU FOKERAT. Na pagaliau ir Kėtė jaučiasi ne kažin kaip.

JOHANAS. Manau, kad dėl Anos ji tikrai neturėjo daug bėdos.

FRAU FOKERAT. Tai kas! Bet ir aš jau sena moteriškė, o kaip žmogus ir benorėtum viską gerai padaryti, seni kaulai kartais neklauso ir tiek.

JOHANAS. Tau nė nereikia plušėti, jau sakiau šimtą kartų. Lyg namie nebūtų tarnaičių.

FRAU FOKERAT. Bet froilein Anos taip pat laukia darbas.

JOHANAS. Tai jos pačios reikalas.

FRAU FOKERAT. Ne, to nepripažįstu! Viskas su saiku. Šiaip ar taip jau užtenka. Ji čia viešėjo tikrai ilgai.

JOHANAS. Ko gi tu pagaliau nori? Visa tai man taip keista, taip... aš nė nežinau...

FRAU FOKERAT. Gal dar pareikalaus, kad Mar čia pasiliktu, ir...

JOHANAS. Tai, be abejo, padarysiu. Būtinai... O ar tu turi ką prieš, mama?

FRAU FOKERAT. (*Jam grasindama*). Sūneli, sūneli!

JOHANAS. Ne mama, tai tikrai... Dievas žino, lyg būčiau padaręs kokį nusikaltimą! Tai netgi ne...

FRAU FOKERAT. (*Primygtinai geraširdiškai*). Sūneli! Susiprask pagaliau! Eikš! Nurimk ir paklausyk manęs! Juk aš tavo motina. Ir tikrai trokštu tau tik gero. Juk apskritai niekas tau taip netrokšta gero, kaip aš. Na štai, aš juk žinau, kad tu gero būdo, bet mes esame silpni žmonės, Hansai, ir... ir Kėtė būkštauja, ir...

JOHANAS. (*Juokdamasis*). Nepyk, mamyt, bet turiu juoktis. Ir kaip nesijuokti, mamyt! Tai tiesiog juokinga ir tiek.

FRAU FOKERAT. Sūneli, sūneli! Ne tokie stipruoliai, ir tie patenka į spąstus. Ir dažniausiai susizgrimba, tik pamatę, kad jau vėlu.

JOHANAS. Ak, mama! Jei norite, kad neišeičiau iš proto, geriau baikit visas tas kalbas. Nekvaršinkite man galvos ir neerzinkite manęs. Neįkalbinėkite to, kas... Nestumkite manęs į padėtį, apie kurią aš nė negalvoju. Labai prašau jus, mano paikšėlės.

FRAU FOKERAT. Tu pats žinai, ką darai, Hansai! Aš tik pasakysiu: nežaisk su ugnimi!

Frau Fokerat išeina į miegamąjį. Ateina froilein Ana.

FROILEIN ANA. (*Pamačiusi Hansą*). Ponas daktare! (*Ji eina prie kėdės, kur padėti jos daiktai, ir paima lietpaltį, ketindama juo apsivilkti*). Jau laikas.

JOHANAS. (*Prišoka jai padėti*). Tai vis dėlto?!

FROILEIN ANA. (*Užsagstydamą paltą*). Ar tuoj man atsiųsite, apie ką kalbėjote?

JOHANAS. To neužmiršiu. Matot, froilein Ana, dabar galėčiau būti bent truputėlį ramesnis. Gal draugystės teisė padės jums pasikliauti ir mūsų paslaugumu?

FROILEIN ANA. Parama mane įžeis, ponas daktare!

JOHANAS. Na gerai. Nebeužsiminsiu daugiau. Bet jūs man pažadate... bent bėdos atveju. Jei jūs priimate kitų paslaugas, tuo labiau galite jų tikėtis iš mūsų. (*Jis prieina prie miegamojo iš šūkteli*). Mamyte! Kėtė! (*Jeina Kėtė ir frau Fokerat*).

FROILEIN ANA. (*Bučiuoja frau Fokerat ranką*). Didelis, didelis ačiū! (*Kėtė ir Ana nuoširdžiai pasibučiuoja*). Gerute mano! Mieloji! Parašyk man!

FRAU FOKERAT. Daug, daug sėkmės jums!

FRAU KĖTĖ. Na ir gyvenk... *(ji pravirksta)*, gyvenk laimingai, gyvenk... *(Kūkčiodama negali nieko daugiau pasakyti)*. *(Johanas paima Anos rankinuką. Kėtė ir frau Fokerat išlydi ją taip pat į verandą. Ten jie sutinka Brauną, kuris atsisveikina. Frau Fokerat, Kėtė ir Braunas pasilieka verandoje. Kėtė mojuoja nosine. Po to jie grįžta į kambarį).*

FRAU FOKERAT. *(Guosdama tyliai verkiančią Kėtę)*. Na, vaikelai, vaikelai! Nurimk! Ji viską įveiks, ji dar jauna.

FRAU KĖTĖ. Tos jaudinančios akys! Ak, ji nemažai prisikentėjo.

FRAU FOKERAT. Visų mūsų keliai ne rožėmis kloti, Ketchen.

FRAU KĖTĖ. Kiek daug kančių ir aimanų šitame pasaulyje! *(Išėina į miegamąjį. Trumpa pauzė)*.

FRAU FOKERAT. O buljoną ji vis tik paliko. *(Paima puodelį ir ruošiasi jį išnešti. Susiduria su Braunu)*. Ponas Braunai! Žinote, per šias dešimt minučių aš tikrai... tikrai nemažai pergyvenau. *(Ji žengia kelis žingsnius, bet silpnumo apimta, turi atsisėsti)*. Tik dabar tai jaučiu. Jaučiu visu savo kūnu. Lyg būčiau sumušta.

BRAUNAS. Ar kas nutiko, frau Fokerat?

FRAU FOKERAT. Aš būčiau patenkinta, net nieko nesakyčiau, jei dar viskas tik taip pasibaigtų. Mielaširdingas dievas tik ką mums pagrasė savo pirštu, ir aš... aš jį supratau... O ir jūs toks pat bedievis! Taip, taip! Bet patikėkit manimi, sena ir patyrusia moteriške, ponas Braunai! Be jo žmogus netoli tenuėisi. Anksčiau ar vėliau suklypsi ir pargriūsi. *(Trumpa pauzė)*. Man tiesiog sukasi galva. *(Nori atsistoti, bet dar nepajėgia)*. Niekaip neatsipeikėju. Kas žino, kad tik nebūtų blogai. *(Ji pasiklauso netoli prieangio durų)*. O kas gi ten? Mūsų namuos? Lyg kažkas lipa laiptais. Ak, tiesa! Juk mes ruošiamės skalbti. Tai merginos merkia baltinius. Dabar vėl bus ramu, vėl galėsime šį tą padaryti. *(Trumpa pauzė)*. Tik pažiūrėkite, toks auksinis charakteris, toks doras, rimtas vyras, kaip Johanas... ir štai kas išėina, kai žmogus pasitiki vien savo jėgomis. O juk visados išdidžiai tvirtindavo: aš turiu savą – veiklos religiją. Ir dabar visi mato. Viešpats dievas vienu pūstelėjimu sugriauna visus mūsų kortų namelius.

JOHANAS ne visai ryžtingai, bet gana greitai įeina pro prieangio duris.

JOHANAS. Vaikai, ji pasiliks!

FRAU FOKERAT. *(Nesuvokdama)*. Kas, Hansai... Kas pasiliks?

JOHANAS. Na ji čia dar pasiliks kelias dienas, mama! Froilein Ana, be abejo.

FRAU FOKERAT. *(Apstulbusi)*. Froilein Ana pa... O kurgi ji?

JOHANAS. Savo kambaryje, mama. Bet aš nesuprantu...

FRAU FOKERAT. Tai vis dėlto.

JOHANAS. Būkit tokie malonūs ir nedarykit iš musės dramblio...

FRAU FOKERAT. *(Atsistodama, primygtinai)*. Paklausyk manęs, Hansai! *(Ryžtingai)*. Aš tau sakau: šitai damai čia nėra ko beveikti. Kaip ten ir bebūtų, iš mūsų namų ji turi išėiti. Aš to reikalauju kategoriškai.

JOHANAS. Mama! Kieno namuose mes esame?

FRAU FOKERAT. Paklausk manęs, aš žinau. Ir žinau labai gerai. Tai namai žmogaus, užmiršusio savo pareigą... žmogaus... taip, taip, tu man tai priminei; aš galiu tai... tai mergšei užleisti vietą.

JOHANAS. Mama! Tu kalbi apie froilein Aną tokiu tonu, kurio aš negaliu pakęsti.

FRAU FOKERAT. O tu kalbi su savo motina tokiu tonu, kuris pažeidžia ketvirtąjį įsakymą.

JOHANAS. Mama, aš pasistengsiu susitvardyti, bet atsižvelkite ir į mano būseną. Kitaip gali kas nors atsitikti... Jei mane priversite, aš dar padarysiu tai, ko paskui niekas neatitaisys.

FRAU FOKERAT. Kas pakelia prieš save ranką, tas pasmerktas amžių amžiams.

JOHANAS. Vis tiek. Kaip tik todėl turėsite su manim elgtis tuo atsargiau.

FRAU FOKERAT. Aš nusiplaunu rankas. Aš išvažiuoju.

JOHANAS. Mama!

FRAU FOKERAT. Arba aš, arba šita žmogysta!

JOHANAS. Mama, tu reikalauji to, kas neįmanoma! Aš ją vos perkalbėjau. Ir dabar turiu jai pasirodyti kaip... Geriau jau kulka į kaktą.

FRAU FOKERAT. (*Parodydama netikėtą ryžtingumą*). Gerai, einu į viršų. Aš su ja pasikalbėsiu, kaip reikia. Tai mėtyta ir vėtyta mergšė! Ta... Tai ji tave įviliojo į savo pinkles.

JOHANAS. (*Pastoja jai kelią*). Mama, tu neisi į viršų! Aš ją globoju ir sugebėsiu ją apsaugoti nuo bet kokių grubių užgauliojimų... kas jų besigriebtų.

BRAUNAS. Hansai, Hansai!

FRAU FOKERAT. Gerai, gerai. Matau... kaip giliai tu įklimpęs. (*Išeina į prieškambarį*).

BRAUNAS. Hansai, kas su tavimi atsitiko?

JOHANAS. Duok man ramybę... Jūs graužiate man sielą, daugiau nieko.

BRAUNAS. Atsitokėk, Hansai! Juk su tavimi kalba Braunus. Aš nė nemanau tau skaityti pamokslų apie moralę.

JOHANAS. Vaikai, jūs prievartaujate mano mintis. Tai dvasinė prostitucija. Ji mane baigia nukamuoti. Aš nesakysiu daugiau nė žodžio.

BRAUNAS. Hansai! Dabar tu negali tylėti. Aplinkybės taip susidėjo, kad tu esi lyg ir įpareigotas kalbėti. Na pasistenk būti blaivesnis.

JOHANAS. O ką jūs norite iš manęs sužinoti? Kuo mes kaltinami? Vaikai, aš protestuoju prieš bet kokį bandymą reikalauti iš manęs nekaltumo įrodymų. To nepakenčia mano orumas. Ar supranti, juk tai šlykštu!.. Negaliu nė pagalvoti.

BRAUNAS. Paklausk, Hansai! Aš į viską žiūriu be galo blaiviai.

JOHANAS. Žiūrėk dėl manęs, kaip tik nori. Tik nesapaliok apie savo pažiūras, nes kiekvienas tavo žodis lyg rykšte pliekia man į veidą.

BRAUNAS. Hansai, tu turi pripažinti, kad žaidi ugnimi.

JOHANAS. Neturiu ko pripažinti. Ne jums spręsti apie mano santykius su Ana.

BRAUNAS. Tačiau tu nepaneigsi, kad turi tam tikrų pareigų šeimai.

JOHANAS. Tu irgi nepaneigsi, kad aš turiu tam tikrų pareigų sau. Prisiminkite, kaip jūs be galo plepėjote, o man užteko žengti patį pirmą laisvą žingsnį, ir štai jūs visi išsigandę prapliupote apie pareigas ir kitką.

BRAUNAS. Nė neketinau apie tai kalbėti. Ką reiškia pareigos! Tik tau reikia aiškiai matyti. Čia klausimas yra toks: arba Ana, arba šeima.

JOHANAS. Paklausyk, tu tiesiog kuoktelėjai. Argi jūs norite man būtinai įplepėti konfliktus, kurių visai nėra. Tai, ką jūs sapaliojate, anaip tol ne tiesa. Aš neatsidūriau prieš jokią dilemą. Visai kiti saitai mane riša su Ana, ir vėl kiti su Kėte. Ir vieni neliečia kitų. Juk yra draugystė, po velnių. Ir ji remiasi dvasiniu panašumu ir bendrais interesais. Todėl mudu vienas kitą suprantame ten, kur kiti mūsų nesupranta, kur jūs manęs nesupratote. Jai čia apsistojusi, aš lyg atgimiau. Vėl įgijau drąsos ir savigarbos. Jaučiu kūrybinių jėgų antplūdį, jaučiu, kad visa tai įvyko dėl jos tauraus poveikio. Aš jaučiu, kad ji yra mano suklestėjimo sąlyga – aišku, kaip mano draugė. Argi negali draugauti ir vyras su moterimi?

BRAUNAS. Hansai! Nepyk, bet tu niekad nemokejai žiūrėti į gyvenimą blaiviai.

JOHANAS. Žmonės, jūs nežinote, ką darote, sakau aš jums. Jūsų galvosena varžo niekingas šablonas, kurį aš seniai peraugau. Jei nors kiek mane branginate, nekliudykite man. Jums neaišku, kas su manimi dedasi. Dabar, po jūsų išpuolių, aš ir pats matau pavojų. Bet aš turiu valią, o ji man padeda siekti to, kas man yra gyvenimiška būtinybė, ir neperžengti leidžiamų ribų. Aš turiu valią, ar tau aišku?

BRAUNAS. Tai tavo sena klaida, Hansai. Tu stengiesi sugretinti tai, ko visai neįmanoma sugretinti. Manau, kad yra tik vienas būdas visa tai išspręsti: tu imk ir nueik pas ją, išaiškink visą padėtį ir paprašyk, kad ji išvažiuotų.

JOHANAS. Ar tu baigei? Ar baigei pagaliau? Kad nebekvaršintum šiuo klausimu galvos ir neekvotum bereikalingo žodžių srauto, aš pareiškiu. *(Blizgančiomis akimis. Pabrėždamas kiekvieną žodį).* To ne bus, ko jūs norite!.. Aš jau ne tas, kas buvau dar visai neseniai, Braunai! Aš įgijau kažką, kas mane valdo. Ir jūsų nuomonė manęs visai neveikia. Aš radau save patį ir liksiu savimi pačiu. Taip, savimi pačiu, nežiūrint jūsų visų. *(Greitai išeina į kabinetą. Braunus trukteli pečiais).*

Uždanga

KETVIRTAS VEIKSMAS

Laikas – tarp ketvirtos ir penktos valandos po pietų. Prie stalo sėdi Kėtė ir frau Fokerat. Kėtė siuva vaikiškus marškinėlius, frau Fokerat mezga. Kėtė atrodo gerokai susikrėtusi. Prabėga kelios sekundės. Iš kabineto išeina Johanas. Jis paskubomis apsivilkęs lietpalčiu, dedasi ant galvos skrybėlę ir ruošiasi išeiti.

JOHANAS. Ar Ana jau išėjo?

FRAU FOKERAT. *(Dūstelėjusi).* Tik ką išėjo.

JOHANAS. *(Prieina prie Kėtės ir pabučiuoja ją į kaktą).* Ar tu laiku geri vaistus?

FRAU FOKERAT. Et, tie kvaili vaistai! Iš jų menka nauda! Aš žinau, kas geriau padėtų.

JOHANAS. Ak, mama, mama!

FRAU FOKERAT. Aš jau tyliu.

FRAU KĖTĖ. Taip, taip! Aš juos geriu. O apskritai, man nieko netrūksta.

JOHANAS. Šiandien tu tikrai atrodai geriau.

FRAU KĖTĖ. Jaučiuosi geriau.

JOHANAS. Na tik žiūrėk sveikatos. Adje! Netrukus grįšime.

FRAU KĖTĖ. Ar toli eisite?

JOHANAS. Tik truputį į mišką. Iki pasimatymo! *(Išeina per verandą. Trumpa pauzė. Girdėti, kaip pravažiuoja traukinys. Paskui iš tolo nuaidi stoties varpo aidas).*

FRAU FOKERAT. Ar girdi, stoties varpas?

FRAU KĖTĖ. Vėjas atneša aidą, mamyt! *(Ji nuleidžia rankas su siuviniu ir susimąsto).*

FRAU FOKERAT. *(Dirstelėjusi į ją).* Apie ką galvoji, Ketchen?

FRAU KĖTĖ. *(Vėl griebdamasi siūti).* Et... apie viską.

FRAU FOKERAT. Na bet apie ką, pavyzdžiui?

FRAU KĖTĖ. Ar nėra, sakysime, žmonių, kurie nieko neturi apgailestauti.

FRAU FOKERAT. Tikrai nėra, Ketchen.

FRAU KĖTĖ. *(Rodydama darbą).* Gal čia aplinkui išsiuvinėti eglute ar ne, matyt? *(Iškėtoja marškinėlius, paėmusi už viršaus ir apačios).* Manau, kad ilgis geras.

FRAU FOKERAT. Kad tik nebūtų trumpi. Geriau jau truputį ilgesni. Vaikai greitai auga. *(Abi sparčiai dirba. Trumpa pauzė).*

FRAU KĖTĖ. *(Siūdama).* Hansą kartais labai kamuoja mano užgaidos. Man dažnai jo gaila. Bet juk savos prigimties neįveiksi: tai ir yra visa nelaimė! *(Trumpai ir karčiai susijuokia, lyg pati sau).* Žmogus įpranti būti pernelyg tikras. O paskui žiūri į viską labai lengvai. *(Atsidūsta).* Beje, štai ką man priminė šitie marškinėliai: Gnadenfreuje, gimdymo namuose, buvo tokia sena slaugytoja. Ji jau kelerius metus laikė stalčiuje savo pačios darbo mirties marškinius. Kartą ji juos parodė ir man. Paskui niekaip negalėdavau atsikratyti kažkokios gilios melancholijos.

FRAU FOKERAT. Sena, pervargus moterėlė. (*Trumpa pauzė*).

FRAU KĖTĖ. (*Siūdama*). Mažasis Fydlėris – puikus berniūkštis. Vakar užsivedžiau jį valandėlei į viršų ir parodžiau kelis paveikslus. Na ir jis pasiteiravo: ar tiesa, teta Kėte, kad laumžirgis yra vyras, o plaštakė jo žmona?

FRAU FOKERAT. (*Nuoširdžiai juokiasi*).

FRAU KĖTĖ. Paikšelis! Paskui jis palytėjo man vokus ir paklausė: ar akytės ten miega?

FRAU FOKERAT. Vaikai kartais esti tikrai nuostabūs.

FRAU KĖTĖ. (*Švelniai ir melancholiškai šypsodamasi*). Paskui jis sako ne „kibirkštys“, bet „kibildys“. O aš vis iš to juokiuosi.

FRAU FOKERAT. Tikrai juokinga: kibildys. (*Juokiasi*).

FRAU KĖTĖ. (*Nuleidžia siuvinį ant kelių*). O kokie keisti vaikų rūpesčiai. Žinau, kol buvau maža, man daug metų neduodavo ramybės drugiai – eidama per bulvių lauką, visados karštai melddavau dievą: ak, dievuli mielas, padėk man bent kartą rasti didelę plaštakę su kaukole ant sparnų. Na ir niekados tokios neradau. (*Nuvargusi ir dūsaudama, atsistoja*). Vėliau žmogų užpuola kiti rūpesčiai.

FRAU FOKERAT. Kur jau bėgsi? Pasėdėk dar valandėlę.

FRAU KĖTĖ. Reikia pažiūrėti, ar Filipėlis pabudęs.

FRAU FOKERAT. Kėte, kam taip nerimauti! Juk nieko netrūksta.

FRAU KĖTĖ. (*Vis dar stoviniuoja prie kėdės, delnu prispaudusi kaktą*). Nekliudyk, mamyte! Aš galvoju.

FRAU FOKERAT. (*Švelniai įtikinėja*). Tau nėra ko galvoti. Eikš, dar ką nors papasakosi valandėlę! (*Vėl pasodina neryžtingai lūkuriuojančią Kėtę ant kėdės*). Eik, sėskis! Ir Johanas vaikystėje turėdavo nuostabiausių minčių.

FRAU KĖTĖ. (*Sėdi lyg pastirusi, spoksodama į portretą, pakabintą virš pianino*). Ak, mano gerasis tėvelis su savo mantija! Gal jis nė sapne nesapnavo, ką jo duktė... (*Ašaros neleidžia jai toliau kalbėti*).

FRAU FOKERAT. (*Pastebėjusi Kėtės būseną*). Ketchen!

FRAU KĖTĖ. (*Sunkiai kalbėdama*). Ak, susimildama, nekliudyk man! (*Abi valandėlę dirba tylėdamos*).

FRAU KĖTĖ. (*Siūdama*). Ar tu džiaugeisi, kai gimė Johanas?

FRAU FOKERAT. Ir dar kaip, Ketchen! O tu džiaugeisi Filipėliu?

FRAU KĖTĖ. Nė nežinau. (*Vėl atsistoja*). Geriau truputį pagulėsiu.

FRAU FOKERAT. (*Taip pat atsistoja, glosto Kėtės ranką*). Taip, taip! Jei jautiesi blogai.

FRAU KĖTĖ. Paimk mano ranką, mamyt!

FRAU FOKERAT. (*Paima Kėtės ranką*). Na? Šalta kaip ledas, Ketchen!

FRAU KĖTĖ. Paimk dabar adatą! (*Paduoda jai adatą*).

FRAU FOKERAT. (*Paima delsdama*). Taip, bet ką gi su ja daryt?

FRAU KĖTĖ. Žiūrėk! (*Labai greitai įsiduria sau kelis kartus į delną*).

FRAU FOKERAT. (*Pačiumpa jos ranką*). Na, na! Ką tu čia sumanei?

FRAU KÉTĒ. (*Šypsodama*). Visai neskauda. Anaipol. Ničnieko nejaučiu.

FRAU FOKERAT. Kas tai per išdaigos! Eikš, eikš! Tikrai! Pagulėk, pailsėk truputį! (*Išveda Kėtę, lengvai ją prilaikydama, į miegamąjį. Po trumpos pauzės ateina Braunai. Jis nusiima skrybėlę, nusivelka paltą ir pakabina juos ant kabyklos*).

FRAU FOKERAT. (*Iškiša galvą pro miegamojo duris*). Ak, tai jūs, ponas Braunai.

BRAUNAS. Laba diena, frau Fokerat!

FRAU FOKERAT. Aš tuoj ateisiu. (*Ji vėl atitraukia galvą, bet po kelių sekundžių išeina, žengia prie Brauno ir skubiai paduoda jam telegramą*). Nagi patarkite! (*Jam skaitant, baikščiai stebi jo veido išraišką*).

BRAUNAS. (*Perskaitęs*). Ar daugiau ką paaiškinote ponui Fokeratui?

FRAU FOKERAT. Nieko netgi neužsiminiau. Ne, ne, ne! To niekaip nebūčiau išdrįsusi. Tik parašiau, kas jis atvažiutų, nes... nes man iš čia išsiruosti sunkiau, be to, ir Kėtė vis dar negaluoja. Bet daugiau nerašiau nieko. Net nutylėjau, ponas Braunai, ir tai, kad froilein Ana vis dar čia.

BRAUNAS. (*Pagalvojęs trukteli pečiais*). Taip! Nieko dėl to negaliu pasakyti.

FRAU FOKERAT. (*Baikščiai*). Ar jūs nepritariate? Gal geriau visai nereikėjo rašyti? Bet juk Kėtė nyksta tiesiog bematant. Jei ji dar susirgs, tai.. tai nė nežinau, kas bus. Jau ir dabar ji nuolat gula į lovą net nenusirengus. Ir dabar ji taip guli. Jau aš nebeiškenčiu. Juk aš negaliu viena už viską atsakyti, ponas Braunai. (*Nusičiaudi*).

BRAUNAS. (*Žiūrėdamas į telegramą*). Matyt, ponas Fokeratas atvažiuos vakariniu traukiniu, vadinasi, šeštą valandą? O kiek laiko dabar?

FRAU FOKERAT. Nėra nė pusės penkių.

BRAUNAS. (*Valandėlę pagalvojęs*). Nejaugi per aštuonias dienas niekas nepasikeitė?

FRAU FOKERAT. (*Beviltiškai papurto galvą*). Niekas.

BRAUNAS. Aš neatrodė, kad ji ketina išvažiuoti?

FRAU FOKERAT. Ne, tikrai ne. Ir Johanas visai kaip užkerėtas. Jis visados mėgdavo šiauštis, bet vis dėlto padarydavo, ko iš jo tikėdavaisi. O dabar jis nieko nemato ir nieko negirdi, tik tą mergšę. Amžinai tik tą mergšę. Lyg nebūtų nei motinos, nei žmonos, ponas Braunai. Dieve mano, ir ką gi dabar daryti? Naktimis jau visai nemiegu. Svarstau ir vienaip, ir kitaip. Ir ką reikėtų daryti? (*Pauzė*).

BRAUNAS. Aš tikrai nežinau, ar gerai, kad atvažiuoja ponas Fokeratas. Hansas tik dar labiau pasišiauš. Visai įnirš... O paskui... paskui jis nori prieš froilein Aną... man apskritai kartais atrodo, kad Hansas ir vienas išsinarpliotų.

FRAU FOKERAT. Ir aš tuo neabejojau. Todėl, kai jis ją sugrąžino, ir pasidaviau jo įkalbinėjimams. Todėl čia ir pasilikau. Bet padėtis tolydžio blogėja. Jau dabar nedrįsti žmogus nė žodeliu apie tai užsiminti. O ir Kėtei aš negaliu nieko sakyti. Na ir į ką man kreiptis?

BRAUNAS. Nejaugi frau Kėtė niekados apie tai nekalbėjo su Hansu?

FRAU FOKERAT. Beje, tik kartą, ir tuomet juodu kone iki paryčio nemiegojo. Dievas žino, apie ką jie ten kalbėjo. Bet Ketchen pernelyg kantri. Jei aš ką pasakau, ji tuoj užstoja Hansą. Net šitos... šitos... damos ji nepermato. Dar ims net ją ginti.

BRAUNAS. Man kartais atrodo, ar negalėčiau aš pakalbėti su froilein Ana.

FRAU FOKERAT. *(Skubiai).* Taip, gal tuomet tikrai ką nors laimėtume.

BRAUNAS. Kartą netgi norėjau jai parašyti... Ir visai rimtai, frau Fokerat. Tačiau pono Fokerato savotiškas įsikišimas padėtį, kaip spėju, tik pablogins.

FRAU FOKERAT. Gal ir taip, gal ir taip! Bet ką kitą galėjau daryti, kai širdis, rodos, tiesiog plyšo iš baimės? Ak, jeigu jūs... jeigu jūs tikrai su ja pakalbėtumėte! *(Girdėti Johano ir Anos balsai).* O dieve brangus! Dabar tikrai nenorėčiau jų matyti. *(Išeina per prieškambarį. Braunas delsia. Grižtantieji dar neįėję, todėl ir jis pagaliau išskuba per prieškambarį. Po akimirkos iš verandos įžengia froilein Ana).*

FROILEIN ANA. *(Nusiima skrybėlaitę. Pro atidarytas duris kalbasi su Johanu, stovinčiu dar verandoje).* Ar pamatėte ką nors įdomaus, ponas daktare?

JOHANAS. Matyt, kažkas atsitiko. Policininkas sėdi laivelyje. *(Įeina į vidų).* Gal vėl kokia nelaimė.

FROILEIN ANA. Melancholiškas prietaringumas.

JOHANAS. Čia dažnai visko pasitaiko. Ežeras gana pavojingas. O ką gi jūs ten turite, froilein?

FROILEIN ANA. Švitriešio stiebelį, ponas daktare! Pasiimsiu atminimui.

JOHANAS. Vadinasi, kai jau važiuosite. O tai dar negreit bus.

FROILEIN ANA. Jūs taip manote? *(Trumpa pauzė, kurios metu kiekvienas sau pamažu vaikščioja).*

FROILEIN ANA. Gana anksti temsta.

JOHANAS. Ir oras, vos saulei nusileidus, tuoj atvėsta. Gal uždegti šviesą?

FROILEIN ANA. Jei jūs norite. O jei ne, pasidžiaugsime prieblandos valandėle. *(Ji atsisėda).*

JOHANAS. *(Taip pat atsisėda ant kažkokios kėdės truputį nuošaliau. Po pauzės).* Prieblandos valandėlė! Ji atgaivina senus prisiminimus.

FROILEIN ANA. Pasakas, ar ne?

JOHANAS. Taip, ir jas. Juk yra nuostabių pasakų.

FROILEIN ANA. O taip! Ar žinote, kaip gražiausios jų paprastai baigiasi? Štai apsiaviau stiklinę kurpelę, paskui užkliuvau už akmens, tik dzingt! – ir ji suskilo.

JOHANAS. *(Trumpai patylėjęs).* Ar čia taip pat nėra melancholiškas prietaringumas?

FROILEIN ANA. Netikiu. *(Ji atsistoja, prieina pamažu prie pianino, atsisėda ten ant kėdutės, pasipučia į rankas).*

JOHANAS. *(Taip pat pakyla, lėtai žengia kelis žingsnius ir sustoja jai už nugaros).* Tik kelis taktus! Padarykite man tą malonumą! Būčiau patenkintas, jei išgirsčiau kad ir kelis paprasčiausius akordus.

FROILEIN ANA. Nemoku skambinti.

JOHANAS. *(Lengvai priekaištaudamas).* Froilein Ana, kodėl jūs tai sakote? Jūs tik nenorite, aš žinau.

FROILEIN ANA. Per šešerius metus nė karto nepalytėjau klavišų. Tik šį pavasarį pradėjau. Bet ir tai tik džerškinu ir tiek. Daugiausia liūdnas, graudžias daineles, girdėtas kadaise iš motinos.

JOHANAS. Gal padainuosite? Kaip tik tokią liūdną, graudžią dainelę?

FROILEIN ANA. *(Juokiasi).* Matote, jūs mane jau erzinate.

JOHANAS. Manu jau aišku, froilein. Jūs tik man nenorite padaryti to malonumo. *(Trumpa pauzė).*

FROILEIN ANA. Taip, taip, ponas daktare, aš esu bjauri, kaprizinga būtybė.

JOHANAS. To nepasakyčiau, froilein Ana! *(Trumpa pauzė).*

FROILEIN ANA. *(Atidaro pianiną. Ruošiasi pirštais palytėti klavišus. Susimąsto).* Kad bent mokėčiau ką nors linksmo.

JOHANAS. *(Atsisėda tolimoje kertelėje, palenkia galvą, užkelia koją ant kojos, pasiremia alkūne į kelią, pridėdamas delną prie skruosto netoli ausies).*

FROILEIN ANA. *(Vėl atitraukia rankas, nuleidžia jas ant kelių, kalba pamažu ir su pauzėmis).* Tiesą sakant, gyvename didžiu laiku, įsivaizduoju, lyg palaipsniui nuo mūsų trauktųsi kažkoks duslus slogutis. Ar jums taip neatrodo, ponas daktare?

JOHANAS. *(Krenkšteli).* Kokia prasme?

FROILEIN ANA. Iš vienos pusės mes susidūrėme su dusinančia baime, iš kitos – su niūriu fanatizmu. Dabar kraštutinė įtampa, rodos, atlyžta; lyg gaivaus oro srovė dvelktelėtų į mus, sakysime, iš dvidešimtojo šimtmečio. Ar ne taip, ponas daktare? Pavyzdžiui, tokie žmonės kaip Braunas, mus jau veikia nė kiek nedaugiau, kaip pelėdos saulei šviečiant.

JOHANAS. Nežinau, froilein! Gal ir teisingai sakote apie Brauną, bet aš dar niekaip nesurandu tikro gyvenimo džiaugsmo. Nežinau...

FROILEIN ANA. Visai nežiūrėkime į mūsų individualius likimus. Į mūsų smulkius likimėlius, ponas daktare! *(Pauzė. Froilein Ana užgauna akordą ir išlaiko jį).*

JOHANAS. *(Akordui praskambėjus).* Na?

FROILEIN ANA. Ponas daktare!

JOHANAS. Ar nenorite skambinti?! Prašau, labai prašau!

FROILEIN ANA. Norėjau jums šį tą pasakyti, bet tik nesikarščiuokite. Būkite visai ramus ir rimtas.

JOHANAS. Na o ką?

FROILEIN ANA. Manau, kad mano laikas pasibaigė. Turiu išvažiuoti.

JOHANAS. *(Giliai atsidūsta, paskui atsistoja ir pamažu vaikščioja).*

FROILEIN ANA. Ponas Johanai! Mes taip pat pasiduodame klaidoms, kurios būdingos silpnesnės prigimties žmonėms. Mums reikia daugiau domėtis bendrais dalykais. Reikia išmokti lengviau pakelti save pačius. *(Trumpa pauzė).*

JOHANAS. Ar jūs tikrai norite išvažiuoti?

FROILEIN ANA. *(Švelniai, bet ryžtingai).* Taip, ponas Johanai!

JOHANAS. Reiškia, nuo dabar aš būsiu dešimteriopei vienišesnis. *(Pauzė).* Na, bent dabar nekalbėkime apie tai.

FROILEIN ANA. Tik štai ką dar norėčiau jums pasakyti: aš jau pranešiau, kad šeštadienį ar sekmadienį būsiu namie.

JOHANAS. Pranešėte... Bet kam jums taip skubėti, froilein?

FROILEIN ANA. Turiu daug priežasčių. *(Pauzė).*

JOHANAS. (*Vaikščiodamas greičiau ir nekantriau*). Nejaugi ši jūsų skuba sugriaus viską, viską, kas laimėta? Argi žmonės visai nemato, kad negali būti nusikaltimo ten, kur abi pusės šį tą laimi ir taurėja? Pagaliau ką praranda tėvai, jei jų sūnus pasidaro geresnis ir rimtesnis? Ką praranda žmona, jei dvasinis jos vyro pasaulis auga ir plečiasi?

FROILEIN ANA. (*Geraširdiškai grasindama*). Ponas daktare, ponas daktare! Tai pavojingas afektas!

JOHANAS. (*Švelniau*). O ar ne mano tiesa, froilein?

FROILEIN ANA. Taip ir ne. Jūs sprendžiate ne taip, kaip jūsų tėvai, o šie savo ruožtu vėl ne taip, kaip frau Kėtė. Čia, man atrodo, nieko negalima pasakyti.

JOHANAS. Bet kaip tik tai yra baisu. Ir ypač mums.

FROILEIN ANA. Ir jiems... jiems netgi nemažiau. (*Pauzė*).

JOHANAS. Taip, bet juk jūs pati visados pabrėždavote, kad nepriklausomas žmogus neturi pernelyg atsižvelgti į kitus?!

FROILEIN ANA. O jeigu žmogus jau yra priklausomas?

JOHANAS. Gerai, aš esu priklausomas. Savo nelaimei! Bet jūs... kodėl jūs užstojate kitus?

FROILEIN ANA. Juk aš juos taip pat pamilau. (*Pauzė*). Jūs man dažnai sakydavote, kad suvokiate naujus, aukštesnius santykius tarp vyro ir moters.

JOHANAS. (*Šiltai ir aistringai*). Taip, aš juos suvokiu. Ir jie egzistuos. Kada nors vėliau. Tuomet vyraus ne gyvuliškas, bet žmogiškas pradas. Ne gyvulys susituoks su gyvuliu, bet žmogus su žmogumi. Šitos meilės pagrindas bus draugystė. Neišardoma, slėpinga draugystė – tiesiog kažkoks nuostabus kūrinys. Bet aš suvokiu kur kas daugiau: kažką didesnio, turtingesnio, laisvesnio... (*Pertraukia, pažiūrėdamas į Aną*). Jeigu aš dabar galėčiau aiškiai matyti jūsų veidą, tikrai išvysčiau jus besišypsančią. Ar taip?

FROILEIN ANA. Ne, ponas daktare... šį kartą aš nesišypsojau. Tačiau tai tikrai yra labai svaiginantys žodžiai... Jie nejuociomis manyje sužadino kažkokią pašaipėlę. Bet sakykime, kad mūsų santykiuose tikrai buvo kažkas naujo, aukštesnio.

JOHANAS. (*Nusimindamas*). Ar jūs abejojate? Gal jums parodyti skirtumą? Ar yra, pavyzdžiui, tarp jūsų ir Kėtės kas nors kita, kaip nuoširdi meilė? O ar aš mažiau myliu Kėtę? Priešingai, aš dabar ją myliu dar labiau.

FROILEIN ANA. Bet kas, išskyrus mane, tuo patikės? O ar tai apsaugos frau Kėtę nuo pražūties? Nenorėčiau kalbėti apie mus abu. Geriau paieškokime bendrų žodžių. Štai kažkas iš anksto suvokė naują, tobulesnę būseną. Aišku, ji tuo tarpu glūdi jo jausmuose tarsi pernelyg trapus, jaunas augalėlis, reikalingas ypatingos ir nuolatinės priežiūros. Juk su tuo ir jūs sutiksite, ponas daktare? Mes negalime tikėtis, kad tas augalėlis subręs, mums dar tebegyvenant. Mes niekad nepamatysime jo vešliai bujojančio, o jo vaisiai bus skirti kitiems. Tik būsimoms kartoms perduoti daigą – štai ką mes, galbūt, dar galime. Netgi nesunku įsivaizduoti, kad kas nors laikys tai savo pareiga.

JOHANAS. Ir iš to padarysite išvadą, kad turime skirtis?

FROILEIN ANA. Aš nenorėjau kalbėti apie mus abu. Tačiau, kadangi jūs jau.. Na taip! Mums reikia skirtis! Eiti vienu keliu, kaip mėginau įsivaizduoti... bent kelias sekundes... ir tai manęs taip pat jau nebevilioja. Kaip tik ir aš turėjau kažkokią nuojautą. Ir nuo to laiko atrodo, kad senas tikslas mums

nesvarbus ir, prisipažinsiu, – pernelyg paprastas! Lyg nusileistum žmogus iš aukštų kalnų, kur matei begalinius tolius, ir dabar pasijustum slėnyje, kur ankšta ir ribota. *(Pauzė).*

JOHANAS. O jeigu niekas dėl to nenukentėtų?

FROILEIN ANA. Tai neįmanoma.

JOHANAS. Ir jei Kėtei užtektų jėgos? Jei jai pavyktų pakilti į šių idėjų aukštumas?

FROILEIN ANA. Jei Kėtei pavyktų gyventi šalia manęs, tuomet... tuomet aš negalėčiau pasitikėti pati savimi. Manyje... mummyse kažkas glūdi, kas priešinasi mūsų įsivaizduojamiems tyriems santykiams ir kas ilgainiui juos netgi įveiktų, ponas daktare. Gal uždegsime lempą?

FRAU FOKERAT. *(Eina iš prieškambario su žiburiu, atsigrįžusi prabyla).* Čia dar tamsu. Pirmiau uždegsiu lempą. Palūkėkit valandėlę lauke, ponas Braunai. Aš viską taip sutvarkysiu, kad...

JOHANAS. *(Kosteli).*

FRAU FOKERAT. *(Išsigąsta).* Kas gi čia?

JOHANAS. Mes, mama.

FRAU FOKERAT. Tu, Johanai?

JOHANAS. Mes – froilein Ana ir aš. O kas ten lauke?

FRAU FOKERAT. *(Sunkiai valdydamasi).* Na, Hansai, nors lempą būtum užsidegęs. Juk tai ne... Ką jūs čia tamsoje... *(Ji uždega lempą. Froilein Ana ir Johanas nejudą iš savo vietų).*

FRAU FOKERAT. Hansai!

JOHANAS. Klausau, mama.

FRAU FOKERAT. Gal išeisi truputį su manimi? Noriu tau ką pasakyti.

JOHANAS. O ar čia negalima, mama?

FRAU FOKERAT. Jei man neturi laiko, sakyk geriau iš karto.

JOHANAS. Ką jūs, mama... juk tuoj einu. Atleiskite, froilein. *(Išeina su frau Fokerat į kabinetą).*

FROILEIN ANA. *(Tyliai užgauna kelis paprastus akordus, paskui užniūniuoja).* „Nelaisvė palaužė tave, ir tu jaunas kritai. Už laisvę liaudies tu kovojai ir galvą garbingai mūšy paguldei.“ *(Nutyta. Įžengia ponas Braunas).*

FROILEIN ANA. *(Apsisuka su kėdute).* Gerą vakarą, ponas Braunai!

BRAUNAS. Nenorėjau trukdyti. Gerą vakarą, froilein!

FROILEIN ANA. Jus taip retai matau.

BRAUNAS. Kodėl gi?

FROILEIN ANA. Čia jau apie jus klausinėjama.

BRAUNAS. O kas gali klausinėti? Tik jau ne Hansas.

FROILEIN ANA. Ponas Johanas? Ne, – frau Kėtė.

BRAUNAS. Matote... tiesą sakant, aš... Bet dabar tai neturi reikšmės. *(Pauzė).*

FROILEIN ANA. Atrodo, kad šiandien mudviejų nuotaika tokia, jog galėtume linksmai paplepėti. Gal papasakosite ką? Juk kartais reikia prisiversti ir pajuokauti. Gal kokį anekdotą ar šiaip ką?..

BRAUNAS. Ne! Tikrai ne!

FROILEIN ANA. Galima pamanyti, kad jūs apskritai nesuprantate, kodėl žmonės juokiasi.

BRAUNAS. Matote, froilein, aš atėjau rimtai su jumis pakalbėti.

FROILEIN ANA. Jūs? Su manimi?

BRAUNAS. Taip, froilein Ana.

FROILEIN ANA. *(Atsistoja).* Prašau! Aš klausau. *(Prieina prie stalo ir pradeda labai atidžiai tvarkyti šlamučių puokštę).*

BRAUNAS. Anksčiau mane kamuodavo gilios abejonės. Aš turiu galvoj pirmąsias mūsų pažinties dienas Paryžiuje. Žinoma, tai mažmožis. Pagaliau visai nesvarbu, ar dailininkui padeda tapyti kieno nors įtaka, ar ne. Juk menas yra prabanga, o šiandien platinti prabangą yra bet kuriuo atveju gana gėdingas užsiėmimas. Taigi, jūs lyg ir ištraukėte mane iš klampynės. O svarbiausia, ką norėjau jums pasakyti: tuomet išmokau jus gerbti ir vertinti.

FROILEIN ANA. *(Tvarkydama gėles, lengvai).* Jūsų žodžius sunku pavadinti švelniais, bet kalbėkite toliau.

BRAUNAS. Jei tokia kalba jus užgauna, froilein, aš labai apgailėstauju... Matyt, suklydau.

FROILEIN ANA. Man labai gaila, ponas Braunai!

BRAUNAS. O man keblu ir nemalonu. Galėčiau nesikišti ir tiek. Jeigu tik negrėstų tokios baisios pasėkos. Bet juk negalima...

FROILEIN ANA. *(Niūniuoją).* Verpk, verpk, dukrele!.. Šlamučiai... Aš klausau, ponas Braunai!

BRAUNAS. Matydamas jus tokią, froilein, tiesiog neiškenčiu... Atrodote taip, lyg nieko nesuvoktumėte... Lyg visai neįsivaizduotumėte, kad susidarė ypatingai rimta padėtis.

FROILEIN ANA. *(Niūniuoją).* „Išvydo berniukas roželę...“

BRAUNAS. Reikia pagaliau turėti sąžinę. Negaliu kitaip, froilein. Turiu apeliuoti į jūsų sąžinę.

FROILEIN ANA. *(Po trumpos pauzės, šaltai ir nesivaržydama).* Ar žinote, ką popiežius Leonas dešimtas pasakė apie sąžinę?

BRAUNAS. Nežinau, ir dabar tai manęs visiškai nedomina, froilein.

FROILEIN ANA. Anot jo, tai piktas žvėris, kuris žmogų apginkluoja prieš jį patį... Na, prašau, prašau, aš atidžiai klausau.

BRAUNAS. Nežinau, viskas aišku kaip ant delno. Jūs turite taip pat žinoti, kad sprendžiamas visos šeimos gyvenimo ir mirties klausimas. Man atrodo, užtenka pažvelgti, tiesiog trumpai dirstelėti į jaunąją frau Fokerat, ir turėtų dingti visos abejonės. Aš maniau...

FROILEIN ANA. *(Dabar rimtai).* Aha! Štai kur šuo pakastas! Na gerai, tęskite.

BRAUNAS. Na, be to... jūsų santykiai su Johanu...

FROILEIN ANA. *(Griežtai).* Ponas Braunai!.. Laikydama jus savo draugo bičiuliu, stengiausi bent iki šiol jūsų klausyti. Tačiau tęsti šią kalbą būtų tas pat, kas berti žirnius į sieną. *(Trumpa nejauki tylą,*

paskui Braunas pasisuka, paima skrybėlę ir apsiaustą ir išeina, parodydamas, jog padarė viską, ką galėjo).

FROILEIN ANA. *(Braunui išėjus, liaujasi tvarkyti puokštę ir kelis kartus pereina per kambarį. Pamažu nurimsta ir atsigeria vandens. Iš prieškambario įeina frau Fokerat).*

FRAU FOKERAT. *(Bailiai apsidairo, paskui ryžtingai prieina prie Anos, įsitikinus, kad kambarį nieko daugiau nėra). Aš taip būkštauju dėl savo Hanso. Jis toks ūmus, juk jūs žinote. O man širdy neramu. Negaliu ilgiau tylėti, froilein... froilein. Froilein Ana! (Žiūri į Aną maldaujančiomis akimis).*

FROILEIN ANA. Žinau, ko jūs norite.

FRAU FOKERAT. Ar ponas Braunas kalbėjo su jumis? *(Ana nori atsakyti, bet pravirksta ir aimanuodama neįstengia išstarti nė žodžio).*

FRAU FOKERAT. *(Ramina įą).* Froilein Ana! Brangioji froilein! Nereikia taip imti į širdį! O viešpatie dieve! Kad tik Hansas neįeitų! Nežinau, ką daryti. Froilein! Froilein!

FROILEIN ANA. Nieko... Viskas praėjo. Jums daugiau nėra ko bijotis, frau Fokerat!

FRAU FOKERAT. Man ir jūsų gaila. Aš taip pat žmogus. Jūsų gyvenimas nebuvo lengvas. Atjaučiu jus visa širdimi... Bet vis dėlto Johanas man artimesnis. Aš nieko negaliu pakeisti. O jūs dar tokia jauna, froilein, tokia jauna. Jūsų amžiuje dar galima visa tai įveikti.

FROILEIN ANA. Man baisiai sunku, kad jau taip toli nueita.

FRAU FOKERAT. Aš dar niekad nebuvau atsidūrusi tokioj padėty. Ir net negaliu prisiminti, kad kam nors būčiau pasirodžiusi nesvetinga. Tačiau nežinau, kaip kitaip pasielgti. Tai vienintelė išėitis mums visiems. Aš neketinu kaltinti ar smerkti, tik noriu su jumis pakalbėti kaip moteris su moterimi... Ir tiesiog kaip motina. *(Ima Aną už rankos).* Atiduokite man mano Johaną! Atiduokite iškamuotai motinai jos vaiką. *(Susmunka ant kėdės, jos ašaros krinta Anai ant rankos).*

FROILEIN ANA. Brangioji frau Fokerat! Aš giliai sukrėsta. Tačiau kaip galiu jums grąžinti tai, ko niekad iš jūsų neėmiau?

FRAU FOKERAT. Liaukimės apie tai. Aš nenoriu į tai gilintis, froilein. Nenoriu žinoti, kas ką suvedžiojo. Žinau tik viena: mano sūnus niekad gyvenime neturėjo blogų polinkių. Aš juo taip pasitikėjau, kad iki šiol negaliu atsikvošėti... *(Pravirksta).* Aš pernelyg pasitikėjau, froilein Ana.

FROILEIN ANA. Ką jūs bekalbėtumėte, frau Fokerat, aš vis tiek net nežinau, kaip man teisintis...

FRAU FOKERAT. Nenorėčiau jūsų užgauti, nei, gink dieve, supykinti. Aš visiškai jūsų rankoje. Galiu tik skaudančia širdimi be paliovos prašyti. Palikite Johaną... kol ne viskas prarasta, kol dar Kėtei neplyšta širdis. Pasigailėkite!

FROILEIN ANA. Frau Fokerat! Jūs mane taip labai žeminate... Jaučiuosi lyg mušama ir... Bet tiek to, pasakysiu jums tik tai, kad nusprendžiau išvažiuoti. O jeigu tik to ir tereikia...

FRAU FOKERAT. Ką jūs dabar pasakysite, froilein? Manęs stačiai liežuvį neklauso. Juk užsimezgė tam tikri santykiai... Bet vis tiek... Jums reikėtų dar šią valandą...

FROILEIN ANA. *(Ima daiktus, kuriuos buvo padėjusi).*

FRAU FOKERAT. Kitos išėities neturiu, froilein. *(Trumpa pauzė).*

FROILEIN ANA. *(Pamažu žengia su savo daiktais link prieškambario. Sustoja prie frau Fokerat).* Nejaugi manote, kad aš dar delsiu?

FRAU FOKERAT. Telydi jus dievas, froilein!

FROILEIN ANA. Likit sveika, frau Fokerat!

FRAU FOKERAT. Ar jūs pasakysite Hansui, apie ką mes kalbėjomės?

FROILEIN ANA. Nesirūpinkit, frau Fokerat!

FRAU FOKERAT. Tesaugo jus dievas, froilein Ana! *(Ana išeina per prieškambarį. Frau Fokerat lengviau atsidūsta ir greit pereina į miegamąjį, verandoje sumirga žibintas. Įeina senasis Fokeratas, su paltu ir pliušine kepure. Įkandin jo bagažo vežikas su ryšuliais).*

FOKERATAS. *(Be galo patenkintas).* Taip! Čia nieko nėra? Padėkite čia daiktus. Palaukite! *(Ima iš piniginių smulkių pinigų).* Štai jums už vargą.

VEŽIKAS. Nuoširdžiai dėkoju!

FOKERATAS. Palaukite, gerasis žmogau! *(Kažko ieško palto kišenėse).* Žinau, kad dar turėjau kelis giesmynėlius... Štai! *(Paduoda jam porą brošiūrėlių).* Tai dievobaimingo žmogaus knygelės – žodžiai iš širdies. Skaitykite ir semkitės palaimos! *(Jis paspaudžia apstulbusiam vežikui ranką; šis nežino, ką sakyti, ir tylėdamas nueina. Fokeratas pakabina paltą ir kepurę, apsidairo, patenkintas patrina rankas ir paskui pasiklauso prie miegamojo durų. Išgirdęs žingsnius, pasislepia už krosnies).*

FRAU KĖTĖ. *(Išeina iš miegamojo, pamoto ryšulius, paltą ir kepurę).* Dieve brangus, juk tai... tai tikriausiai tėvelio daiktai.

FOKERATAS. *(Iššoka it vėjas iš užkrosnės, juokdamasis ir ašarodamas, karštai apkabina ir pabučiuoja Kėtę, kartoja).* Dukryte! Širdele! Mano Kėte! *(Bučiuojasi).* Kaip jums sekasi? Ką veikiate? Ar visi sveiki ir gyvi? *(Bučiuojasi).* Ne, jūs nė neįsivaizduojate... *(Paleidžia Kėtę).* Tikrai neįsivaizduojate, kaip aš džiaugiuosi šia diena. *(Kvatodamasis).* Ką veikia princas, cha-cha-cha? Kaip sekasi jo didenybei? Cha-cha! Jo didenybei princui mažyliui? Cha-cha-cha-cha. Ačiū dievui, aš ir vėl čia. *(Truputį lyg nuvargęs).* Žinai, *(nusiima akinius ir valo jų stiklus)* vienuma ilgainiui įkyri. Cha-cha! Žmogus nemėgsta gyventi vienas, dviese visados geriau, cha-cha-cha-cha! Taip, taip, tokie dalykai! Ir plušėjau gerokai. Juk žinai – mėšlavežis. O mėšlas... cha-cha-cha!.. tai žemdirbio auksas. Neseniai pas mane viešėjo pastorius Pfaiferis. Jis man prikaišiojo, kad mūsų mėšladuobė pernelyg arti namų. *(Juokiasi).* Bet aš jam pasakiau: mielas pastoriau, sakau, toj duobėj mūsų auksas... cha-cha-cha-cha! Na o kur sena ir tvirta mano namų pažiba – mano Hansas? *(Atidžiau pasižiūri į Kėtę).* Nežinau, gal tai tik lempa taip šviečia? Tu lyg nesava, ne tokia, kaip anksčiau, Ketchen!

FRAU KĖTĖ. *(Sunkiai slėpdama savo susijaudinimą).* Ak, tėveli! Aš jaučiuosi visai... *(Puola jam ant kaklo).* Aš taip džiaugiuosi, kad tu atvažiavai.

FOKERATAS. Gal tave truputį... truputį nugąsdinau, Kėte? *(Iš prieškambario įeina frau Fokerat).*

FOKERATAS. *(Vėl pasiduodamas džiaugsmo antplūdžiui).* Šimts gegučių! Cha-cha-cha-cha! Štai ir jinai. *(Tyliai puola vienas kitam į glėbį, juokiasi ir verkia).*

FRAU KĖTĖ. *(Išeina, visa susijaudinusi).*

FOKERATAS. *(Po apsikabinimo plekšnodamas žmonai į nugarą).* Taip, taip, mano sena, miela širdele! Tetrūksta tik Johano.

FRAU FOKERAT. (*Trumpai patylėjusi*). Turime ir viešnią.

FOKERATAS. Viešnią? Hm!

FRAU FOKERAT. Taip, tai froilein!

FOKERATAS. Kokia froilein?

FRAU FOKERAT. Žinai, juk tai froilein Mar.

FOKERATAS. Maniau, kad ji jau išvažiavo. Beje, čia maistas. (*Jis krausto savo ryšulius*). Va sviestas! Kiaušinių neėmiau. Mat, vis dar pasibaisėju, prisimindamas paskutinįjį kartą. O čia Hansui – paties darytas sūris. Viską reikia tuoj pat pernešti į rūsį. Tai tokie skanėstai, Martchen, kaip lašiša!.. Bet tu nieko nesakai. Juk tu sveika?

FRAU FOKERAT. Taip, mielas... Tik aš nežinau... Mano širdis nerimsta. Ketinau tau nesakyti, bet juk tu... tu ištikimiausias mano gyvenimo draugas. Viena daugiau nebepakeliu. Mudviejų sūnus... mudviejų Johanas jau ruošiasi...

FOKERATAS. (*Apstulbsta, išsigąsta*). Kaip? Hansas? Mūsų Hansas? Ir kas? Kas jam yra?

FRAU FOKERAT. Tik nesijaudink. Dievui padedant, viskas susitvarkė. Froilein tuoj pat išvažiuoja.

FOKERATAS. (*Giliai sukrėstas*). Marta! Negali būti!

FRAU FOKERAT. Nežinau, kaip toli jau nueita... Tik man tas laikas... buvo labai baisus.

FOKERATAS. Duočiau, Marta, rodos, net ranką nukirsti, ir visai nesvyruočiau. Bet patikėti, kad mano sūnus... Marta, kad mano sūnus užmiršo savo pareigas ir garbę?!

FRAU FOKERAT. Ak, mielas! Pats pamatysi ir viską išsiaiškinsi. Aš nežinau...

FOKERATAS. (*Vaikščioja, išblyškęs ir niurnėdamas*). Tebūnie tavo valia! Tebūnie tavo valia!

FRAU FOKERAT. (*Tyliai verkia*).

FOKERATAS. (*Sustoja prieš ją, kimiai*). Marta, kur nors slypi kaltė. Reikia pagalvoti.

FRAU FOKERAT. Mes tik tylėjome ir kantriai žiūrėjome, kaip vaikai vis labiau tolsta nuo dievo ir nuo teisingo kelio.

FOKERATAS. Tavo tiesa. Taip ir yra. Už tai dabar susilaukiame bausmės. (*Pačiupdamas abi žmonos rankas*). Prašykime dievą, nusižeminę maldaukime dieną ir naktį. Maldaukime, Marta.

Uždanga

PENKTAS VEIKSMAS

Nauji įvykiai išplaukia beveik betarpiškai iš ketvirto veiksmo. Kambarys tuščias. Ant stalo dar tebedega lempa.

JOHANAS. (*Įpykęs skubiai įeina iš prieškambario*). Mama! (*Atidaro miegamojo duris*). Mama!

FRAU FOKERAT. (*Įeina iš miegamojo*). Na, kas yra, sūnau?! Ko taip triukšmauji! Dar pažadinsi Filipėlj.

JOHANAS. Mama! Aš norėčiau žinoti, kas tau duoda teisę iš mano namų išprašyti svečius.

FRAU FOKERAT. Ne, sūneli... Anaiptol. Aš neišprašiau nė vieno žmogaus.

JOHANAS. (*Piktas vaikščioja po kambarį*). Mama, tu meluoji!

FRAU FOKERAT. Ir tu drįsti tai sakyti savo motinai į akis, Hansai?!

JOHANAS. Turiu sakyti, nes taip yra. Froilein Ana ruošiasi išvažiuoti, ir...

FRAU FOKERAT. Ir ji tau sakė, kad aš jai uždraudžiau viešėti šituose namuose?

JOHANAS. Jai nė nereikia sakyti. Aš tai žinau ir pats.

FRAU FOKERAT. O iš kur tu žinai, sūnau?

JOHANAS. Jūs tol niurzgėte, kol jai nieko kito neliko, tik išvažiuoti. Bet aš tau sakau: aš atsigulsiu prie durų, paimsiu revolverį (*jis paima iš knygų spintos revolverį*) – štai šitą! – ir įremsiu vamzdį į galvą. Kai tik ji eis, tuoj pat paspausiu gaiduką, kaip mane gyvą matai!

FRAU FOKERAT. (*Išsigandusi nori pačiupti jo ranką*). Hansai! Nejaugi... nejaugi tu tikrai taip padarysi!

JOHANAS. Duodu tau žodį...

FRAU FOKERAT. (*Šaukia*). Tėveli, tėveli! Eikš! Juk taip lengvai gali atsitikti nelaimė ir... Tėveli! Sudrausk sūnų.

Iš miegamojo įeina senas FOKERATAS.

JOHANAS. Ttt... tėvas! (*Staiga atsikvošėjęs, nuleidžia ranką su revolveriu*).

FOKERATAS. Taip, tai aš... aš... Ir toks... toks turi būti mudviejų susitikimas!

JOHANAS. Ką tai reiškia, mama?

FOKERATAS. (*Priėjęs prie jo, rimtai ir iškilmingai*). Kad tu susiprastum, sūnau, – štai ką tai reiškia.

JOHANAS. Kas gi tave paskatino pas mus atvažiuoti?

FOKERATAS. Nagi dievo valia! Dievo valia mane paskatino pas jus atvažiuoti.

JOHANAS. Tave iškvietė motina?

FOKERATAS. Taip, Hansai!

JOHANAS. O kodėl?

FOKERATAS. Kad tau draugiškai padėčiau ir tiek!

JOHANAS. O kam man reikia tos pagalbos?

FOKERATAS. Reikia, nes esi silpnas, Hansai! Silpnas, kaip ir mes visi!

JOHANAS. Sakykime, kad aš silpnas. Na ir kaip tu man padėsi?

FOKERATAS. (*Prieina dar arčiau, paima jo ranką*). Aš tau pasakysiu, kaip labai mes visi tave mylime! Paskui dar pridursiu, kad dievas džiaugiasi, kai nusidėjėlis... taip, kai nusidėjėlis atgailauja.

JOHANAS. Vadinasi, aš nusidėjėlis?

FOKERATAS. (*Vis dar švelniai*). Tu labai nusidėjai, taip... dievui.

JOHANAS. Kokiū būdu?

FOKERATAS. Nagi, kas žiūri į moterį, jos geisdamas, – sakė Kristus. O tu dar ir daugiau padarei, taip, taip!

JOHANAS. (*Kelia rankas, lyg norėdamas užsikimšti ausis*). Tėve!

FOKERATAS. Nesispirk, Hansai! Duok man ranką kaip nusidėjėlis nusidėjėliui. Kovokime bendrai prieš savo silpnybes.

JOHANAS. Turiu tau pasakyti, tėve, kad mano pažiūros kitokios.

FOKERATAS. Pernelyg pavojingos tos tavo pažiūros.

JOHANAS. Kaip tu gali taip sakyti, tėve! Juk į mano širdį neįsiskverbei ir mano kelio visai nežinai.

FOKERATAS. O taip! Tai platus kelias į pražūtį. Aš tave ne kartą slapčia stebėdavau. Na ir ne tik aš vienas, bet dar ir aukštesnis už mane – pats dievas. O juo pasikliaudamas, aš užmiršau savo pareigą, taip. Bet šiandien aš atėjau jo vardu tau patarti: grįžk! Tu stovi prie bedugnės.

JOHANAS. Turiu tau pasakyti, tėve... Tavo žodžiai yra geraširdiški, bet mano širdy jie neranda jokio atgarsio. Aš tavo bedugnių nebijau. Tačiau yra ir kitos bedugnės, todėl žiūrėkite, kad jūs ten manęs nenustumtumėt.

FOKERATAS. Ne, Hansai... Ne...

JOHANAS. Netiesa, kad žmogus, kuris žiūri į moterį, jos geisdamas, sulaužo santuoką! Be to, aš nuolat kovojau...

FOKERATAS. Ne, Hansai! Ne. Aš tau nešykštėdavau patarimų, ir tau tai išeidavo tik į gerą. Šiandien aš tau sakau: neapgaukinėk pats savęs ir liaukis. Pagalvok apie savo žmoną, apie Filipėlį ir bent truputį apie savo tėvus. Nekaupk...

JOHANAS. O apie save neturėčiau pagalvoti, tėve?

FOKERATAS. Pasiryžk ir tuoj pajusi, kad tau lengva ir gera.

JOHANAS. O jei taip nebus?

FOKERATAS. Bus, pasikliauk manimi.

JOHANAS. O jei... o froilein Ana?

FOKERATAS. Šio pasaulio vaikai, Hansai, viską įveikia labai lengvai.

JOHANAS. O jei ji lengvai neįveiks?

FOKERATAS. Matyt, tokia bus dievo valia.

JOHANAS. Aš, tėve, esu kitos nuomonės. Mes šiuo klausimu vienas kito nesuprantame ir apskritai niekad nesuprasime.

FOKERATAS. (*Vis dar geraširdiškai*). Juk mes... mes visai nekalbame apie tai, ar vienas kitą suprantame. Tu neteisingai vertini mudviejų santykius. Na taip, taip. Čia visai kas kita. O anksčiau tu tai puikiai žinojai. Čia netgi nesvarbu, ar mes žiūrime į gyvenimą vienodai.

JOHANAS. Nepyk, tėve, bet kas tuomet svarbu?

FOKERATAS. Paklusnumas, štai kas! Na taip!

JOHANAS. Anot tavęs, aš turiu viską daryti, kaip tu nori, net jei man tai atrodys neteisinga?

FOKERATAS. Na juk aš tau nepatariu nieko blogo! Tiesiog nemalonu, kad turiu dar apie tai kalbėti... ir tau visa tai priminti, taip! Mes tave išauginome, nebodami nei vargo, nei nemigo naktų. Tau susirgus, mes negailėdavome jokios aukos, o tu, Hansai, jaunas sirgdavai labai dažnai, taip! Mes rūpinomės tavimi, kaip įmanydami.

JOHANAS. Taip, tėve! Ir aš jums už tai dėkingas.

FOKERATAS. Tu taip sakai, bet tai tik tušti žodžiai. O aš noriu, kad tai parodytum darbu, elgesiu. Būk dievobaimingas, tyras ir klusnus, taip: ir tai bus geriausia padėka.

JOHANAS. Vadinasi, aš nedėkingas, nevertas jūsų rūpesčių?

FOKERATAS. Ar dar prisimeni savo vaikiškas maldas? Na? Ko prašydavai dievą rytais ir vakarais savo lovelėje?

JOHANAS. Na o ko, tėve?

FOKERATAS. Duok, dievuli, kad būčiau doras vaikas. O jei toks nebūčiau...

JOHANAS. Geriau pasišauk mane pas save... Vadinasi, tu manai, jog man būtų buvę geriau mirti?

FOKERATAS. Taip, negu klaidžioti šunkeliais... na ir likti kietaširdžiu...

JOHANAS. Beveik ir aš pats manau, kad būtų buvę geriau. (*Trumpa pauzė*).

FOKERATAS. Atsikvošėk, sūnau. Pagalvok apie tuos, Hansai... tai, kas tave skatindavo: apie pastorių Pfaiferj, savo dievobaimingą mokytoją ir ganytoją. Prisimink...

JOHANAS. (*Nekantriai*). Tėve, nekvaršink man galvos su mano mokytojais ir nejuokink manęs. Nekalbėk man apie tuos avigalvius, kurie man įkyrėjo iki gyvo kaulo.

FRAU FOKERAT. O viešpatie!

FOKERATAS. Ramiau, Martchen, ramiau! (*Johanui*). To neužsitarnavome nei mes, nei tavo mokytojai.

JOHANAS. (*Rėkdamas*). Jie mane palaužė.

FOKERATAS. Tai šmeižtas, Hansai!

JOHANAS. Žinau, ką sakau: taip, jūs mane palaužėte.

FOKERATAS. Tai padėka už mūsų meilę?

JOHANAS. Jūsų meilė mane palaužė.

FOKERATAS. Tiesiog tavęs neatpažįstu... ir niekaip nesuprantu.

JOHANAS. Tuo ir aš pats neabejoju, tėve. Jūs manęs niekad nesupratote ir niekad nesuprasite. (*Trumpa pauzė*).

FOKERATAS. Na gerai, Hansai! Ką galėjau, tą padariau. Nemaniau, kad jau taip toli nueita. Turėjau vilties, bet pasirodė, kad mano priemonių neužtenka. Padėti čia gali nebent tik dievas. Eikš, mano senute Marta! Mums čia nėra ko daugiau beieškoti, taip! Geriau lindėsime kur kamputyje ir lauksime, kol mus pasišauks dievas. *(Vėl kreipiasi į Johaną)*. Hansai! Pridursiu dar štai ką: nesusitepk! Ar girdi? Nesusitepk rankų krauju. Nedidink savo kaltės dar labiau! Ar tu bent kartą atidžiai pasižiūrėjai į Kėtę? Ar žinai, kaip mes dėl jos būkštaujame? Nejau tu nepastebi, kaip ta vargšėlė pasikeitusi? Nejau nematai, ką tu iš jos padarei? Tegul tau motina papasakos, kaip ji naktimis verkia, žiūrėdama į tavo fotografijas. Taigi dar kartą, Hansai: nesusitepk rankų krauju! Na ir viskas, taip! Eikš, Martchen, eikš!

JOHANAS. *(Po trumpos vidinės kovos)*. Tėve!!! Mama!!!

FRAU FOKERAT ir FOKERATAS. *(Atsigrižta. Johanas puola jiems į glėbį)*. Johanai! *(Pauzė)*.

JOHANAS. *(Tyliai)*. Sakykit, ką man daryti?

FOKERATAS. Nelaikyk jos. Tegul išvažiuoja, Hansai.

JOHANAS. Gerai, pažadu. *(Jam silpna, jis atsisėda ant kėdės. Frau Fokerat nudžiugusi eina į miegamąjį)*.

FOKERATAS. *(Paglosto sėdintį Johaną, pabučiuoja jį į kaktą)*. O dabar – teduoda tau dievas jėgų, taip! *(Jeina į miegamąjį)*.

Johanas akimirką sėdi ramiai, paskui krūpteli, sunerimsta, atsistoja ir pasižiūri pro langą į tamsą, atidaro prieškambario duris.

JOHANAS. Ar ten kas yra?

FROILEIN ANA. Tai aš, ponas Johanai! *(Ji jeina)*.

JOHANAS. Norėjote išvažiuoti neatsisveikinusi? *(Jis vaikščioja po kambarį)*.

FROILEIN ANA. Aš tikrai akimirką abejojau. Bet tik akimirką.

JOHANAS. O aš atsidūriau baisioj padėty. Mano tėvas čia. Dar niekad nemačiau jo tokio. Jis visados būdavo linksmas ir gerai nusiteikęs. Tiesiog negaliu pamiršti. O dar turiu matyti, kaip jūs išvažiuojate ir...

FROILEIN ANA. Matote, ponas daktare, juk man vis tiek reikia išvažiuoti.

JOHANAS. Bet jūs neprivalote ir neturite išvažiuoti! Ypač dabar, šią akimirką. *(Atsisėda, įremia kaktą į delnus, giliai ir sunkiai atsidūsta)*.

FROILEIN ANA. *(Susijaudinusi, vos girdimai)*. Ponas daktare! *(Padedą ranką jam ant plaukų)*.

JOHANAS. *(Išsitiesia)*. Ak, froilein Ana!

FROILEIN. Pagalvokite, apie ką mes kalbėjome dar tik prieš valandą! Nejaugi mes guosimės iliuzijomis?

JOHANAS. *(Atsistoja, neramiai vaikščioja)*. Nežinau, apie ką mes kalbėjomės. Mano galvoj tuščia, klaiku ir siaubinga. Net nežinau, apie ką kalbėjomės su tėvu. Nežinau nieko. Tikrai mano galvoj tuščia ir klaiku.

FROILEIN ANA. O būtų gražu, ponas Johanai, jeigu paskutinės mūsų minutės būtų visai giedros.

JOHANAS. *(Po trumpos vidinės kovos).* Padėkite man, froilein Ana! Nieko kilnaus, nieko didžio manyje nebeliko. Aš jau visai kitas. Šią akimirką esu netgi ne tas, kas buvau prieš jums atvažiuojant. Aš viskuo bjauriuosi ir tiesiog nenoriu gyventi. Nerandu nieko, kas dar būtų šventa, nesutepta, nenuvertinta, neįtrypta į purvą. Bet aš jaučiu, kad jūs, jūsų artumas ir žodžiai man padėjo kažkuo būti – deja, jei negaliu toks pasilikti, nematau naudos ir iš viso kito. Geriausia numoti ranka ir baigti. *(Jis vaikščioja po kambarį, pagaliau sustoja prie Anos).* Prilaikykite mane. Duokite ką nors, kas mane atitiestų. Kokią nors atramą. Aš visai sugniuždytas. Padėkit man. Viskas manyje griūva, froilein.

FROILEIN ANA. Ponas daktare! Man labai skaudu matyti jus tokį. Nė nežinau, kuo galėčiau jus paremti. Bet viena jūs turėtumėte prisiminti. Mes tai numatėme. Ar viena diena anksčiau, ar vėliau, bet mums reikėjo būti viskam pasiruošusiems, ponas daktare!

JOHANAS. *(Stovi tylėdamas ir galvoja).*

FROILEIN ANA. Na? Ar dabar prisimenate? Gal pamėginsime? Jūs jau žinote, ką. Gal duosime sau patiems įstatymą, pagal kurį veiksime? Tas mūsų įstatymas bus privalomas tik mums abiem. Jo laikysimės visą gyvenimą, net jei niekadės daugiau nepasimatytume. Ar pabandysime? Daugiau nėra nieko, kas mus rištų. Galime būti tikri. Visa kita mus skiria. Na ką? Ar sutinkate?

JOHANAS. Jaučiu, kad tai mane palaikytų. Aš galėčiau dirbti, nesitikėdamas pasiekti tikslą. Bet kur garantija? Kas duos man jėgų tikėti? Kas man pasakys, kad aš ne veltui kamuojuos?

FROILEIN ANA. Jei mes norime, ponas Johanai, mums nereikia nei tikėjimo, nei garantijų!

JOHANAS. O jei man truks valios?

FROILEIN ANA. *(Labai tyliai).* Jei mano valia silpna, aš galvosiu apie tą, kuris laikosi to paties įstatymo, ir būsiu tikra, kad tai man duos jėgų. Aš galvosiu apie jus, ponas Johanai!

JOHANAS. Froilein Ana... Na gerai, aš noriu! Noriu! Nujautimas naujos, laisvos būsenos prilygs tolimai palaimai, kurią mes nešiojamės savo širdyse, ir ją mes saugosime. Galimybė, kurią mes kitados jautėme, nuo šiol neprivalės dingti. Ji turės išlikti, vis tiek ar jai žadėta ateitis, ar ne. Ši šviesi ugnis turės manyje degti, o jei ji užges, užges ir mano gyvenimas. *(Abu valandėlę susijaudinę tyli).* Dėkoju jums, froilein Ana!

FROILEIN ANA. Likite sveiki, Johanai!

JOHANAS. Kur dabar važiuosite?

FROILEIN ANA. Gal į šiaurę, o gal į pietus.

JOHANAS. Nenorite pasakyti, kur?

FROILEIN ANA. O gal bus geriau, jei jūs manęs neklausite?

JOHANAS. Vis dėlto gal protarpiais parašysime vienas kitam... bent kelis žodžius... tik trumpą žinutę... ką veikiame, kur esame...

FROILEIN ANA. *(Lengvai šypsodama, purto galvą).* O ar tai mums galima? Ar nekils iš to didžiausias pavojus, kad mes vienas kitą pražudysime? O žūdami jausimės dar ir apgauti.

JOHANAS. Na gerai, kelsiu tą naštą. Laikysiu ją, kaip galėdamas, nors ji mane ir parblokš. *(Pačiumpa Anos ranką).* Likite sveika!

FROILEIN ANA. *(Mėgindama susitvardyti, tai baldama, tai rausdama, protarpiais drovėdamasi ir nuolat giliai jaudindamasi).* Johanai! Dar štai kas: šitą žiedą kadaise nešiojo moteris, kuri... su savo

vyrų buvo išvykusi į Sibirą ir ten liko jam ištikima iki pat mirties. *(Su lengvu humoru)*. Mudviejų atvejis atvirkščias.

JOHANAS. Froilein Ana! *(Pakelia ir tvirtai prispaudžia jos ranką prie lūpų)*.

FROILEIN ANA. Kitų papuošalų aš niekad nenešiojau. Silpnumo akimirkomis reikia pagalvoti apie šito žiedo istoriją. Kai sunkią valandą į ją pažvelgsite, pagalvokite ir apie ją, kur toli... ir vieniša kaip jūs... kovoja tą pačią slaptą kovą. Likite sveikas!

JOHANAS. *(Sunkiai valdydamasis)*. Turėsime niekad, niekad nesimatyti!

FROILEIN ANA. Pasimatymas mums būtų pražūtis.

JOHANAS. Kad tik pakelčiau!

FROILEIN ANA. Kas mūsų neparbloš, tas mus tik dar labiau sustiprins. *(Ruošiasi eiti)*.

JOHANAS. Ana! Sese!

FROILEIN ANA. *(Ašarodama)*. Broli Johanai!

JOHANAS. Nejaugi brolis negalės pabučiuoti savo sesers, prieš išsiskirdamas su ja visiems laikams?

FROILEIN ANA. Ne, Hansai.

JOHANAS. Taip, Ana! Taip, taip! *(Jis apkabina ją ir ilgai aistringai bučiuoja, paskui Ana išsprunka iš glėbio ir per verandą išbėga)*.

Johanas akimirka stovi, lyg nieko nenuokdamas, paskui ima dideliais žingsniais vaikščioti, perbraukia ranka per plaukus, atsідūsta vieną kartą lengvai, o antrą kartą giliau, sustoja, klausosi. Iš tolo mišku atūžia traukinys. Johanas atidaro verandos duris ir atidžiai klausosi. Užima stiprėja, paskui pamažu ima tilti. Nuaidi stoties varpo garsas – vieną, du, tris kartus. Švilpukas. Johanas nori eiti į savo kambarį, bet susmunka ant pirmos pasitaikiusios kėdės. Jo kūnas virpa, matyt, jis kūkčioja. Verandoje boluoja mėnesiena. Gretimame kambaryje kažkas pradeda garsiai kalbėti. Johanas pašoka, žengia link savo kambario, bet tuoj sustoja, akimirka pagalvoja ir skubiai išeina per verandą. Iš miegamojo išeina senasis FOKERATAS ir įkandin jo FRAU FOKERAT. Abu eina link prieškambario.

FOKERATAS. *(Sustoja)*. Hansai! Hm, man pasirodė, lyg čia kažkas būtų.

FRAU FOKERAT. *(Netoli prieškambario durų)*. Kažkas laiptais lipo į viršų.

FOKERATAS. Taip, taip, sūnui reikia ramybės. Nekliudykime. Nebent galėtume pasiūsti pas jį Brauną.

FRAU FOKERAT. Taip, taip, tėveli! Pakviesiu jį. Ar pagaliau ir pati užbėgsiu į viršų, tėveli!

FOKERATAS. *(Eina prie verandos durų)*. Geriau nereikia, Martchen. *(Atidaro duris, klausosi)*. Puiki, aiški mėnesiena. Paklausyk!

FRAU FOKERAT. *(Skubiai prieina prie prieangio durų)*. Kas gi ten?

FOKERATAS. Laukinės žąsys. Pažiūrėk! Ten virš ežero. Matai, tie taškeliai, mirgantys mėnesienoje.

FRAU FOKERAT. Kur tau! Mano senos akys neįžiūri. *(Ji grįžta link prieangio durų)*.

FOKERATAS. Paklausyk dabar!

FRAU FOKERAT. Kas ten vėl? *(Ji sustoja)*.

FOKERATAS. Ša, Martchen, tyliau!

FRAU FOKERAT. Kas gi ten, tėveli?

FOKERATAS. (*Uždaro duris, eina paskui savo žmoną*). Nieko, tik man pasirodė, kad kažkas ten žemai supliauškinio irklais, Martchen!

FRAU FOKERAT. Kas ten pliauškins? (*Abu išeina pro prieangio duris. Kažkas iš verandos pažvelgia pro langą į vidų. Tai Johanas. Tuoj po to jis atsargiai prieina arčiau. Jis atrodo pasikeitęs – mirtinai išblyškęs ir sunkiai kvėpuoja atvira burna. Bailiai apsidairo, vengdamas, kad kas jį pamatytų, susiieško rašymo priemonės, parašo kelis žodžius, pašoka ir numeta plunksną, išgirdęs triukšmą, skubiai sprunka per verandą. Ponas Fokeratas ir frau Fokerat grįžta, tarp jų eina frau Kėtė*).

FRAU FOKERAT. Sakyk man! Ko tu sėdi tokioj tamsoj?!

FRAU KĖTĖ. (*Delnu prisidengusi akis*). Tiesiog akina.

FRAU FOKERAT. Na jau na! Tu tikrai negera, kad taip ilgai sėdi tamsoj.

FRAU KĖTĖ. (*Lyg ir nepasitikėdama*). O kodėl... kodėl jūs man tokie malonūs?

FOKERATAS. Juk tu mūsų vienintelė brangi dukrelė. (*Bučiuoja ją*).

FRAU KĖTĖ. (*Lengvai šypsodama*). Taip, taip! Jūs mokate atjausti.

FRAU FOKERAT. Tau nieko daugiau nėra, Ketchen?

FOKERATAS. Nesisielok. Dabar vėl viskas susitvarkys. Didžiausias pavojus, ačiū dievui, jau praėjo.

FRAU KĖTĖ. (*Po trumpos pauzės, sėdėdama prie stalo*). Man atrodo, mamyte... kad vis dar sunku žiūrėti! Kaip tam, kad po kvailos išdaigos staiga praregi.

FRAU FOKERAT. Ką tu tuo nori pasakyti?

FRAU KĖTĖ. Ar Ana jau išvažiavo, mamyte?

FOKERATAS. Taip, Kėtė! Ir dabar... dabar turėtum vėl džiaugtis ir būti laiminga.

FRAU KĖTĖ. (*Tyli*).

FRAU FOKERAT. Ar tu Johano jau nebemyli, Kėtė?

FRAU KĖTĖ. (*Trumpai pagalvojusi*). Pasakysiu, kad man gyvenime sekėsi. Štai Fani Štencel ištekėjo už pastoriaus. Tebūna ji sau patenkinta ir laiminga, bet manai, kad aš norėčiau pasikeisti su ja gyvenimu? Ne, tikrai ne. Bet čia trenkia dūmais. Ar ne?

FRAU FOKERAT. Ne, dukrele, aš nieko nejaučiu.

FRAU KĖTĖ. (*Aimanuodama grąžo rankas*). O dieve, viskas baigta, viskas baigta!

FOKERATAS. Ketchen, Ketchen! Nebūk tokia prietaringa! Štai aš vėl tikiu, ir mano širdis kupina vilties. Viešpats dievas keisčiausiais būdais grąžina paklydusias sielas į tikrąjį kelią. Man atrodo, Ketchen, kad aš jo lėmimą pramačiau.

FRAU KĖTĖ. Matai, mamyte, manęs tuomet neapgavo nujautimas, kai Hansas atėjo prašyti mano rankos. Prisimenu, man visą dieną nedavė ramybės klausimas: kaip su manimi jausis toks išsilavinęs ir mokytas vyras? Ką jis manyje randa? Ir pasirodo, galvojau teisingai.

FRAU FOKERAT. Ne, Ketchen, ne jis prieš tave atrodo didelis, o tu jį prašoki. Į tave jis turi žiūrėti taip, lyg tu stovėtum aukščiau. Tai tikra tiesa.

FOKERATAS. (*Drebančiu balsu*). Taip... Marta sako tiesą, taip. Taip ir bus, žinoma... jeigu tu jam jo sunkią nuodėmę atleisi...

FRAU KĖTĖ. Kad tik būtų kas atleisti! Galima atleisti kartą, šimtą ar tūkstantį kartų. Bet Hansas nesižemins. O aš, vargšė, nė neturiu ką Hansui atleisti. Čia viską reikia suprasti labai paprastai: štai tu esi tas, o ne tas. Aš dabar žinau, kad aš esu, ir kas nesu. (*Lauke kažkas kelis kartus šūkteli „opa!“*).

FRAU FOKERAT. Ketchen! Štai ką tau patarsiu. Paklausk! Eikš! Nuvesiu tave į lovą ir ką nors tau paskaitysiu, kol užmigsi. Gal Grimų pasakas. O rytoj anksti, dienojant, išvirsiu tau sveikos kruopienės ir minkštą kiaušinj; tu atsikelsi, ir mes eisime į sodą, o skaisčiai šviečiant saulutei, tu į viską žiūrėsi kitaip, negu šįvakar. Eikš, eikš!

BRAUNAS. (*Jeina iš verandos*). Labas vakaras!

FOKERATAS. Labas vakaras, ponas Braunai!

BRAUNAS. Sveiki, ponas Fokeratai! (*Paduoda jam ranką*). Ar Johanas čia?

FOKERATAS. Rodos, viršuj.

BRAUNAS. Taip! Ar tikrai?

FOKERATAS. Na, man taip atrodo. Ar ne, Martchen? Kur gi jis bus?

BRAUNAS. Pažiūrėsiu. (*Greitai išeina per priėngj*).

FRAU FOKERAT. (*Tyliai, sunerimusi*). Toks keistas tas Braunus!

FRAU KĖTĖ. (*Bailiai jaudindamasi*). O kur gi Hansas?

FRAU FOKERAT. Tik nebūkštauk, Ketchen! Jis niekur nedings!

FRAU KĖTĖ. (*Vis labiau nuogąstaudama*). Taip, bet kur jis?

FOKERATAS. Nagi viršuj... viršuj... be abejo!

BRAUNAS. (*Grįžta. Trumpa, pilna įtampos pauzė*).

FOKERATAS. Na, ponas Braunai?..

BRAUNAS. Ne, ponas Fokeratai! Viršuje jo nėra ir... ir...

FOKERATAS. Hm, taip! Ir ką jūs pasakysit?

BRAUNAS. Nieko, nieko!

FRAU KĖTĖ. (*Šokdama prie Brauno*). Taip, jūs kažką žinot!

BRAUNAS. Ne, ne! Tikrai ne. Visai be reikalo būkštaujate... Tik... tik man taip pasirodė, kad dabar Hanso jokių būdu nereikėtų palikti vieno. O prieš tai, kai aš... bet ne, tai tikriausiai vieni niekai.

FRAU FOKERAT. Na ir kas yra, sakykit pagaliau!

FOKERATAS. Ir greičiau, nedelskit!

BRAUNAS. Paprastas dalykas. Kai aš prieš tai atidariau sodo vartus, išgirdau, kad kažkas atriša laivelį. Kai priėjau arčiau, laivelis jau buvo išplaukęs. Juo plaukė kažkoks žmogus... vyriškis. Tą akimirką aš pagalvojau, kad tai... Bet jis visai nieko neatsakė. O Hansas tikrai būtų atsakęs.

FRAU KĖTĖ. (*Sunkiai valdydamasi*). Johanas! Tai buvo Johanas! Bėkit! Skubėkit dėl dievo meilės! Tik greičiau! Mama! Tėve! Jūs jį visai parbloškėte! Kodėl jūs taip padarėte..?

FRAU FOKERAT. Kėte!

FRAU KĖTĖ. Juk aš jaučiu. Jis jau nebegali gyventi. Aš viską mielai padarysiu. Tik kad to nebūtų! Ne!

FOKERATAS. *(Išėjęs į sodą, protarpiais šūkteli).* Hansai! Johanai!

FRAU FOKERAT. *(Skuba į priėangį, šaukia visu balsu).* Hansai! Hansai!

FRAU KĖTĖ. *(Kreipiasi į Brauną).* Sakote, vyriškis? Ir jūs jį šaukėte? O jis neatsakė? Bėkit, bėkit!

BRAUNAS. *(Išbėga).*

FRAU KĖTĖ. *(Šūkteli, pasisukus į jį).* Aš tuoj pat ateisiu. *(Grąžo rankas).* Dieve brangus! Mano dieve! Kad tik jis dar būtų gyvas! Kad mane dar išgirstų! *(Girdėti, kaip Braunas šaukia į ežerą: Hansai! Hansai!).*

FRAU KĖTĖ. *(Sušunka į priėangį).* Alma! Mina! Žibintus ir į sodą! Greitai, žibintus! *(Ketina per verandą išbėgti, bet pastebi raštelį, stbteį, neryžtingai eina prie jo, drebėdama pakelia jį, akimirka spokso į užrašą ir susmunka. Lauke vis dar aidi šauksmai).*

Uždanga